

YARADILIŞ

KİTABI

GİRİŞ

«Yaradılış» Kitabı Tövratin birinci kitabıdır. Bu kitab həm də bəşər tarixində ən qədim kitablardan biridir. «Yaradılış» Kitabının ilk fəsillərində göy və yerin yaranması, dünyada canlı aləmin meydana gəlməsi barədə danışılır və bu fəsillərin mövzusu əsasında da kitab belə adlanır. Burada Allahın dünya və insanı yaratmasından, ideal mühitdə yaşayan insanın günaha batması və günahın get-gedə artıb çoxalmasından bəhs olunur. Kitabda təsvir olunan mövzular bəşər tarixinin təşəkkülünü, sivilisasiyanın meydana gəlməsini, qədim dünyanın ayrı-ayrı tarixi simalarının və xalqlarının fəaliyyətini əhatə edir.

«Yaradılış» Kitabı şərti olaraq iki əsas hissəyə bölünə bilər: birinci hissə (1:1–11:9) dünyanın yaranması və bəşərin qədim tarixi, ikinci hissə (11:10–50:26) isə İsrail xalqının əcdadları barədə hekayətlərdən ibarətdir.

«Yaradılış» Kitabının əsas ideyasını kamil yaranmış, lakin günaha bataraq maddi və mənəvi problemlərə düşər olmuş insanın Allah fəaliyyəti nəticəsində ruhani məqsədlərə istiqamətləndirilməsi fikri təşkil edir. Bu kitabda Allahın bütün varlıq üzərində hakimiyyətə malik olması və bəşər tarixini Öz məqsədinə – seçilmiş ruhani xalqın xilasına doğru yönəltməsi ideyaları xüsusi vurğulanır.

Kitabın məzmunu:

- 1:1–2:25 Kainatın və insanın yaranması
- 3:1–24 İnsanın günaha batması
- 4:1–5:32 Adəmdən Nuha qədər
- 6:1–10:32 Nuh və daşqın
- 11:1–9 Babil qülləsi
- 11:10–32 Samdan İbrahimə qədər
- 12:1–35:29 Əcdadlar: İbrahim, İshaq, Yaqub
- 36:1–43 Esavın nəslə
- 37:1–45:28 Yusif və onun qardaşları
- 46:1–50:26 İsraililər Misirdə

Dünyanın yaranması

1 ^{1a} Başlanğıcda Allah göyləri və yeri yaratdı. ²Yer quruluşsuz və boş idi. Dərin sular üzərində qaranlıq var idi. Allahın Ruhu suların üzərində dolaşırdı.

^{3b} Allah dedi: «Qoy işıq olsun». İşıq oldu. ⁴Allah gördü ki, işıq yaxşıdır. Sonra O, işığı qaranlıqdan ayırdı. ⁵Allah işığı «gündüz», qaranlığı isə «gecə» adlandırdı. Axşam oldu, səhər açıldı; bu, birinci gün idi.

^{6c} Sonra Allah dedi: «Qoy suların arasında bir qübbə olsun və suları bir-birindən ayırsın». ⁷Allah qübbəni düzəltdi və qübbənin altındakı suları onun üstündəki sulardan ayırdı. Belə də oldu. ⁸Allah qübbəni «göy» adlandırdı. Axşam oldu, səhər açıldı; bu, ikinci gün idi.

⁹Sonra Allah dedi: «Qoy göyün altındakı sular bir yerə yığılsın ki, quru görünsün». Belə də oldu. ¹⁰Allah qurunu «yer», su yığınlarını isə «dənizlər» adlandırdı. Allah gördü ki, bu, yaxşıdır.

¹¹Sonra Allah dedi: «Qoy yer üzü bitkilər yetirsin: toxumlar bitirən ot-ələf və torpaqda hər növ bəhərli ağaclar yetişsin. Ağaclar meyvə gətirsin və toxumları meyvələrinin içində olsun». Belə də oldu. ¹²Yer üzü bitkilər yetirdi: hər növ toxum bitirən ot-ələf və hər növ ağac yetişdi. Ağaclar meyvə gətirirdi və toxumları meyvələrinin içində idi. Allah gördü ki, bu, yaxşıdır. ¹³Axşam oldu, səhər açıldı; bu, üçüncü gün idi.

¹⁴Sonra Allah dedi: «Qoy göy qübbəsində gecəni gündüzdən ayıran çıraqlar olsun. Onlar işarələri, fəsilləri və günlərlə illəri göstərsin. ¹⁵Qoy onlar göy qübbəsində çıraq olub, yer üzünə işıq saçsın». Belə də oldu. ¹⁶Allah iki böyük çıraq düzəltdi: gündüzü idarə etmək üçün böyük çıraq, gecəni idarə etmək üçün kiçik çıraq. O həmçinin ulduzları düzəltdi. ¹⁷Allah onları göy qübbəsinə qoydu ki, yer üzünə işıq saçsın, ¹⁸gündüzü və gecəni idarə etsin, işığı qaranlıqdan ayırsın. Allah gördü ki, bu, yaxşıdır. ¹⁹Axşam oldu, səhər açıldı; bu, dördüncü gün idi.

²⁰Sonra Allah dedi: «Qoy sular çoxlu canlı məxluqlarla qaynaşsın, yer üstündəki göy qübbəsində quşlar uçsun». ²¹Allah nəhəng su əjdahalarını və suda qaynaşan hər növ bütün sürünən canlı məxluqları, həmçinin hər növ bütün qanadlı quşları yaratdı. Allah gördü ki, bu, yaxşıdır. ²²Allah onlara bərəkət verərək dedi: «Törəyib çoxalın və dənizlərdəki suları doldurun, quşlar da yer üzündə çoxalsın». ²³Axşam oldu, səhər açıldı; bu, beşinci gün idi.

²⁴Sonra Allah dedi: «Qoy yer üzü hər növ canlı məxluqlar – hər növ ev heyvanları, sürünən canlılar və çöl heyvanları əmələ gətirsin». Belə də oldu. ²⁵Allah hər növ çöl heyvanlarını, hər növ ev heyvanlarını və yerdə sürünən bütün canlıları yaratdı. Allah gördü ki, bu, yaxşıdır.

^a 1:1 Yəh. 1:1-3; İbr. 11:3 ^b 1:3 2Kor. 4:6 ^c 1:6-8 2Pet. 3:5

26^d Sonra Allah dedi: «Öz surətimizə və bənzərimizə görə insanı yaradaq. Qoy o, dənizdəki heyvanlara, göydəki quşlara, yerdəki heyvanlara, bütün yer üzünə və yerdə sürünən canlıların hamısına hökmranlıq etsin». 27^{e f} Allah insanı Öz surətində yaratdı, Allahın surətində yaratdı, onları kişi və qadın olaraq yaratdı. 28 Allah onlara xeyir-dua verərək dedi: «Törəyib çoxalın və yer üzünü bürüyüb ona sahib olun: dənizdəki heyvanlar, göydəki quşlar, yerdə sürünən bütün canlılar üzərində hökmranlıq edin». 29 Allah dedi: «Budur, yer üzündə toxum verən bütün ot-ələfi və meyvələrində toxumu olan bütün ağacların bəhərini sizə verirəm ki, qidalanasınız. 30 Yerdəki heyvanların, göydəki quşların və yerdə sürünən canlıların hamısına – nəfəsi olan bütün canlılara isə yem olmaq üçün bütün yaşıl otları verirəm». Belə də oldu. 31 Allah gördü ki, yaratdığı hər şey çox yaxşıdır. Axşam oldu, səhər açıldı; bu, altıncı gün idi.

2 1 Göylər və yer, oradakı hər şey beləcə tamamlandı. 2^{g h} Allah yeddinci günə qədər gördüyü işləri qurtardı və yeddinci gün gördüyü işlərdən ayrılıb istirahət etdi. 3 Allah yeddinci günə bərəkət verdi və onu təqdis etdi, çünki gördüyü bütün yaratma işini qurtarıb həmin gün istirahət etdi.

Adəm və Həvvə Eden bağında

4 Rəbb Allahın göyləri və yeri yaratmasının hekayəti belədir: Rəbb Allah göyləri və yeri yaradanda 5 yer üzündə heç bir bitki yox idi, heç bir çöl otu da bitmirdi, çünki Rəbb Allah yer üzünə hələ yağış göndərməmişdi və torpağı becərən insan da yaranmamışdı. 6 Amma yerdən su çıxırdı və bütün torpağı sulayırdı. 7ⁱ Rəbb Allah yerin torpağından insanı^j düzəltdi və onun burnuna həyat nəfəsi üfördü. Beləcə insan canlı varlıq oldu.

8 Sonra Rəbb Allah şərqdə yerləşən Edendə bir bağ saldı və düzəltdiyi insanı orada yerləşdirdi. 9^k Rəbb Allah torpaqda gözəl görünüşlü və yemək üçün şirin meyvəli cürbəcür ağaclar yetirdi. O həmçinin bağın ortasında həyat ağacını və xeyirlə şəri bilmə ağacını bitirdi.

10 Bağı suvarmaq üçün Edendən bir çay çıxırdı, oradan isə dörd qola bölünürdü. 11 Onlardan birinin adı Pışondur. O bütün Xavila ölkəsini dolanaraq axır. Orada qızıl çıxır. 12 Bu ölkənin qızılı yaxşıdır. Burada həm də ətirli qatran və damarlı əqiq var. 13 İkinci çayın adı Gixondur. O, Kuş ölkəsini dolanaraq axır. 14 Üçüncü çayın adı Dəclədir. O, Aşşur ölkəsinin şərqindən axır. Dördüncü çay Fəratdır.

^d 1:26 1Kor. 11:7 ^e 1:27 Yar. 5:2; Mat. 19:4-5; Mark 10:6 ^f 1:27-28 Yar. 5:1-2

^g 2:2 İbr. 4:4,10 ^h 2:2-3 Çıx. 20:11 ⁱ 2:7 1Kor. 15:45 ^j 2:7 *İnsan* – ibrani mətnində *adam* sözü olub ilk insana verilən adı ifadə edir. Bu söz həm də *torpaq* – *adama* sözüünə bənzəyir. ^k 2:9 Yar. 3:22; Vəhy 2:7; 22:2,14

¹⁵Rəbb Allah insanı götürüb Eden bağına qoydu ki, oranı becərsin və saxlasın. ¹⁶Rəbb Allah insana əmr edib dedi: «Bağdakı bütün ağacların bəhrəsindən istəyəndə yeyə bilərsən. ¹⁷Ancaq xeyirlə şəri bilmə ağacının meyvəsindən yemə, çünki ondan yeyən gün hökmən öləcəksən».

¹⁸Rəbb Allah yenə dedi: «İnsanın tək olması yaxşı deyil, Mən ona münasib olan bir köməkçi yaradacağam». ¹⁹Rəbb Allah bütün çöl heyvanlarını və göydəki bütün quşları torpaqdan düzəltdi. Sonra onları insanın yanına gətirdi ki, onun bunları necə adlandıracağını görsün. İnsan hər heyvana hansı adı qoydusa, o cür də adlandı. ²⁰İnsan bütün ev heyvanlarına, göydəki quşlara və bütün çöl heyvanlarına ad verdi, amma insana münasib olan bir köməkçi tapılmadı. ²¹O zaman Rəbb Allah insana dərin yuxu göndərdi və o yuxuya getdi. Onda Rəbb Allah onun qabırğasının birini götürdü və yerini ətlə örtüdü. ²²Rəbb Allah insandan götürdüyü qabırğadan qadını düzəltdi və onu insanın yanına gətirdi. ²³İnsan dedi:

«Bax, nəhayət, bunun
Sümüyü mənim sümüyümdən,
Bədəni mənim bədənimdəndir.
Adına “qadın” deyiləcək,
Çünki o, kişidən¹ götürülüb».

²⁴^m Buna görə də kişi öz ata-anasını tərk edib arvadına qovuşacaq və onlar bir bədən olacaq. ²⁵Adəm və arvadı – ikisi də çılpaq idi, ancaq bundan utanmırdılar.

Adəm və Həvvanın günaha batması

3 ¹ⁿ Rəbb Allahın yaratdığı bütün çöl heyvanlarının ən hiyləgəri ilan idi. İlan qadına dedi: «Doğrudanmı, Allah sizə “bağda olan heç bir ağacın bəhrələrindən yeməyin” deyib?» ²Qadın ilana dedi: «Bağdakı ağacların bəhrələrindən yeyə bilərik. ³Amma bağın ortasındakı ağacın meyvələri barədə Allah deyib: “Ondan yeməyin və ona toxunmayın, yoxsa öləcəksiniz!”» ⁴İlan qadına dedi: «Yox, əsla ölməzsınız. ⁵Əksinə, Allah bilir ki, o meyvələrdən yediyiniz gün gözləriniz açılacaq və xeyirlə şəri bilərək Allah kimi olacaqsınız». ⁶^j Qadın gördü ki, ağacın meyvəsi yemək üçün yaxşıdır, gözə xoş görünür və bu ağac insana dərrakə verməyi vəd edir. Buna görə də o həmin meyvədən dərib yedi. Sonra yanında olan ərinə də verdi, o da yedi. ⁷O vaxt ikisinin də gözləri açıldı və çılpaq olduqlarını bildilər. Buna görə də əncir yarpaqlarını bir-birinə hörüb özlərinə fitə düzəltdilər.

¹ 2:23 Kişi – ibrani mətnində *iş*, *qadın* – *işşa*. ^m 2:24 Mat. 19:4-5; Mark 10:7-8; 1Kor. 6:16; Ef. 5:31 ⁿ 3:1 Vəhy 12:9; 20:2 ^j 3:6 Rom. 5:12

⁸ Onlar günün sərinliyində bağda gəzişən Rəbb Allahın səsini eşitdilər. Adəm və onun arvadı Rəbb Allahın hüzurundan qaçıb bağdakı ağacların arasında gizləndilər. ⁹ Rəbb Allah Adəmi səsləyib dedi: «Haradasan?» ¹⁰ O cavab verdi: «Bağda səsini eşitdim və çılpaq olduğum üçün qorxdum, ona görə də gizlənmişəm». ¹¹ Rəbb Allah dedi: «Kim sənə bildirdi ki, çılpaqsan? Sənə yeməyi qadağan etdiyim ağacın meyvəsindən yeməmişən ki?» ¹² Adəm dedi: «Mənimlə birgə olmaq üçün verdiyin qadın o ağacın meyvəsindən verdi, mən də yedim». ¹³ Rəbb Allah qadına dedi: «Sən niyə belə etdin?» Qadın dedi: «İlan məni yoldan çıxartdı, mən də yedim».

¹⁴ Rəbb Allah ilana dedi:

«Sən bunu etdiyin üçün
Bütün ev heyvanları və çöl heyvanları arasında
Lənət qazanırsan.
Qarnın üstündə sürünəcəksən,
Bütün ömrün boyu torpaq yeyəcəksən.

¹⁵ ^q Mən sənə qadın arasına,
Sənin balanla onun övladı arasına
Düşməncilik salıram.
Bu övlad sənin başından vuracaq,
Sən də onu dabanından sancacaqsan».

¹⁶ Sonra Rəbb Allah qadına dedi:

«Hamilə olanda sənə
Çox əziyyət verəcəyəm,
Uşaqlarını ağır içində doğacaqsan.
Ərinə meylli olacaqsan,
O sənə ağılıq edəcək».

¹⁷ Sonra Rəbb Allah Adəmə dedi:

«Arvadının sözünə qulaq asdığın üçün,
Qadağan etdiyim, “meyvəsini yemə” dediyim
Ağacdən yediğin üçün
Sənə görə torpaq lənətlənir.
Ömrün boyu zəhmətlə
Torpaqdan yemək əldə edəcəksən.

¹⁸ O sənə tikan və qanqal bitirəcək,
Sən də çöldəki ot-ələfi yeyəcəksən.

¹⁹ Alın tərnlə çörək yeyəcəksən.
Axırda torpağa qayıdacaqsan,
Çünki oradan götürülmüşən,
Ona görə ki yerin torpağısan,

Torpağa da qayıdacaqsan».

²⁰ Adəm arvadının adını Həvva^s qoydu, çünki o, yer üzündə yaşayanların hamısının anası oldu. ²¹ Onda Rəbb Allah Adəmlə arvadı üçün dəridən paltar düzəltdi və onlara geyindirdi.

²² ^t Sonra Rəbb Allah dedi: «Budur, insan xeyirlə şərin nə olduğunu bilərək bizlərdən biri kimi oldu. Qoy indi əlini uzadaraq həyat ağacının meyvəsindən dərib yeməsin və əbədi yaşamasın!» ²³ Rəbb Allah insanı Eden bağından çıxartdı ki, o özünün də bir qismindən götürüldüyü torpağı becərsin. ²⁴ Rəbb Allah insanı qovdu. O, Eden bağının şərqinə keruvlarını və hər tərəfə fırlanan odlul qılıncını qoydu ki, həyat ağacına gedən yolu qorusunlar.

Qabil və Habil

4 ¹ Adəm arvadı Həvva ilə yaxınlıq etdi və Həvva hamilə olub Qabili^u doğdu. Həvva dedi: «Rəbbin köməyi ilə bir insan qazandım». ² Sonra o, Qabilin qardaşı Habilə doğdu. Habil çoban oldu, Qabil isə əkinçi.

³ Bir müddət keçəndən sonra Qabil torpağın bəhrəsindən Rəbb Allaha təqdim gətirdi. ⁴ ^v Habil də sürüsündə ilk doğulan heyvanlardan bir neçəsini və onların piyini təqdim etdi. Rəbb Habilə və onun təqdimini qəbul etdi, ⁵ ancaq Qabili və onun təqdimini qəbul etmədi. Buna görə də Qabil bərk qəzəblənib qaşqabağını salladı. ⁶ Rəbb Qabilə dedi: «Niyə qəzəblənmişən? Niyə qaşqabağını sallamısan? ⁷ Əgər yaxşı iş görürsənsə, Mən qəbul etmərəmmi? Əgər yaxşı iş görmürsənsə, günah qapının ağzında durub. Onun meyli sənədir, ancaq sən ona üstün gəlməlisən».

⁸ ^w Sonra Qabil qardaşı Habilə bir söz dedi və onlar çölə getdilər. Orada Qabil qardaşı Habilin üstünə hücum çəkib onu öldürdü. ⁹ Sonra Rəbb Qabildən soruşdu: «Qardaşın Habil haradadır?» O dedi: «Bilmirəm, məgər mən qardaşımın keşikçisiyəm?» ¹⁰ ^x Rəbb dedi: «Sən nə etdin? Qardaşının qanının səsi torpaqdan Mənə fəryad edir. ¹¹ İndi sən torpaqdan lənət aldın; o torpaq ki sənin əlinlə tökülən qardaş qanını udmaq üçün ağzını açdı. ¹² Torpağı becərdiyin zaman o daha gücünü sənə verməyəcək. Yer üzündə qaçaq və sərgərdan olacaqsan». ¹³ Qabil Rəbbə dedi: «Cəzam çəkə biləcəyimdən daha artıqdır. ¹⁴ Bax bu gün Sən məni torpaqdan qovursan. Mən də Sənin hüzurundan gizlənib yer üzündə qaçaq və sərgərdan olacağam. Ancaq kim mənə rast gəlsə, məni öldürəcək». ¹⁵ Rəbb ona dedi: «Xeyr! Kim Qabili öldürsə, ondan yeddi qat intiqam alınacaq». Rəbb Qabilə bir əlamət qoydu ki, ona rast gələn kəs onu öldürməsin. ¹⁶ Beləcə Qabil Rəbbin hüsurunu tərk etdi və Eden bağından şərqdə – Nod torpağında yaşamağa başladı.

^s 3:20 Həvva – ibrani dilində yaşamaq mənası verən bir sözdən götürülmüşdür.

^t 3:22 Yar. 2:9; Vəhy 2:7; 22:2,14 ^u 4:1 Qabil – ibrani mətnində qayın sözü olub qazanma deməkdir. ^v 4:4 İbr. 11:4 ^w 4:8 Mat. 23:35; Luka 11:51; 1Yəh. 3:12 ^x 4:10 İbr. 12:22-24

Qabilin nəsli

¹⁷Qabil arvadı ilə yaxınlıq etdi və arvadı hamilə olub Xanoku doğdu. O zaman o, bir şəhər tikdi, şəhərə oğlu Xanokun adını verdi. ¹⁸Xanokdan İrad törədi. İraddan Mehuyael törədi. Mehuyaeldən Metuşael törədi. Metuşaeldən Lemek törədi. ¹⁹Lemek iki arvad aldı: birinin adı Ada, o birinin adı Silla idi. ²⁰Ada Yavalı doğdu. Yaval çadırdə yaşamağın və sürü saxlamağın əsasını qoydu. ²¹Onun qardaşının adı Yuval idi. O hər cür lira və tütək çalmağın əsasını qoydu. ²²Silla isə Tuval-Qayini doğdu. Tuval-Qayin tuncdan və dəmirdən hər cür kəsici alətlər düzəldərdi. Onun Naama adlı bacısı var idi.

²³Bir dəfə Lemek arvadlarına dedi:

«Ey Ada və Silla, səsimi eşidin,
Ey Lemekin arvadları, sözümə qulaq asın:
Məni yaraladığı üçün
Bir adam öldürdüm,
Məni zədələdiyi üçün
Bir cavan öldürdüm.

²⁴Qabil üçün yeddi qat qisas alınacaqsa,
Lemek üçün yetmiş yeddi qat alınacaq».

Şet və Enoş

²⁵Adəm yenə arvadı ilə yaxınlıq etdi və Həvva bir oğlan doğub adını Şet^y qoyaraq dedi: «Qabilin öldürdüyü Habilin yerinə Allah mənə başqa bir oğul bəxş etdi». ²⁶Şetin də bir oğlu oldu və adını Enoş qoydu. O zaman insanlar Rəbbin adını çağırmağa başladı.

Adəmdən Nuha qədər olan nəsillər

(1Saln. 1:1-4)

5 ^{1z} Adəmin nəsli tarixçəsi belədir. Allah insanı yaradanda onu Öz bənzərinə görə yaratdı. ^{2a} Allah onları kişi və qadın olaraq yaratdı, onlara xeyir-dua verdi və yaratdığı gün onları «insan» adlandırdı.

³Adəmin yüz otuz yaşı olanda özünə bənzər, öz surətində bir oğlu oldu və adını Şet qoydu. ⁴Şet doğulandan sonra Adəm səkkiz yüz il yaşadı. Onun başqa oğulları və qızları oldu. ⁵Adəm doqquz yüz otuz il ömür sürüb öldü.

⁶Şet yüz beş yaşında olanda oğlu Enoş doğuldu. ⁷Enoş doğulandan sonra Şet səkkiz yüz yeddi il yaşadı. Onun başqa oğulları və qızları oldu. ⁸Şet doqquz yüz on iki il ömür sürüb öldü.

^y 4:25 Şet – ibrani dilində bəxş etmək. ^z 5:1-2 Yar. 1:27-28 ^a 5:2 Yar. 1:27; Mat. 19:4-5; Mark 10:6

⁹Enoş doxsan yaşında olanda oğlu Qenan doğuldu. ¹⁰Qenan doğulandan sonra Enoş səkkiz yüz on beş il yaşadı. Onun başqa oğulları və qızları oldu. ¹¹Enoş doqquz yüz beş il ömür sürüb öldü.

¹²Qenan yetmiş yaşında olanda oğlu Mahalalel doğuldu. ¹³Mahalalel doğulandan sonra Qenan səkkiz yüz qırx il yaşadı. Onun başqa oğulları və qızları oldu. ¹⁴Qenan doqquz yüz on il ömür sürüb öldü.

¹⁵Mahalalel altmış beş yaşında olanda oğlu Yered doğuldu. ¹⁶Yered doğulandan sonra Mahalalel səkkiz yüz otuz il yaşadı. Onun başqa oğulları və qızları oldu. ¹⁷Mahalalel səkkiz yüz doxsan beş il ömür sürüb öldü.

¹⁸Yered yüz altmış iki yaşında olanda oğlu Xanok doğuldu. ¹⁹Xanok doğulandan sonra Yered səkkiz yüz il yaşadı. Onun başqa oğulları və qızları oldu. ²⁰Yered doqquz yüz altmış iki il ömür sürüb öldü.

²¹^b Xanok altmış beş yaşında olanda oğlu Metuşelah doğuldu. ²²Metuşelah doğulandan sonra Xanok üç yüz il Allahla bir yol getdi. Onun başqa oğulları və qızları oldu. ²³Xanok üç yüz altmış beş il yaşadı. ²⁴O, Allahla bir yol getdi. Sonra qeyb oldu, çünki Allah onu Öz yanına götürdü.

²⁵Metuşelah yüz səksən yeddi yaşında olanda oğlu Lemek doğuldu. ²⁶Lemek doğulandan sonra Metuşelah yeddi yüz səksən iki il yaşadı. Onun başqa oğulları və qızları oldu. ²⁷Metuşelah doqquz yüz altmış doqquz il ömür sürüb öldü.

²⁸Lemek yüz səksən iki yaşında olanda bir oğlu doğuldu. ²⁹O dedi: «Bu oğul Rəbbin lənətlədiyi torpağı becərəndə çəkdiyimiz əziyyətlərdə, əlimizin zəhmətində bizə təsəlli verəcək». Buna görə də onun adını Nuh^c qoydu. ³⁰Nuh doğulandan sonra Lemek beş yüz doxsan beş il yaşadı. Onun başqa oğulları və qızları oldu. ³¹Lemek yeddi yüz yetmiş yeddi il ömür sürüb öldü.

³²Nuh beş yüz yaşında olanda Sam, Ham və Yafəs adında oğulları oldu.

İnsanların pozğunlaşması və daşqın

6 ¹İnsanlar yer üzündə çoxalmağa başladı və onların qızları doğuldu. ²O zaman Allah oğulları gördülər ki, insan qızları çox gözəldir və bəyəndikləri hər qızı özlərinə arvad etdilər. ³Rəbb dedi: «Mənim Ruhum insanda əbədi qalmayacaq, çünki onlar ancaq bədəndir. Onların ömrü yüz iyirmi il olacaq».

⁴Həmin dövrdə və Allah oğulları insan qızlarını arvad alıb övladları doğulan dövrdə də yer üzündə böyük adamlar^d yaşayırdı. Bunlar qədim dövrün qəhrəman və adlı-sanlı adamları idi.

^b 5:21-24 İbr. 11:5; Yəhd. 14-15 ^c 5:29 *Nuh* – ibrani dilində *təsəlli*. ^d 6:4 *Böyük adamlar* – ibrani mətnində *nefilim* sözü olub mənası tam aydın deyil.

^{5e} Rəbb gördü ki, yer üzündəki insanların şəər əməlləri çoxdur və hər zaman onların ürəyindəki fikirlər və niyyətlər pisliliyə doğru yönəlir. ⁶O, yer üzündə insanları yaratdığına peşman oldu və ürəyində kədərləndi. ⁷Rəbb dedi: «Yaratdığım insanları yer üzündən siləcəyəm, bunu insanlarla birgə heyvanların, sürünənlərin və quşların da başına gətirəcəyəm, çünki onları yaratmağıma peşman olmuşam». ⁸Ancaq Nuh Rəbbin gözündə lütf tapdı.

^{9f} Nuhun tarixçəsi belədir: Nuh saleh və öz nəslində qüsursuz bir adam idi. O, Allahla bir yol gedirdi. ¹⁰Nuhun üç oğlu oldu: Sam, Ham və Yafes. ¹¹Ancaq Allahın önündə yer üzündəki insanlar pozğunlaşmışdı və dünya zorakılıqla dolmuşdu. ¹²Allah yer üzündəki insanların daha da pozğunlaşdığını gördü, çünki dünyadakı bütün bəşər yolunu azmışdı.

¹³Allah Nuha dedi: «Önümdə olan bütün bəşərin sonu çatıb, çünki yer üzü onların zorakılığı ilə dolub. Buna görə də Mən onları yer üzü ilə birgə məhv edəcəyəm. ¹⁴Özünə qofer^g ağacından bir gəmi düzəlt, onun içində otaqlar düzəlt, üstünə içəridən və bayırdan qatran vur. ¹⁵Gəmini belə düzəlt: onun uzunluğu üç yüz qulac, eni əlli qulac, hündürlüyü isə otuz qulac olsun. ¹⁶Gəminin üstündən bir qulac aşağı pəncərə açarsan və qapısını yan tərəfdən qoyarsan. Gəminin üç mərtəbəsi olsun: biri altıda, biri ortada, biri də üstdə.

¹⁷Bax Mən yer üzünü suya qarq edəcəyəm ki, göylər altında həyat nəfəsi olan bütün canlılar məhv olsun və yer üzündə olanların hamısı öləcək. ¹⁸Ancaq əhdimi sənənlə bağlayıram. Sən oğulların, arvadın və gəlinlərinlə birgə gəmiyə minərsən. ¹⁹Bütün heyvanlardan, canlı məxluqlardan bir cütünü – erkək və dişisini gəmiyə götürərsən ki, sənənlə birgə sağ qalsın. ²⁰Növlərinə görə quşların, heyvanların və yerdə sürünənlərin hər birindən bir cütü sənənin yanına gələcək ki, sağ qalsın. ²¹Həmçinin özünə birlikdə hər cür azuqə götürüb yanına yığ ki, sənənin və onların yeməyi olsun».

^{22h} Nuh hər şeyi etdi: Allah ona necə əmr etmişdisə, o da hər şeyi eləcə yerinə yetirdi.

7 ¹Rəbb Nuha dedi: «Sən bütün ailənlə birgə gəmiyə gir, çünki bu bəşər nəslində yalnız səni önümdə saleh gördüm. ²Hər pak heyvanın erkək və dişisindən yeddi cüt, hər murdar heyvanın erkək və dişisindən bir cüt götür, ³həmçinin göydəki hər quşun erkək və dişisindən yeddi cüt götür; qoy bütün yer üzündə onların nəslini kəsilməsin. ⁴Çünki yeddi gün sonra yer üzünə qırx gün-qırx gecə yağış yağdıracağam və yaratdığım bütün canlıları yer üzündə məhv edəcəyəm». ⁵Rəbb Nuha necə əmr etmişdisə, o da hər şeyi eləcə yerinə yetirdi.

^e 6:5-8 Mat. 24:37; Luka 17:26; 1Pet. 3:20 ^f 6:9 2Pet. 2:5 ^g 6:14 Qofer – naməlum bir ağac növü. ^h 6:22 İbr. 11:7

⁶Yer üzündə daşqın olanda Nuhun altı yüz yaşı var idi. ⁷ⁱNuh, onun arvadı, oğulları və gəlinləri daşqından qurtarmaq üçün birlikdə gəmiyə mindilər. ⁸Allahın Nuha əmr etdiyi kimi pak və murdar heyvanların, quşların, bütün yerdə sürünənlərin ⁹erkək və dişisi cüt-cüt Nuhun yanına gəlib gəmiyə mindi.

¹⁰Yeddi gün sonra yer üzündə daşqın oldu. ^{11j}Həmin gün – Nuhun ömrünün altı yüzüncü ilində, ikinci ayın on yeddinci günü dərinlikdə olan bütün gur su qaynaqları püskürdü və göylərin pəncərələri açıldı.

¹²Yer üzünə qırx gün-qırx gecə yağış yağdı.

¹³Elə həmin gün Nuh, onun arvadı, oğulları Sam, Ham, Yafəs və üç gəlini gəmiyə mindilər. ¹⁴Onlarla birgə hər növ çöl heyvanı, hər növ ev heyvanı, hər növ yerdə sürünən, hər növ göydə uçan canlı və hər cür quş gəmiyə girdi: ¹⁵həyat nəfəsi olan bütün canlılardan cüt-cüt Nuhun yanına gəlib gəmiyə mindi. ¹⁶Allahın Nuha əmr etdiyi kimi bütün canlılardan erkək və dişə heyvanlar gəmiyə girdilər. Onların dalınca Rəbb gəminin qapısını örtüdü.

¹⁷Yer üzündə qırx gün daşqın oldu və su çoxalıb gəmini yerdən yuxarı qaldırdı. ¹⁸Su çox yuxarı qalxıb yer üzünü aldı və gəmi suyun üzündə üzməyə başladı. ¹⁹Su yer üzünü elə tutdu ki, göylər altında olan bütün uca dağlar suya qərq oldu. ²⁰Su dağların zirvəsindən on beş qulac qalxdı və onları örtüdü. ²¹Yer üzündə hərəkət edən canlıların hamısı – quşlar, ev heyvanları, çöl heyvanları, yerdə sürünənlər və bütün insanlar məhv oldu. ²²Quruda yaşayan, burnunda həyat nəfəsi olan canlı varlıqların hamısı öldü. ²³Rəbb yer üzündə olan bütün canlıları məhv etdi: insanlardan tutmuş heyvanlara, sürünənlərə və göydəki quşlara qədər hər şey yer üzündə məhv oldu. Yalnız Nuh və onunla birgə gəmidə olanlar sağ qaldı. ²⁴Yüz əlli gün ərzində su yer üzündə çoxaldı.

Daşqının sonu

8 ¹Allah Nuhu və onunla birgə gəmidə olan bütün çöl heyvanlarını və ev heyvanlarını yada saldı. Allah yer üzünə külək göndərdi və su azalmağa başladı. ²Dərinlikdə olan su qaynaqları və göylərin pəncərələri bağlandı, yağış dayandı. ³Su yer üzündən tədricən çəkildi, yüz əlli gün keçdikdən sonra su azaldı. ⁴Yeddinci ayın on yeddinci günü gəmi Ararat dağlarında dayandı. ⁵Onuncu aya qədər su yavaş-yavaş çəkildi, onuncu ayın birinci günü dağların zirvələri göründü.

⁶Qırx gün sonra Nuh düzəltdiyi gəminin pəncərəsini açıb ⁷bir qarğa buraxdı; qarğa uçub getdi və yer üzündə su quruyana qədər hər tərəfi dolaşdı. ⁸Nuh bu dəfə bir göyərçin buraxdı ki, suyun yer üzündən çəkilib-çəkilmədiyini bilsin. ⁹Amma göyərçin qonmaq üçün rahat bir

ⁱ 7:7 Mat. 24:38-39; Luka 17:27 ^j 7:11-12 2Pet. 3:6

yer tapmadığına görə onun yanına – gəmiyə qayıtdı, çünki hələ bütün yer üzündə su var idi. Nuh əlini uzadıb göyərçini tutdu və gəmiyə – öz yanına apardı. ¹⁰O daha yeddi gün gözlədi və göyərçini yenə gəmidən buraxdı. ¹¹Axşamüstü göyərçin onun yanına qayıtdı. Göyərçinin ağzında təzə zeytun yarpağı var idi. Nuh suyun yer üzündən çəkildiyini bildi. ¹²O daha yeddi gün gözlədi və göyərçini yenə buraxdı, artıq göyərçin onun yanına qayıtmadı.

¹³Nuhun ömrünün altı yüz birinci ilində, birinci ayın birinci günü yer üzündə su qurudu. Nuh gəminin qapağını qaldırdı və torpağın üzərindəki suyun qurduğunu gördü. ¹⁴İkinci ayın iyirmi yeddinci günü yer üzündəki su tamamilə qurudu.

¹⁵Allah Nuha dedi: ¹⁶«Sən öz arvadın, oğulların və gəlinlərlə birgə gəmidən çıx. ¹⁷Səninlə birgə olan bütün canlıları – quşları, heyvanları və yerdə sürünənləri bayıra çıxart. Qoy yer üzünə yayılsınlar və yer üzündə törəyib çoxalsınlar». ¹⁸Nuh öz arvadı, oğulları və gəlinləri ilə birgə gəmidən çıxdı. ¹⁹Bütün heyvanlar, sürünənlər, quşlar və yerdə sürünən bütün canlılar dəstə-dəstə gəmini tərk etdilər.

²⁰Nuh Rəbbə bir qurbangah düzəltdi. O hər cür pak heyvandan və pak quşdan götürüb orada yandırma qurbanı təqdim etdi. ²¹Bundan Rəbbə xoş ətir qalxdı və Rəbb ürəyində dedi: «Cavanlığından bəri insan ürəyinin fikirlərinin həmişə pis olmasına baxmayaraq, insanlara görə bir daha yer üzünü lənətləməyəcəyəm. İndi elədiyim kimi bütün canlıları bir daha məhv etməyəcəyəm.

²²Dünya durduqca

Əkin-biçin, isti-soyuq,

Yay-qış və gecə-gündüz

Sona yetməyəcək».

Allahın Nuha vədi

9 ^{1k} Allah Nuha və onun oğullarına xeyir-dua verib dedi: «Törəyib çoxalın və yer üzünü bürüyün. ²Qurudakı bütün heyvanlar, göydəki bütün quşlar, yerdə sürünən bütün canlılar və dənizdə olan bütün balıqlar sizdən qorxub dəhşətə gələcək. Onlar sizin ixtiyarınıza verilib. ³Bütün canlılar da sizə qida olsun, onların hamısını bütün göy otlar kimi sizə verirəm. ^{4l}Ancaq əti onun canı olan qanla birgə yeməyin. ⁵Sizin isə qanınız tökülərsə, əvəzini hökmən alacağam. Hər heyvandan hesabınızı alacağam. Həmçinin insandan – qardaşının canını alan hər kəsdən əvəzini alacağam.

^{6m n} Kim insan qanı töksə,

^k 9:1 Yar. 1:28 ^l 9:4 Lev. 7:26-27; 17:10-14; 19:26; Qanun. 12:16,23-25; 15:23

^m 9:6 Çıx. 20:13 ⁿ 9:6 Yar. 1:26

Onun da qanı
İnsan əli ilə töküləcək.
Çünkü Allah insanı
Öz surətinə görə yaradıb.

^{7j} Siz törəyib çoxalın,
Yer üzünə yayılın,
Orada çoxalın».

⁸ Allah Nuha və yanında olan oğullarına dedi: ⁹ «Mən sizinlə, sizdən sonrakı nəslinizlə Öz əhdimi bağlayıram, ¹⁰ gəmidən çıxan yer üzündəki bütün canlı məxluqlarla – quşlar, ev heyvanları və bütün çöl heyvanları ilə əhdimi bağlayıram. ¹¹ Sizinlə Öz əhdimi qoyuram ki, bütün canlılar bir daha daşqınla məhv olmayacaq və heç vaxt yer üzünü viran edən daşqın baş verməyəcək». ¹² Allah yenə dedi: «Mənim sizinlə və sizinlə olan bütün canlılarla nəsillər boyu əbədi olaraq bağladığım əhdin əlaməti budur: ¹³ buludda Öz göy qurşağını qoyuram ki, Mənimlə yer üzü arasında olan əhdin əlaməti olsun. ¹⁴ Mən yer üzünə bulud gətirdiyim zaman buludda göy qurşağı görünəcək. ¹⁵ Onda Mən sizinlə və bütün canlı məxluqlarla bağladığım əhdi yada salacağam. Sular bir daha daşqına çevrilib bütün canlıları məhv etməyəcək. ¹⁶ Buludda göy qurşağı olacaq. Mən Allah onu görüb yer üzündə yaşayan bütün canlı məxluqlarla bağladığım əbədi əhdi yada salacağam». ¹⁷ Allah yenə Nuha dedi: «Mənim yer üzündə yaşayan bütün canlılarla bağladığım əhdin əlaməti budur».

Nuhun oğulları

¹⁸ Gəmidən çıxan Nuhun oğulları bunlardır: Sam, Ham və Yafəs. Hamdan Kənan törədi. ¹⁹ Nuhun üç oğlu bunlardır və yer üzündə yayılan bütün insanlar onlardan törədi.

²⁰ Nuh torpağı becərməyə başladı və bir üzüm bağı saldı. ²¹ O, şərab içib sərxoş oldu və öz çadırında çıpaq uzandı. ²² Kənanın atası Ham atasının çıpaq olduğunu gördü və bunu bayırda iki qardaşına söylədi. ²³ Sam və Yafəs bir paltar götürüb öz çiyinlərinə saldılar və dal-dalı içəri girib, atalarının çıpaq bədənini örtülər. Onlar üzlərini əks tərəfə çevirmişdilər ki, atalarının çıpaqlığını görməsinlər. ²⁴ Nuh öz sərxoşluğundan ayıldı və kiçik oğlunun əməlini bilib dedi:

²⁵ «Kənana lənət olsun,
Öz qardaşlarının qullarına qul olsun».

²⁶ Yenə dedi:

«Samın Allahı Rəbbə alqış olsun,
Kənan ona qul olsun.

²⁷ Allah Yafəsə genişlik versin,

Samın çadırlarında yaşasın.
Kənan ona qul olsun».

Nuhun ölümü

²⁸Nuh daşqından sonra üç yüz əlli il yaşadı. ²⁹O, doqquz yüz əlli il ömür sürüb öldü.

Nuhun nəsl

(1Saln. 1:5-23)

10 ¹Nuhun oğulları Sam, Ham və Yafəsin nəsil tarixçəsi belədir. Daşqından sonra onların oğulları oldu.

²Yafəsin oğulları: Qomer, Maqoq, Maday, Yavan, Tuval, Meşek və Tiras. ³Qomerin oğulları: Aşkenaz, Rifat və Toqarma. ⁴Yavanın oğulları: Elişa, Tarşış, Kittim və Dodanim. ⁵Onların nəsiləri adalara, öz torpaqlarına yayıldı. Öz millətlərinin arasında dillərə və qəbilələrə ayrıldı.

⁶Hamın oğulları: Kuş, Misrayim, Put və Kənan. ⁷Kuşun oğulları: Seva, Xavila, Savta, Raama və Savteka. Raamanın oğulları: Səba və Dedan. ⁸Kuşun Nəmrud adlı bir oğlu da oldu. O, yer üzündə ilk qüdrətli adam oldu. ⁹Nəmrud Rəbbin önündə mahir bir ovçu idi, buna görə də xalqın arasında «Rəbbin önündə Nəmrud kimi mahir ovçu» sözü deyilir. ¹⁰Əvvəlcə onun padşahlığına Şinar ölkəsində olan Babil, Ere, Akkad və Kalne daxil idi. ¹¹O bu torpaqdan Aşşur torpağına köçüb, Ninevanı, Rexovot-İri, Kelahı, ¹²Nineva ilə böyük şəhər olan Kelahın arasındakı Reseni tikdi.

¹³Misrayimin nəsiləri bunlardır: Ludlular, Anamlılar, Lehavlular, Naftuhlular, ¹⁴Patroslular, Filiştililərin əcdadı olan Kasluhlular, həmçinin Kaftorlular.

¹⁵Kənanın nəsiləri bunlardır: ilk oğlu Sidon, Xet, ¹⁶həmçinin Yevuslular, Emorlular, Qırqaşlular, ¹⁷Xivlilər, Arqlılar, Sinlilər, ¹⁸Ervadlılar, Semarlılar və Xamathlılar. Sonralar Kənan qəbilələri ətraf yerlərə yayıldı. ¹⁹Kənanlıların ərazisi Sidondan Gerara tərəf Qəzzəyə qədər, Sodoma, Homorraya, Admaya, Sevoyimə tərəf Leşaya qədər uzanırdı. ²⁰Bunlar öz ölkələrində və millətlərinin arasında qəbilələrinə və dillərinə görə ayrılan Ham oğulları idi.

²¹Everin bütün oğullarının əcdadı və böyük olan Yafəsin qardaşı Samın da oğulları oldu. ²²Samın oğulları: Elam, Aşşur, Arpaqşad, Lud və Aram. ²³Aramın oğulları: Us, Xul, Geter və Maş. ²⁴Arpaqşaddan Şelah törədi, Şelahdan Ever törədi. ²⁵Everin iki oğlu oldu: birinin adı Peleq^p idi, çünki onun dövründə yer üzü bölündü. Qardaşının adı Yoqtan

^p 10:25 *Peleq* – ibrani dilində *bölünmə*.

idi. ²⁶Yoqtandan Almodad, Şelef, Xasarmavet, Yerah, ²⁷Hadoram, Uzal, Diqla, ²⁸Oval, Avimael, Səba, ²⁹Ofir, Xavila və Yovav törədi; bunların hamısı Yoqtanın oğulları idi. ³⁰Onlar şərqdə – Meşadan Sefara tərəf yerləşən dağlıq bölgədə məskən salmışdı. ³¹Bunlar öz ölkələrində və millətləri arasında qəbilələrinə və dillərinə görə ayrılan Sam oğulları idi.

³²Öz millətləri arasında nəsilələrinə görə Nuh oğullarının qəbilələri bunlardır. Daşqından sonra onların nəsilələrindən yer üzünə millətlər yayıldı.

Babil qülləsi

11 ¹Bütün dünyada bir dil və bir danışiq var idi. ²İnsanlar şərqdən köçüb gəldikləri zaman Şinar torpağında bir düzənliyə rast gəldilər və orada məskən saldılar. ³Sonra bir-birlərinə dedilər: «Gəlin kərpic düzəldək və onu yaxşı bişirək». Onlar daş əvəzinə kərpic və palçıq əvəzinə qatran götürdülər. ⁴Yenə dedilər: «Gəlin özümüzə bir şəhər və başı göylərə çatan bir qüllə tikib ad çıxaraq, daha bütün yer üzünə yayılmayaq».

⁵Rəbb bəşər övladlarının tikdiyi şəhəri və qülləni görmək üçün aşağı endi. ⁶Rəbb dedi: «Budur, onların hamısı bir xalqdır və bir dilləri var. Buna görə də bu işi görməyə başlamışlar və indi etmək istədikləri işə heç kəs mane olmayacaq. ⁷Gəlin aşağı enib orada onların dilini qarışdıraraq ki, bir-birlərinin dilini başa düşməsinlər». ⁸Rəbb onları oradan bütün yer üzünə yaydı. Onlar şəhəri tikməyi dayandırdı. ⁹Buna görə də o yerin adına Babil^q dedilər, çünki orada Rəbb bütün dünyadakı adamların dilini qarışdırdı və onları bütün yer üzünə yaydı.

Samdan İbrama qədər olan nəsilər

(1Saln. 1:24-27)

¹⁰Samın nəsil tarixçəsi belədir: daşqından iki il sonra Sam yüz yaşında olanda oğlu Arpakşad doğuldu. ¹¹Arpakşad doğulandan sonra Sam beş yüz il yaşadı. Onun çoxlu oğlu və qızı oldu.

¹²Arpakşad otuz beş yaşında olanda oğlu Şelah doğuldu. ¹³Şelah doğulandan sonra Arpakşad dörd yüz üç il yaşadı. Onun çoxlu oğlu və qızı oldu.

¹⁴Şelah otuz yaşında olanda oğlu Ever doğuldu. ¹⁵Ever doğulandan sonra Şelah dörd yüz üç il yaşadı. Onun çoxlu oğlu və qızı oldu.

¹⁶Ever otuz dörd yaşında olanda oğlu Peleq doğuldu. ¹⁷Peleq doğulandan sonra Ever dörd yüz otuz il yaşadı. Onun çoxlu oğlu və qızı oldu.

¹⁸Peleq otuz yaşında olanda oğlu Reu doğuldu. ¹⁹Reu doğulandan sonra Peleq iki yüz doqquz il yaşadı. Onun çoxlu oğlu və qızı oldu.

^q 11:9 *Babil* – bu söz ibrani dilində *qarışdırmaq* mənasını verən *balal* sözünə bənzəyir.

²⁰Reu otuz iki yaşında olanda oğlu Seruq doğuldu. ²¹Seruq doğulandan sonra Reu iki yüz yeddi il yaşadı. Onun çoxlu oğlu və qızı oldu.

²²Seruq otuz yaşında olanda oğlu Naxor doğuldu. ²³Naxor doğulandan sonra Seruq iki yüz il yaşadı. Onun çoxlu oğlu və qızı oldu.

²⁴Naxor iyirmi doqquz yaşında olanda oğlu Terah doğuldu. ²⁵Terah doğulandan sonra Naxor yüz on doqquz il yaşadı. Onun çoxlu oğlu və qızı oldu. ²⁶Terah yetmiş yaşında olanda oğulları İbram, Naxor və Haran doğuldu.

²⁷Terahın nəsil tarixçəsi belədir: Terahdan İbram, Naxor və Haran törədi. Harandan Lut törədi. ²⁸Haran atası Terahın sağlığında doğulduğu ölkədə – Xaldeylilərin Ur şəhərində öldü. ²⁹İbram və Naxor özlərinə arvad aldılar. İbramın arvadının adı Saray, Naxorun arvadının adı isə Milka idi. Milka və İska Haranın qızları idi. ³⁰Saray sonsuz idi, onun uşağı olmurdu.

³¹Terah oğlu İbramı, Haranın oğlu olan nəvəsi Lutu, oğlu İbramın arvadı olan gəlini Sarayı özü ilə götürdü və Kənan torpağına getmək üçün Xaldeylilərin Ur şəhərindən çıxdı. Onlar Xarana gəlib, orada məskən saldılar.

³²Terah iki yüz beş il ömür sürüb Xaranda öldü.

Allahın İbrama çağırışı

12 ^{1r} Rəbb İbrama dedi: «Öz torpağından, qohumlarının arasından, ata evindən çıx, sənə göstərəcəyim torpağa get. ²Səndən böyük bir millət törədəcəyəm, sənə xeyir-dua verəcəyəm, adını ucaldacağam və bərəkət qaynağı olacaqsan. ^{3s} Sənə xeyir-dua verənlərə xeyir-dua verəcəyəm, sənə lənət edənləri lənətləyəcəyəm. Yer üzünün bütün tayfaları sənə vasitənlə xeyir-dua alacaq».

⁴İbram Rəbbin ona söylədiyi kimi oradan çıxdı. Lut da onunla birgə getdi. Xarandan çıxdığı vaxt İbram yetmiş beş yaşında idi. ⁵İbram arvadı Sarayı, qardaşı oğlu Lutu, Xaranda əldə etdikləri bütün əmlakı və özünün bütün nöqərlərini götürüb Kənan torpağına tərəf yola düşdü. Onlar Kənan torpağına gəldilər. ⁶İbram oranı dolaşdı, Şekem deyilən yerdəki More palıdının yanına çatdı. O vaxt bu torpaqda Kənanlılar yaşayırdı.

^{7t} Rəbb İbrama görünüb dedi: «Bu torpağı sənə nəsindən olana verəcəyəm». İbram ona görünən Rəbbə orada bir qurbangah düzəltdi.

⁸Buradan Bet-Elin şərqində yerləşən dağlıq yerə tərəf yola düşdü və burada çadır qurdu. Çadırdan qərbdə Bet-El, şərqdə isə Ay şəhəri idi. İbram orada da Rəbbə bir qurbangah qurdu və Rəbbin adını çağırdı.

⁹İbram tədricən cənuba doğru hərəkət edirdi.

^r 12:1 Həv. 7:2-3; İbr. 11:8 ^s 12:3 Yar. 22:18; 26:4; 28:14; Həv. 3:25; Qal. 3:8

^t 12:7 Həv. 7:5; Qal. 3:16

İbrahim Misirdə

¹⁰ Bu torpaqda aclıq başladı. İbrahim müvəqqəti qalmaq üçün Misirə getdi, çünki ölkədə böyük aclıq hökm sürürdü. ¹¹ O, Misirə yaxınlaşanda arvadı Saraya dedi: «Bax mən bilirəm ki, sən gözəl qadınsan. ¹² Misirlilər səni görüb deyəcəklər: “Bu onun arvadıdır”. Onda məni öldürəcəklər, səni isə sağ buraxacaqlar. ¹³ Bəlkə sən deyəsən ki, mənim bacımsan, onda sənin xatirinə mənimlə yaxşı rəftar edərlər və mən də sağ qalaram».

¹⁴ İbrahim Misirə gəlib çatanda Misirlilər onun arvadının çox gözəl olduğunu gördülər. ¹⁵ Fironun əyanları da qadını gördülər və onu firona təriflədilər. Qadın fironun sarayına aparıldı. ¹⁶ Onun xatirinə firon İbramla da yaxşı rəftar etdi: İbrahim qoyun-keçi, mal-qara, erkək və diş eşşəklər, qullar, qarabaşlar və dəvələr sahibi oldu.

¹⁷ Ancaq Rəbb İbrahimin arvadı Saraydan ötrü fironun və onun ev adamlarının başına böyük fəlakətlər gətirdi. ¹⁸ Firon İbramı çağırır dedi: «Bu nə işdir, mənim başıma gətirdin? Bu qadının sənin arvadın olduğunu niyə mənə bildirmədin? ¹⁹ Nə üçün “bu mənim bacımdır” dedin ki, mən də onu özümə arvad olmaq üçün aldım? İndi isə arvadını da götür get». ²⁰ Firon adamlara onlar barədə əmr verdi və İbramla arvadını sahib olduğu bütün şeylərlə birgə yola saldılar.

Lutun İbramdan ayrılması

13 ¹ İbrahim arvadı və sahib olduğu bütün şeylərlə birgə Misirdən çıxıb Negev torpağına getdi. Lut da onunla idi. ² İbrahim çox varlandı: onun çoxlu sürüsü və qızıl-gümüşü oldu. ³ Negevdən çıxıb bir yerdən o biri yerə keçərək Bet-Elə qədər – Bet-Ellə Ay şəhəri arasında əvvəllər çadır qurduğu yerə getdi. ⁴ İbrahim ilk vaxt düzəltdiyi qurbangahın yanına çatdı və orada Rəbbin adını çağırırdı.

⁵ İbramla birlikdə olan Lutun da qoyun-keçisi, mal-qarası və çadırları var idi. ⁶ Birlikdə yaşamaq üçün yer onlara darlıq edirdi, çünki onların malı çox idi və birgə qala bilməzdilər. ⁷ İbrahimin sürülərinin çobanları ilə Lutun sürülərinin çobanları arasında mübahisə düşdü. O vaxt bu torpaqda Kənanlılar və Perizlilər yaşayırdı.

⁸ İbrahim Luta dedi: «Qoy mənimlə sənin və çobanlarımla çobanların arasında mübahisə olmasın, çünki biz qohumuq. ⁹ Bütün torpaqlar gözüünün önündə deyilmi? Gəl ayrılmaq. Əgər sən sola getsən, mən sağa gedəcəyəm, sən sağa getsən, mən sola gedəcəyəm». ¹⁰ Lut başını qaldıraraq İordan çayının kənarındakı düzənliyi gördü. O vaxt bu yer Misir torpağı kimi bütünlüklə Soara qədər suvarılırdı və Rəbbin bağı kimi idi. Rəbb hələ Sodom və Homorranı məhv etməmişdi. ¹¹ Lut özünə İordan çayının

^u 12:13 Yar. 20:2; 26:7 ^v 13:10 Yar. 2:10

kənarındakı düzənliyi seçdi. O, şərqə tərəf hərəkət etdi. Beləcə onlar bir-birindən ayrıldı. ¹²İbrahim Kənan torpağında qaldı, Lut isə düzənlikdəki şəhərlərdə yaşamağa başladı və Sodoma qədər öz çadırlarını qurdu.

¹³Sodomun əhalisi çox pozğun idi və Rəbbə qarşı çoxlu günah edirdi.

¹⁴Lut İbramdan ayrıldıqdan sonra Rəbb İbrama dedi: «Başını qaldırıb dayandığın yerdən şimala, cənuba, şərqə və qərbə tərəf bax. ¹⁵»

Gördüyün bütün torpaqları əbədi olaraq sənə və nəslinə verəcəyəm.

¹⁶Nəslini yerin tozu qədər çoxaldacağam. Əgər bir nəfər yerin tozunu saya bilərsə, sənin nəslini də saya bilər. ¹⁷Qalx bu torpağı uzununa və eninə dolaş, çünki Mən onu sənə verirəm». ¹⁸İbrahim çadırını götürdü və gəlib Xevronda olan Mamre palıdının yanında məskən saldı. O burada Rəbbə bir qurbangah düzəltdi.

İbrahimin Lutu xilas etməsi

14 ¹Bu zaman Şinar padşahı Amrafel, Ellasar padşahı Aryok, Elam padşahı Kedorlaomer və Qoyim padşahı Tidal ²Sodom padşahı Beraya, Homorra padşahı Birşaya, Adma padşahı Şinava, Sevoyim padşahı Şemeverə, Bela, yəni Soar padşahına qarşı müharibəyə başladı. ³Bu son beş padşah indi Duz dənizi adlanan Siddim vadisində öz qoşunlarını birləşdirdi. ⁴Onlar on iki il Kedorlaomerin əsarəti altında qalmış, on üçüncü il isə üsyan etmişdilər. ⁵On dördüncü il Kedorlaomer və onunla birgə olan padşahlar gəlib Aşterot-Qarnayimdə Rafalıları, Hamda Zuzluları, Şave-Qiryatayimdə Emliləri, ⁶çöl kənarındakı El-Parana qədər uzanan Seir dağlarında Xorluları qırdılar. ⁷Sonra geri qayıdıb En-Mişpata, yəni Qadeşə getdilər. Bütün Amaleq torpağının əhalisini və Xaseson-Tamarda yaşayan Emorluları qırdılar. ⁸Sodom padşahı, Homorra padşahı, Adma padşahı, Sevoyim padşahı, Bela, yəni Soar padşahı Siddim vadisinə gəlib, ⁹Elam padşahı Kedorlaomerlə, Qoyim padşahı Tidalla, Şinar padşahı Amrafellə, Ellasar padşahı Aryokla döyüşə girdilər: dörd padşah beş padşaha qarşı idi. ¹⁰Siddim vadisində qatranla dolu çoxlu çuxur var idi. Sodom və Homorra padşahları döyüşdən qaçanda oraya yığıldılar, sağ qalanlar isə dağlara qaçdılar. ¹¹Qaliblər Sodom və Homorranın bütün əmlakını və azuqəsini götürüb getdilər. ¹²İbrahimın qardaşı oğlu Lut və onun əmlakını özləri ilə apardılar, çünki o da Sodomda yaşayırdı.

¹³Döyüşdən sağ qurtaran bir nəfər gəlib İbrani İbrama bunu xəbər verdi. O, Eşkolun və Anerin qardaşı Emorlu Mamrenin palıdının yanında yaşayırdı. Onlar İbrahimin müttəfiqləri idi. ¹⁴İbrahim qohumu Lutun əsir alındığını eşidəndə evində doğulmuş, döyüş təlimi keçmiş üç yüz on səkkiz nökrini götürüb düşmənləri Dana qədər təqib etdi. ¹⁵Özü və

^w 13:15 Həv. 7:5

nökərləri gecə vaxtı dəstələrə bölünüb, onları qırdılar və sağ qalanları Dəməşqin şimal tərəfində olan Xovaya qədər təqib etdilər. ¹⁶İbrahim qarət olunmuş bütün əmlakı, qardaşı oğlu Lutu və onun əmlakını, həmçinin qadınları və xalqı geri qaytardı.

Melkisedeqin İbrama xeyir-dua verməsi

^{17x} İbrahim Kedorlaomer və onunla olan padşahları məğlub edib qayıdanda Sodom padşahı «Padşah vadisi» adlanan Şave vadisində onun pişvazına çıxdı.

¹⁸Onda Salem padşahı Melkisedeq çörək və şərab gətirdi. O, Allah-Taalanın kahini idi. ¹⁹Melkisedeq İbrama xeyir-dua verib dedi:

«Göy və yeri yaradan Allah-Taala
İbrama xeyir-dua versin.

²⁰Düşmənlərini sənə təslim edən
Allah-Taalaya alqış olsun».

İbrahim bütün qənimətin onda birini Melkisedeqə verdi.

²¹Sodom padşahı İbrama dedi: «Adamlarımı mənə ver, əmlak isə sənə qalsın». ²²Ancaq İbrahim Sodom padşahına dedi: «Göy və yeri yaradan Allah-Taala Rəbbin dərgahına and üçün əlimi qaldırıram ki, ²³sənin nə bir ipini, nə də bir çarıq bağını götürürəm, ta deməyəsən ki, mən İbramı varlandırıdım. ²⁴Nökərlərin yediklərindən başqa, hər şey sənin olsun. Üstəlik mənimlə gedən adamlar – Aner, Eşkol və Mamre öz paylarını götürsün».

Allahın İbramla əhdi

15 ¹Bir müddət sonra İbrama görüntüdə Rəbbin bu sözü nazil oldu: «Ey İbrahim, qorxma. Sənin qalxanın Mənəm. Mükafatın çox böyük olacaq». ²İbrahim dedi: «Ey Xudavənd Rəbb, mənə nə verəcəksən? Mənim övladım yoxdur, evimin sahibi bu Dəməşqli Eliezer olacaq». ³İbrahim sözünə davam etdi: «Sən mənə övlad vermədiyin üçün evimin nökəri mənim varisim olacaq». ⁴Ona Rəbbin bu sözü nazil oldu: «O sənin varisin olmayacaq, öz belindən gələn övladın sənin varisin olacaq». ^{5y}Rəbb onu bayıra çıxarıb dedi: «Göyə bax, oradakı ulduzları say, bilərsənsə, say». Yenə dedi: «Nəslin o qədər olacaq». ^{6z}İbrahim Rəbbə iman etdi və Rəbb bunu ona salehlik saydı.

⁷Rəbb İbrama dedi: «Bu torpağı sənə irs olaraq vermək üçün səni Xaldeylilərin Ur şəhərindən çıxaran Mən Rəbbəm». ⁸İbrahim soruşdu: «Ya Xudavənd Rəbb, onu irs olaraq alacağımı necə bilim?» ⁹Rəbb ona dedi: «Mənim üçün bir üçyaşlı düyə, bir üçyaşlı keçi, bir üçyaşlı qoç, həmçinin

^x 14:17-20 İbr. 7:1-10 ^y 15:5 Rom. 4:18; İbr. 11:12 ^z 15:6 Rom. 4:3,9,22; Qal. 3:6; Yaq. 2:23

bir qumru və bir göyərçin balası gətir». ¹⁰İbram bunların hamısını götürüb kəsdi və iki hissəyə ayırdı, hər hissəni o birinin qarşısına qoydu, ancaq quşları iki hissəyə ayırmadı. ¹¹Yırtıcı quşlar cəmdəklərin üzərinə uçub gəldilər, ancaq İbram onları qovdu.

¹²Günəş batan vaxt İbrama dərin yuxu gəldi. Birdən onun üzərinə dəhşət və qatı qaranlıq çökdü. ^{13^a}Rəbb İbrama dedi: «Yəqin bil ki, nəslin yad ölkədə qərib olacaq, orada olan millətə köləlik edəcək və onlara dörd yüz il zülm ediləcək. ^{14^b}Ancaq onların köləlik edəcəkləri xalqı Özüm cəzalandıracağam. Bundan sonra onlar böyük əmlakla oradan çıxacaqlar. ¹⁵Sən isə atalarının yanına gedəcəksən, uzun ömür sürəndən sonra sülh içində öləcəksən. ¹⁶Sənin dördüncü nəslin buraya qayıdacaq, çünki Emorluların günah kasası hələ dolmayıb».

¹⁷Günəş batıb qaranlıq düşəndə tüstü çıxan bir təndir və alovlanan məşəl görünərək parçalanmış heyvanların arasından keçdi. ^{18^c}O gün Rəbb İbramla əhd bağlayıb dedi: «Misir çayından böyük Fərat çayına qədər uzanan bu torpaqları – ¹⁹Qenlilərin, Qenizlilərin, Qadmonluların, ²⁰Xetlilərin, Perizlilərin, Rafalıların, ²¹Emorluların, Kənanlıların, Qırqaşlıların və Yevusluların torpağını Mən sənin nəslinə verirəm».

Həcər və İsmail

16 ¹İbramın arvadı Sarayın uşağı olmurdu. Onun Həcər adında Misirli bir qarabaşı var idi. ²Saray İbrama dedi: «Bax Rəbb mənim bətnimi bağladı ki, uşağım olmasın. Qarabaşımla yaxınlıq et, qoy o mənim üçün uşaq doğsun». İbram Sarayın sözünə qulaq asdı. ³İbramın arvadı Saray qarabaşı Misirli Həcəri götürüb əri İbrama arvad olmaq üçün verdi; bu əhvalat İbram Kənan torpağında on il yaşadıqdan sonra baş verdi. ⁴İbram Həcərlə yaxınlıq etdi və Həcər hamilə oldu. Həcər hamilə olduğunu görəndə xanımına həqarətlə baxmağa başladı. ⁵Saray İbrama dedi: «Mənim təhqir olunmağıma sən səbəb oldun. Mən qarabaşımı sənin qoynuna verdim, o da hamilə olduğunu görəndə mənə həqarətlə baxmağa başladı. Qoy səninlə mənim aramda Rəbb hökm etsin». ⁶İbram Saraya dedi: «Qarabaşını sənin ixtiyarına verirəm, ona nə istəyirsən, elə». Saray qarabaşı ilə sərt rəftar etməyə başladı və qarabaşı onun yanından qaçdı.

⁷Rəbbin mələyi Şur yolundakı çöldə olan bulağın yanında onu tapdı. ⁸Mələk ondan soruşdu: «Ey Sarayın qarabaşı Həcər, haradan gəlib, haraya gedirsən?» Həcər dedi: «Mən xanıмым Sarayın yanından qaçıram». ⁹Rəbbin mələyi ona dedi: «Xanımanın yanına qayıt və ona tabe ol». ¹⁰Rəbbin mələyi sözünə davam etdi: «Sənin nəslini lap çoxaldacağam, çoxluğuna görə sayı-hesabı bilinməyəcək». ¹¹Sonra Rəbbin mələyi ona dedi:

^a 15:13 Çıx. 1:1-14; Həv. 7:6 ^b 15:14 Çıx. 12:40-41; Həv. 7:7 ^c 15:18-21 Həv. 7:5

«Bax sən hamiləsən,
 Bir oğul doğacaqsan.
 Onun adını İsmail^d qoyarsan,
 Çünki Rəbb əziyyət içində fəryadını eşitdi.

¹² O, insanlar arasında

Vəhşi eşşək kimi olacaq:

O hamıya,

Hamı isə ona qarşı çıxacaq,

Bütün qardaşları ilə yola getməyərək yaşayacaq».

¹³ Həcər onunla danışan Rəbbi «Sən El-Roisən»^e adlandırdı, çünki o söyləmişdi: «Doğrudan da, burada məni görən Allahı gördüm». ¹⁴ Buna görə də həmin bulaq Beer-Laxay-Roi^f adlanır. O, Qadəşlə Beredin arasında yerləşir.

¹⁵ Həcər İbrama bir oğul doğdu və İbram Həcərdən olan oğlunun adını İsmail qoydu. ¹⁶ Həcər ona İsmaili doğanda İbramın səksən altı yaşı var idi.

Əhdin rəmzi olan sünnət

17 ¹ İbram doxsan doqquz yaşında olanda Rəbb ona görünərək dedi: «Küllü-İxtiyar Allah Mənəm. Mənim yolumla get və kamil ol. ² Əhdimi Özümlə sənin aranda qoyacağam və nəslini lap çoxaldacağam». ³ İbram üzüstə düşdü. Allah onunla danışdı dedi: ⁴ «Mən səninlə əhd bağlamışam, sən çoxlu millətin atası olacaqsan. ⁵ Daha sənə İbram deyilməyəcək, bu gündən adın İbrahimⁱ olacaq, çünki səni çoxlu millətin atası etdim. ⁶ Nəslini lap çoxaldacağam, səndən millətlər törədəcəyəm və nəslindən padşahlar çıxacaq. ⁷ Özümlə sənin və səndən sonrakı nəslinin arasında əbədi əhd qoyuram ki, Mən sənin və səndən sonrakı nəslinin Allahı olacağam. ⁸ Sənə və səndən sonrakı nəslinə qərrib kimi yaşadığın bu torpağı – bütün Kənan torpağını əbədi mülk olaraq verəcəyəm və onların Allahı olacağam».

⁹ Sonra Allah İbrahimə dedi: «Sən və səndən sonrakı övladların nəsilər boyu əhdimə əməl edin. ¹⁰ Mənim səninlə və səndən sonrakı nəslinlə bağladığım, sizin əməl edəcəyiniz əhdin əlaməti budur: qoy aranızda olan bütün kişilər sünnət olunsun. ¹¹ Sünnət ətinizi kəsin; bu Mənimlə sizin aranızda olan əhdin əlaməti olacaq. ¹² Evinizdə doğulmuş yaxud nəslinizdən olmayıb bir yadellidən satın alınmış kişi cinsindən olan hər uşaq səkkizinci gün sünnət olunsun; bu, nəsilən-nəslə davam

^d 16:11 *İsmail* – ibrani dilində *Allah eşidir*. ^e 16:13 *El-Roi* – ibrani dilində *Məni*

görən Allah. ^f 16:14 *Beer-Laxay-Roi* – ibrani dilində *məni görən Var Olanın bulağı*.

^g 16:15 Qal. 4:22 ^h 17:5 Rom. 4:16-17 ⁱ 17:5 *İbram* – ibrani dilində *ali ata*; *İbrahim* – *çoxlarının atası*. ^j 17:7 Luka 1:54-55 ^k 17:8 Həv. 7:5 ^l 17:10 Həv. 7:8; Rom. 4:11

etsin. ¹³Evinizdə doğulmuş yaxud satın alınmış hər uşaq mütləq sünnət olunmalıdır. Beləcə Mənim əhdimin əlaməti əbədi olaraq bədəninizdə olacaq. ¹⁴Sünnət əti kəsilməmiş kişi cinsindən olan hər kəs xalqının arasından qovulacaq, çünki əhdimi pozmuş olacaq».

¹⁵Allah yenə İbrahimə dedi: «Arvadın Saraya isə artıq Saray demə. Bundan sonra onun adı Sara^m olacaq. ¹⁶Ona xeyir-dua verəcəyəm, ondan sənə bir oğul verəcəyəm. Saraya xeyir-dua verəcəyəm: o, millətlərin anası olacaq və xalqların padşahları ondan doğulacaq». ¹⁷İbrahim üzüstə düşdü və gülüb ürəyində dedi: «Yüz yaşlı adamın oğlu ola bilərmi? Doxsan yaşında olan Sara doğacaqmı?» ¹⁸Sonra İbrahim Allaha dedi: «Kaş ki İsmail Sənin önündə xeyir-dua alaydı!» ¹⁹Allah isə dedi: «Xeyr, arvadın Sara sənə bir oğul doğacaq və adını İshaqⁿ qoyacaqsan. Onunla və ondan sonrakı nəsli ilə əhdimi əbədi olaraq davam etdirəcəyəm. ²⁰İsmail barədə dediyin sözləri də eşitdim. Ona xeyir-dua verəcəyəm, onu bəhərli edəcəyəm, nəsli lap çoxaldacağam. O, on iki başcının atası olacaq. Ondən böyük bir millət törədəcəyəm. ²¹Əhdimi isə gələn il bu vaxt Saranın sənə doğacağı İshaqla saxlayacağam». ²²Allah İbrahimlə söhbətini bitirərək ondan ayrılıb yuxarı çəkildi.

²³İbrahim oğlu İsmaili, evində doğulan bütün növərləri, satın aldığı hər kəsi – öz evində kişi cinsindən olan bütün adamları götürüb həmin gün Allahın ona dediyi kimi sünnət etdi. ²⁴Sünnət əti kəsilən vaxt İbrahim doxsan doqquz yaşında idi. ²⁵Oğlu İsmail isə sünnət əti kəsilən vaxt on üç yaşında idi. ²⁶İbrahim oğlu İsmailə birgə həmin gün sünnət olundu. ²⁷Onunla birgə evdəki bütün kişilər – evində doğulan və yadellilərdən satın alınmış hər kəs sünnət olundu.

İbrahimə oğlu olacağı barədə vəd verilməsi

18 ¹Mamre palıdının yanında Rəbb İbrahimə göründü; bu zaman o, günün istisində çadırın girəcəyində oturmuşdu. ²O, başını qaldırıb baxanda qarşısında üç adamın dayandığını gördü. Onları görəndə kimi çadırın girəcəyindən onları qarşılamağa qaçdı və yerə qədər əyilib dedi: ³«Ey ağam, əgər indi gözümdə lütf tapdımsa, qulunun yurdundan yan keçmə. ⁴İndi bir az su gətirərlər, ayaqlarınızı yuyub, ağac altında dincələrsiniz. ⁵Mən isə bir parça çörək gətirərəm ki, canınıza qüvvət gəlsin. Ondən gedərsiniz, çünki siz qulunuzun yanından keçirdiniz». Onlar dedilər: «Dediyin kimi elə».

⁶İbrahim çadıra – Saranın yanına qaçıb dedi: «Tez ol, üç sea narın un götürüb xəmir yoğur və kökə bişir». ⁷İbrahim mal-qaraya tərəf qaçdı. Oradən körpə və yaxşı bir buzov götürüb növərinə verdi. Növər də onu

^m 17:15 Sara – ibrani dilində *mələka*. ⁿ 17:19 İshaq – ibrani dilində *güliir*.

j 18:2 İbr. 13:2

hazırlamaq üçün tələsdi. ⁸ İbrahim kəsmişi, südü və hazırladığı buzovu götürüb onların qabağına qoydu, özü isə ağacın altında, onların yanında durdu. Onlar da yedilər.

⁹ Sonra İbrahimə dedilər: «Arvadın Sara haradadır?» O dedi: «Burada çadırdadır». ¹⁰ Onlardan biri dedi: «Gələn il bu vaxt yenə də sənın yanına gələcəyəm. Onda arvadın Saranın bir oğlu olacaq». Sara onun arxasında, çadırın girəcəyində durub qulaq asırdı. ¹¹ İbrahim və Sara qocalıb yaşa dolmuşdular. Sara aybaşıdan kəsilməmişdi. ¹² O, ürəyində gülüb dedi: «Qocaldığım halda mənə belə şadlıq üz verə bilərmi? Ağam da qocadır». ¹³ Rəbb İbrahimə dedi: «Sara nə üçün “Qocaldıqdan sonra mən uşaq doğa bilərəmmi?” deyib güldü? ¹⁴ Rəbb üçün çətin bir şey varmı? Gələn il bu vaxt Mən yenə sənın yanında olacağam və Saranın bir oğlu olacaq». ¹⁵ Sara qorxdığı üçün «gülmədim» deyib inkar etdi. Ancaq Rəbb dedi: «Xeyr, güldün». ¹⁶ O adamlar qalxıb oradan Sodoma tərəf baxdılar. İbrahim onları yola salmaq üçün onlarla birgə getdi.

İbrahimin Sodom üçün yalvarması

¹⁷ O vaxt Rəbb dedi: «Mən edəcəyim şeyi İbrahimdən gizlədəcəyəmmi? ¹⁸ Həqiqətən, İbrahimdən böyük və güclü bir millət törəyəcək, onun vasitəsilə yer üzünün bütün millətləri xeyir-dua alacaq. ¹⁹ Çünki Mən onu seçdim ki, oğullarına və özündən sonrakı nəslinə saleh və ədalətli işlər görmək üçün Rəbbin yolu ilə getməyi tapşırsın. Rəbb də İbrahim barədə dediyi sözü yerinə yetirsin». ²⁰ Rəbb yenə dedi: «Sodom və Homorraya qarşı qalxan fəryad böyük, oranın adamlarının günahı çox ağırdır. ²¹ Buna görə də aşağı enib baxacağam ki, Mənə çatan fəryadın doğru olub-olmadığını bilim».

²² O adamlar oradan dönüb Sodoma getdilər, ancaq İbrahim hələ də Rəbbin önündə dururdu. ²³ İbrahim yaxın gəlib dedi: «Doğrudanmı, Sən salehi də günahkarla birgə məhv edəcəksən? ²⁴ Əgər bu şəhərdə əlli nəfər saleh adam olsa, Sən yenə də oranı məhv edəcəksən? Əlli nəfər saleh adamın xatirinə bu yerə rəhm etməyəcəksən? ²⁵ Axı Sən bunu eləməzsən, saleh adamı günahkarla birgə öldürməzsən. Saleh adamın aqibətini günahkarınkı kimi etməzsən, Sən bunu eləməzsən. Bütün dünyanın Hakimi belə ədalətsizlik etməz». ²⁶ Rəbb dedi: «Əgər Sodom şəhərində əlli nəfər saleh adam tapsam, onların xatirinə bütün bu yerə rəhm edəcəyəm».

²⁷ İbrahim cavab verdi: «Mən önündə toz və kül kimi bir şey olsam da, indi bunu Rəbbə söyləməyə cəsarət edirəm: ²⁸ əlli nəfərdən beş nəfər az saleh adam tapılsa, beş nəfər əskik olduğu üçün bütün şəhəri məhv edərsənmi?» Rəbb dedi: «Əgər orada qırx beş nəfər tapsam, şəhəri dağıtmayacağam».

²⁹İbrahim yenə Onu dilə tutub dedi: «Əgər orada qırx nəfər tapılsa, necə?» Rəbb dedi: «Qırx nəfərin də xatirinə bunu etmərəm».

³⁰İbrahim dedi: «Mən çox danışıdığım üçün Rəbb qəzəblənməsin: əgər orada otuz nəfər tapılsa, necə?» Rəbb dedi: «Əgər orada otuz nəfər də tapılsa, bunu etmərəm».

³¹İbrahim dedi: «Mən yenə də Rəbbə bunu söyləməyi cəsarət edirəm: orada iyirmi nəfər tapılsa, necə?» Rəbb dedi: «İyirmi nəfərin də xatirinə oranı məhv etmərəm».

³²İbrahim dedi: «Qoy Rəbb qəzəblənməsin ki, mən son dəfə danışacağam: orada on nəfər tapılsa, necə?» Rəbb dedi: «On nəfərin də xatirinə oranı məhv etmərəm».

³³Rəbb İbrahimplə söhbətini bitirib getdi. İbrahim də öz yerinə qayıtdı.

Sodom və Homorranın məhv olması

19 ¹Axşam iki mələk Sodoma gəldi. Lut şəhərin darvazası yanında oturmuşdu. O, mələkləri gördü, qalxıb onları qarşıladı və yerə qədər əyilib dedi: ²«Ağalarım, qulunuzun evinə girib gecələyin və ayaqlarınızı yuyun. Şəhər qalxıb yolunuza davam edərsiniz». Onlar dedilər: «Yox, biz gecəni şəhər meydanında keçirəcəyik». ³Lut onları çox dilə tutdu, axırda onlar Lutla birgə onun evinə getdilər. Lut onları qonaq edib mayasız çörəklər bişirdi və onlar yedilər. ⁴Ancaq onlar yatmazdan əvvəl cavandan tutmuş qocaya qədər Sodom şəhərinin hər məhəlləsindən olan kişilər evi əhatəyə aldılar. ⁵Adamlar Lutu çağıraraq ona dedilər: «Bu gecə sənin yanına gələn adamlar haradadır? Onları bizim yanımıza gətir ki, onlarla yaxınlıq edək». ⁶Lut bayıra – onların yanına çıxıb arxasınca qapını örtüdü. ⁷O dedi: «Qardaşlarım, pislik etməyin. ⁸Mənim ərə getməmiş iki qızım var. Qızlarımı sizin yanınıza gətirim, onlara nə istəyirsiniz, edin. Ancaq bu adamlara toxunmayın, çünki onlar mənim evimin qonaqlarıdır». ⁹Kişilər qışqıraraq dedilər: «Geri çəkil! Bu adam burada qərirdir, ancaq ağalıq edir. İndi səninlə onlardan da pis rəftar edəcəyik». Onlar Luta hücum edib qapını qırmaq üçün yaxınlaşdılar. ¹⁰Onda içəridəki mələklər əllərini uzadıb Lutu evin içinə – öz yanlarına saldılar və qapını bağladılar. ¹¹Evin qapısı arxasında duran adamları kiçikdən tutmuş böyüyə qədər kor etdilər. Bu səbəbdən adamlar qapını tapa bilmədilər.

¹²Mələklər Luta dedilər: «Burada daha kimin var? Bu şəhərdə kürəkənlərin, oğulların, qızların – nəslindən olan hər kəs varsa, hamısını bu yerdən çıxart, ¹³çünki biz bu yeri məhv edəcəyik. Bu xalqın əleyhinə qalxan fəryad Rəbbə gəlib çatmışdır, buna görə də Rəbb bizi göndərərək ki, onu məhv edək». ¹⁴Lut gedib qızlarını almaq istəyən kürəkənlərinə dedi: «Qalxıb bu yerdən çıxın, çünki Rəbb şəhəri məhv edəcək». Ancaq kürəkənləri güman etdilər ki, o zarafat edir.

¹⁵Səhər açılarda mələklər Lutu tələsdirərək dedilər: «Qalx yanındakı arvadını və iki qızını götür get, yoxsa şəhərdəkilərin günahlarına görə məhv olacaqsan». ¹⁶^s Lut yavaş tərpəndi. Rəbb ona mərhəmət etdiyinə görə həmin şəxslər onun, arvadının və iki qızının əlindən tutub şəhərdən kənara çıxartdılar. ¹⁷Onları çıxaran zaman mələklərdən biri dedi: «Öz canını qurtar, arxana baxma. Bu düzənliyin heç yerində qalma, dağa qalx, yoxsa həlak olarsan». ¹⁸Lut onlara dedi: «Aman, ağam! ¹⁹İndi bu qulun sənin gözündə lütf tapdı və canımı xilas etməklə mənə göstərdiyin xeyirxahlığını çoxaltdın. Ancaq dağa çata bilmərəm, çünki bəla mənə də yetişə bilər və həlak olaram. ²⁰Yaxınlıqda qaça biləcəyim kiçik bir şəhər var. Qoy oraya qaçıb canımı qurtarım. Axı o şəhər kiçikdir». ²¹Mələklərdən biri Luta dedi: «Sənin xatirinə bunu da edərim: dediyin şəhəri dağıtmaram. ²²Tez ol, oraya qaç! Sən oraya çatmamış Mən bir şey etməyəcəyəm». Buna görə də o şəhər Soar^t adlandı. ²³Günəş doğanda Lut Soara gəldi.

²⁴^u Rəbb Sodom və Homorranın üzərinə göydən odlü kükürd yağdırdı, ²⁵bu şəhərləri, bütün düzənliyi, oranın bütün sakinlərini və torpaqda bitən hər şeyi məhv etdi. ²⁶^v Ancaq Lutun arvadı dönüb geriye baxdı və duz sütununa çevrildi.

²⁷İbrahim səhər erkən qalxıb Rəbbin önündə durduğu yerə getdi. ²⁸Oradan Sodom və Homorraya, bütün düzənliyə baxdı. O, yerdən kürə tüstüsü kimi bir tüstü qalxdığını gördü.

²⁹Allah düzənlikdəki şəhərləri məhv etdiyi zaman İbrahimi xatırladı, buna görə də Lutun yaşadığı şəhərləri dağıdarkən onu fəlakət içindən çıxartdı.

Lut və onun qızları

³⁰Lut iki qızı ilə birgə Soardan çıxıb dağda yaşadı, çünki Soarda yaşamaqdan qorxurdu. O, iki qızı ilə bir mağarada qaldı. ³¹Onun böyük qızı kiçiyinə dedi: «Atamız qocalıb və bu dünyada insan adətinə görə yanımıza girməyə bir kişi yoxdur. ³²Gəl atamıza şərab içirək və onunla yataq ki, öz atamızdan nəslimiz olsun». ³³Onlar o gecə atalarına şərab içirdilər. Böyük qız içəri girib atası ilə yatdı, atası isə onun nə vaxt yatıb-durduğunu bilmədi. ³⁴O biri gün böyük qız kiçiyinə dedi: «Mən dünən gecə atamla yatdım. Gəl bu gecə də ona şərab içirək və sən də onunla yat ki, öz atamızdan nəslimiz olsun». ³⁵O gecə yenə atalarına şərab içirdilər. Kiçik qız qalxıb onunla yatdı, atası isə onun nə vaxt yatıb-durduğunu bilmədi.

³⁶Lutun iki qızı beləcə atalarından hamilə oldu. ³⁷Böyük qız bir oğul doğdu və onun adını Moav qoydu. O, indiki Moavlıların

^s 19:16 2Pet. 2:7 ^t 19:22 Soar – ibrani dilində kiçik. ^u 19:24-25 Mat. 10:15; 11:23-24; Luka 10:12; 17:29; 2Pet. 2:6; Yəhd. 7 ^v 19:26 Luka 17:32

əcdadıdır. ³⁸Kiçik qız da bir oğul doğdu və onun adını Ben-Ammi qoydu. O, indiki Ammonluların əcdadıdır.

İbrahim və Avimelek

20 ¹İbrahim Mamredən Negev torpağına köçdü və Qadeşlə Şur arasında məskən saldı. Sonra bir müddət Gerarda qaldı. ²^w İbrahim orada arvadı Sara barəsində «bu mənim bacımdır» söylədi. Gerar padşahı Avimelek adam göndərib Saranı apardı. ³Ancaq gecə yuxuda Allah Avimelekə görünüb dedi: «Apardığın qadına görə sən öləcəksən, çünki o, bir nəfərin arvadıdır». ⁴Avimelek qadına toxunmamışdı. O dedi: «Ya Rəbb, məgər sən günahsız xalqı öldürə bilərsən? ⁵O adam mənə “bu mənim bacımdır” demədimi? Qadın özü də “o mənim qardaşımdır” dedi. Mən bunu sadəillik və təmiz niyyətlə etdim». ⁶Allah yuxuda dedi: «Mən də bilirəm ki, sən bunu sadəilliklə etdin. Buna görə də səni ona toxunmağa qoymayaraq Mənə qarşı günah etməkdən saxladım. ⁷İndi isə qadını ərinə qaytar, çünki o, peyğəmbərdir. Sənin üçün dua edər, salamat qalarsan. Ancaq qadını qaytarmasan, özün və bütün nəslin hökmən öləcək».

⁸Avimelek səhər tezdən qalxıb bütün adamlarını çağırırdı və bu sözləri onların qarşısında söylədi. Adamlar çox qorxdular. ⁹Avimelek İbrahimi çağıraraq ona dedi: «Bizə nə etdin? Sənə qarşı nə günah etdim ki, özümün və padşahlığımın üzərinə bu böyük təqsiri gətirdin? Mənə qarşı nalayiq işlər etdin». ¹⁰Avimelek yenə İbrahimə dedi: «Bu işi görəndə nə düşünürdün?» ¹¹İbrahim dedi: «Düşünürdüm ki, burada Allah qorxusu yoxdur və arvadıma görə məni öldürəcəklər. ¹²O, doğrudan da, mənim bacımdır: atamız birdir, ancaq anamız ayrıdır. Mən onu arvad aldım. ¹³Allah məni ata evimdən qürbətə apardığı vaxt ona dedim: “Mənə bu cür yaxşılıq elə: gedəcəyimiz hər yerdə mənim barəmdə «bu mənim qardaşımdır» söylə”».

¹⁴Avimelek İbrahimə qoyun-keçi, mal-qara, qullar və qarabaşlar verdi. Arvadı Saranı da ona qaytardı. ¹⁵Avimelek dedi: «Mənim ölkəm sənin önündədir: istədiyin yerdə yaşaya bilərsən». ¹⁶Sonra Saraya dedi: «Bax qardaşına min parça gümüş verdim. Qoy bu gümüş sənin yanındakılara günahsızlığını göstərən bir sübut olsun və hər kəs sənin günahsız olduğunu bilsin». ¹⁷İbrahim Allaha dua etdi, Allah da Avimelekə, onun arvadına və cariyələrinə şəfa verdi: onların uşaqları oldu. ¹⁸Çünki Rəbb İbrahimin arvadı Saradan ötrü Avimelekin evində olan bütün qadınların bətnini bağlamışdı.

^w 20:2 Yar. 12:13; 26:7

İshaqın doğulması

21 ¹Rəbb dediyi kimi Saraya nəzər saldı və ona söylədiyi sözü yerinə yetirdi: ^{2x} Sara hamilə oldu və İbrahimin qocalıq çağında – Allahın ona söylədiyi vaxt bir oğul doğdu. ³İbrahim Saradan doğulan oğluna İshaq^y adını qoydu. ^{4z} Allahın İbrahimə əmr etdiyi kimi o, oğlu İshaqı doğulandan səkkiz gün sonra sünnət etdi. ⁵İshaq doğulanda İbrahimin yüz yaşı var idi. ⁶Sara dedi: «Allah mənim üzümü güldürdü. Bunu eşidən hər kəs mənimlə birgə güləcək». ⁷O yenə dedi: «Kim İbrahimə deyər ki, Sara uşaq əmizdirəcək? Amma qocalıq çağında mən ona bir oğul doğmuşam».

Həcər və İsmailin evdən qovulması

⁸Uşaq böyüyüb süddən kəsildi. İshaqın süddən kəsildiyi gün İbrahim böyük bir ziyafət verdi. ^{9a} Sara gördü ki, Misirli Həcərin İbrahimə doğduğu oğlu ona gülür. ¹⁰Sara İbrahimə dedi: «Bu cariyəni və onun oğlunu qov. Bu cariyənin oğlu mənim oğlum İshaqla birgə varis olmayacaq». ¹¹Bu iş İbrahimi çox narahat etdi, çünki İsmail də onun oğlu idi. ^{12b} Allah İbrahimə dedi: «Uşaqdan və cariyəndən ötrü narahat olma. Saranın sənə söylədiyi bütün sözlərə qulaq as, çünki İshaqdan törəyənlər sənin nəslin adlanacaq. ¹³Amma cariyənin oğlundan da bir millət törədəcəyəm, çünki o da sənin nəslindir».

¹⁴İbrahim səhər tezdən qalxdı, çörək və bir tuluq su götürüb çiyninə qoyaraq Həcərə verdi. Uşağı da ona verib onu yola saldı. Həcər gedib Beer-Şeva çölündə dolaşdı. ¹⁵Tuluqda su qurtardı. O, oğlunu bir kolun altına qoydu. ¹⁶Sonra oradan bir ox məsafəsi qədər aralanıb uzaqda oturdu. «Oğlumun ölümünü görməyim» dedi və uşağın qarşısında oturub hönkür-hönkür ağladı.

¹⁷Allah uşağın səsini eşitdi. Allahın mələyi göylərdən Həcəri çağıraraq dedi: «Sənə nə olub, Həcər? Qorxma, çünki uşağın oturduğu yerdən Allah onun səsini eşitdi. ¹⁸Qalx uşağı qaldır, onu qucağına götür. Mən ondan böyük bir millət törədəcəyəm». ¹⁹Allah Həcərin gözlərini açdı və o, bir su quyusu gördü. Gedib tuluğu su ilə dolduraraq uşağa içirtti. ²⁰Allah bu uşaqla idi. O böyüyüb, çöldə yaşamağa başladı və mahir oxatan oldu. ²¹O, Paran çölündə məskən saldı. Anası ona Misir torpağından bir arvad aldı.

^x 21:2 İbr. 11:11 ^y 21:3 *İshaq* – ibrani dilində *gülür*. ^z 21:4 Yar. 17:12; Həv. 7:8

^a 21:9-10 Qal. 4:29-30 ^b 21:12 Rom. 9:7; İbr. 11:18

İbrahimin Avimeleklə əhdi

22^c O zaman Avimelek və onun ordu başçısı Pikol İbrahimə dedilər: «Sən nə etsən, Allah sənindir. 23 İndi burada Allahın haqqına mənə and iç ki, nə mənə, nə oğluma, nə də nəvəmə xəyanət edəcəksən: mən sənə sadıq olduğum kimi sən də mənə və qaldığın torpağın adamlarına sadıq ol». 24 İbrahim «mən and içirəm» dedi.

25 Avimelekin adamlarının qəsb etdiyi su quyusundan ötrü İbrahim Avimeleki məzəmmət etdi. 26 Avimelek dedi: «Bilmirəm, bu işi kim etdi. Sən də mənə bildirmədin, mən ancaq indi eşidirəm». 27 İbrahim qoyun-keçi və mal-qara alıb Avimelekə verdi. Beləcə ikisi bir əhd bağladı. 28 İbrahim sürüsündən yeddi dişi quzunu ayıraraq qoydu. 29 Avimelek İbrahimə dedi: «Ayıraraq qoyduğun bu yeddi dişi quzu nə üçündür?» 30 O dedi: «Bu yeddi dişi quzunu məndən götür ki, bu quyunu qazdığımıza şahadət olsun». 31 Buna görə də o buranı Beer-Şeva^d adlandırdı, çünki onların ikisi də orada and içdi. 32 Beləcə Beer-Şevada əhd bağladılar. Sonra Avimelek və onun ordu başçısı Pikol qalxıb Fəliştəlilərin ölkəsinə qayıtdılar. 33 İbrahim Beer-Şevada bir yulğun ağacı əkdə və orada əbədi Allah olan Rəbbin adını çağırırdı. 34 İbrahim Fəliştəlilərin ölkəsində uzun müddət qaldı.

İbrahimin sınağa çəkilməsi

22 1^e Bir müddət sonra Allah İbrahimi sınağa çəkdi. O «Ey İbrahim!» deyərək çağırırdı. İbrahim «Buradayam!» dedi. 2 Allah dedi: «Sevdiyən yeganə oğlunu – İshaqı götürüb Moriya torpağına get. Orada sənə göstərəcəyim bir dağda oğlunu yandırma qurbanı olaraq təqdim et». 3 İbrahim səhər tezdən qalxdı və eşşəyini palanladı. Özü ilə iki nökrəni və oğlu İshaqı götürdü. O, yandırma qurbanı üçün odun yadı və qalxıb Allahın dediyi yerə yollandı. 4 İbrahim üçüncü gün başını qaldıraraq uzaqdan o yeri gördü. 5 O, nökrələrinə dedi: «Siz eşşəklə birlikdə burada qalın, mən uşaqla oraya gedəcəyəm. Səcdə edib, yanınıza qayıdacağam».

6 İbrahim yandırma qurbanı üçün odun götürüb oğlu İshaqın kürəyinə qoydu, odu və bıçağı isə özü götürdü. İkisi birlikdə getdilər. 7 İshaq atası İbrahimi çağırırdı: «Ay ata!» O cavab verdi: «Buradayam, oğlum». İshaq dedi: «Od və odun var, bəs yandırma qurbanı olacaq quzu haradadır?» 8 İbrahim dedi: «Oğlum, yandırma qurbanı olacaq quzunu Allah Özü hazırlayacaq». İkisi birlikdə getdilər.

9^f Sonra Allahın İbrahimə göstərdiyi yerə gəldilər. İbrahim orada bir qurbangah düzəldib odunları düzdü və oğlu İshaqın əl-qolunu bağlayıb

^c 21:22 Yar. 26:26 ^d 21:31 Beer-Şeva – ibrani dilində *and quyusu yaxud yeddi quyu*.

^e 22:1-13 İbr. 11:17-19 ^f 22:9 Yaq. 2:21

qurbangaha, odunların üstünə qoydu. ¹⁰İbrahim əlini uzadıb oğlunu kəsmək üçün bıçağı götürdü. ¹¹Rəbbin mələyi göylərdən onu çağırırdı: «İbrahim, İbrahim!» O «Mən buradayam!» dedi. ¹²Mələk dedi: «Uşağa əl qaldırma və ona bir şey etmə. İndi bildim ki, sən Allahdan qorxursan; öz yeganə oğlunu Məndən əsirgəmədin». ¹³İbrahim başını qaldıraraq baxdı və arxasında buynuzları kolluğa ilişmiş bir qoç gördü. İbrahim gedib qoçu götürdü və oğlunun əvəzinə yandırma qurbanı olaraq təqdim etdi. ¹⁴İbrahim o yeri Yahve-İre^g adlandırdı; buna görə də indiyə qədər belə deyilir: «Rəbbin dağında hazırlanacaq».

¹⁵Rəbbin mələyi yenə göylərdən İbrahimi çağıraraq dedi: ¹⁶^h «Rəbb bəyan edir: “Öz varlığıma and içirəm ki, sən bu işi etdiyinə və yeganə oğlunu əsirgəmədiyinə görə ¹⁷ⁱ Mən sənə böyük xeyir-dua verəcəyəm, nəslini göydəki ulduzlar və dəniz kənarındakı qum qədər artıraraq çoxaldacağam. Sənin nəslin öz düşmənlərinin şəhərlərinə sahib olacaq. ¹⁸^j Dünyanın bütün millətləri sənin nəslinin vasitəsilə xeyir-dua alacaq, çünki sən Mənim sözümə qulaq asdın”». ¹⁹Sonra İbrahim öz növələrinin yanına qayıtdı və onlar qalxıb Beer-Şevaya getdilər. İbrahim Beer-Şevada sakin oldu.

Naxorun nəslİ

²⁰Bir müddət sonra İbrahimə xəbər verib söylədilər: «Budur, Milka qardaşın Naxora oğullar doğdu: ²¹ilk oğlu Us, onun qardaşı Buz, Aramın atası olan Qemuel, ²²Kesed, Xazo, Pildas, İdlaf və Betuel». ²³Betueldən Rivqa törədi. Bu səkkiz övladı Milka İbrahimin qardaşı Naxora doğdu. ²⁴Onun adı Reuma olan cariyəsi də Tebahı, Qahamı, Taxaşı və Maakanı doğdu.

Saranın ölümü

23 ¹Sara yüz iyirmi yeddi il yaşadı; o bu qədər ömür sürdü. ²Sara Kənan torpağında olan Qiryat-Arbada, yəni Xevronda öldü. İbrahim yas tutub ağlamaqdan ötrü Saranın cəsədinin yanına getdi. ³İbrahim cəsədin yanından gedib Xetlilərə dedi: ⁴^k «Mən sizin aranızda qərib və qonağam. Yanınızda qəbir düzəltmək üçün mənə torpaq sahəsi satın ki, öz ölümü götürüb orada basdırım». ⁵Xetlilər İbrahimə cavab verdilər: ⁶«Ey ağamız, bizə qulaq as: sən aramızda Allahın qoyduğu bir başçısan, öz ölünü də qəbirlərimizin ən yaxşısında basdır; ölünü basdırmaq üçün bizdən heç kəs qəbrini səndən əsirgəməz». ⁷İbrahim qalxıb o ölkənin xalqı olan Xetlilərə təzim etdi. ⁸Sonra onlarla danışaraq dedi: «Əgər siz mənim ölümü basdırmağa razısınızsa, mənə qulaq

^g 22:14 *Yahve-İre* – ibrani dilində *Rəbb* hazırlayar. ^h 22:16-17 İbr. 6:13-14

ⁱ 22:17 İbr. 11:12 ^j 22:18 Həv. 3:25 ^k 23:4 İbr. 11:9,13; Həv. 7:16

asın: mənim üçün Sohar oğlu Efrondan xahiş edin ki, ⁹tarlasının qurtaracağında ona məxsus olan Maxpela mağarasını mənə satsın, yanınızda qəbir düzəltmək üçün onu tam dəyəri ilə mənə versin».

¹⁰Efron Xetlilərin arasında oturmuşdu. Xetli Efron şəhər darvazasının yanına yığılan bütün Xetlilərin önündə İbrahimə belə cavab verdi: ¹¹«Yox, ağam, mənə qulaq as: mən tarlanı və orada olan mağaranı sənə verirəm, öz xalqımın adamları önündə onu sənə verirəm; get ölünü basdır».

¹²İbrahim o ölkənin xalqına təzim etdi. ¹³Sonra o ölkənin xalqının yanında Efron belə dedi: «Xahiş edirəm, mənə qulaq as: tarlanın dəyərini verirəm, onu məndən götür, qoy mən də öz ölümü orada basdırım». ¹⁴Efron İbrahimə cavab verdi: ¹⁵«Ay ağam, mənə qulaq as: torpağın qiyməti dörd yüz şekel gümüşdür; mənimlə sənin aranda bu nədir? Ölünü basdır». ¹⁶İbrahim Efronun sözünü qəbul edib Xetlilərin yanında Efronun dediyi kimi tacirlərin tərəzi daşları ilə dörd yüz şekel gümüş çəkdi.

¹⁷Beləcə Mamre qarşısındakı Maxpelada olan Efronun tarlası, oradakı mağara, tarlada və onun ərazisində olan bütün ağaclar ¹⁸Xetlilərin gözü önündə – şəhər darvazasında yığılanların qarşısında İbrahimin mülkü oldu.

¹⁹Bundan sonra İbrahim arvadı Saranı Kənan torpağında olan Mamre, yəni Xevron qarşısındakı Maxpela tarlasının mağarasında basdırdı. ²⁰Beləcə Xetlilər tarlanı və orada olan mağaranı qəbir düzəltmək üçün İbrahimə mülk verdilər.

İshaq və Rivqa

24 ¹İbrahim qocalıb yaşa dolmuşdu. Rəbb hər şeydə ona xeyir-dua vermişdi. ²Bir gün İbrahim evində bütün işləri idarə edən qulbaşıya dedi: «Əlini budumun altına qoyub ³göyün və yerin Allahı Rəbbin adına mənə and iç ki, oğluma aralarında yaşadığım Kənanlıların qızlarından arvad almayacaqsan, ⁴ancaq mənim ölkəmə, qohumlarımin yanına gedib oğlum İshaq üçün arvad alacaqsan». ⁵Nökər ona dedi: «Bəlkə qız mənimlə birgə bu ölkəyə gəlməyə razı olmadı? Onda oğlunu sənin çıxdığın ölkəyə aparımmı?» ⁶İbrahim ona dedi: «Bax oğlumu oraya aparma. ⁷Məni atamın evindən və doğulduğum torpaqdan çıxaran, mənimlə danışan və and içərək “bu torpağı sənin nəslinə verəcəyəm” deyən göylərin Allahı Rəbb Öz mələyini sənin önündə göndərəcək və sən oradan oğluma arvad alıb gətirəcəksən. ⁸Əgər o qadın səninlə gəlmək istəməsə, sən bu anddan azad olursan. Ancaq mənim oğlumu oraya aparma». ⁹Nökər əlini ağası İbrahimin budu altına qoyub bu işə görə ona and içdi.

¹⁰Nökər ağasından on dəvə və ən yaxşı hədiyyələr götürüb getdi və Aram-Naharayimə,¹ Naxor şəhərinə gəldi. ¹¹Axşam qadınlar su çəkmək üçün çıxdıqları zaman onun dəvələri şəhərin kənarında olan su quyusunun yanında dayandı. ¹²Sonra dua etdi: «Ya Rəbb, ağam İbrahimin Allahı, yalvarıram, bu gün işimi avand elə və ağam İbrahimə xeyirxahlıq göstər. ¹³Mən bu bulağın yanında dururam; şəhər sakinlərinin qızları su çəkmək üçün buraya gəlirlər. ¹⁴Qoy elə olsun ki, mənim “xahiş edirəm, səhəngini endir, su içim” deyəcəyim və mənə “özün də iç və dəvələrinə də verim” söyləyəcək qız qulun İshaq üçün təyin etdiyin arvad olsun; bundan bilərəm ki, ağama xeyirxahlıq edirsən».

¹⁵O, duasını bitirməmişdi ki, İbrahimin qardaşı Naxorun arvadı Milkadan doğulan oğlu Betuelin qızı Rivqa çiynində səhəng gəldi. ¹⁶Qız görünüşcə çox gözəl idi və hələ bakirə idi. O, bulağa endi və səhəngini doldurub yuxarı qalxdı. ¹⁷Nökər onun qabağına qaçıb dedi: «Xahiş edirəm, səhəngindən mənə bir az su ver, içim». ¹⁸Qız dedi: «Ağam, buyur iç». Qız tez səhəngini əli üstünə endirdi və ona su verdi. ¹⁹Ona su verəndən sonra dedi: «Dəvələrin üçün də su çəkim, içib doysunlar». ²⁰Qız tez səhəngini təknəyə boşaltdı, su çəkmək üçün cəld quyunun yanına qaçdı və nökrin bütün dəvələri üçün su çəkdi. ²¹O adam sakit duraraq diqqətlə qıza baxırdı ki, Rəbbin onun yoluna xeyir-dua verib-vermədiyini bilsin.

²²Dəvələr su içib qurtaranda o adam çəkisi bir beqa olan qızıl burun sırğası, qızın qolları üçün çəkisi on şekel olan iki bilərzik götürüb dedi: ²³«Mənə de görüm, sən kimin qızısan? Atanın evində bizə gecə qalmaq üçün yer tapırlarmı?» ²⁴Qız ona dedi: «Mən Milkanın Naxora doğduğu Betuelin qızıyam». ²⁵Yenə dedi: «Bizdə saman da, yem də çoxdur və gecələməyə yer də var». ²⁶O adam əyilib Rəbbə səcdə etdi. ²⁷Sonra dedi: «Ağam İbrahimin Allahı Rəbbə alqış olsun ki, xeyirxahlığını və sədaqətini ağamdan əsirgəmədi: Rəbb məni birbaşa ağamın qardaşının evinə gətirdi».

²⁸Qız qaçıb anasının evində bu barədə danışdı. ²⁹Rivqanın bir qardaşı var idi, adı Lavan idi. Lavan çıxıb o adamın yanına – bulağa qaçdı. ³⁰O, bacısının burun halqasını və qollarındakı bilərziyi görəndə, bacısı Rivqanın «bu adam mənimlə belə danışdı» sözlərini eşidəndə o adamın yanına gəldi. O, bulaq başında dəvələrin yanında dayanmışdı. ³¹Lavan dedi: «Ey Rəbbin xeyir-dua verdiyi adam, içəri gir. Nə üçün bayırda durursan? Mən sənə otaq və dəvələrinə yer hazırlamışam». ³²O adam evə girdi. Lavan dəvələrin yükünü boşaltdı, onlara saman və yem verdi, o adama və onunla birgə olanlara ayaqlarını yumaq üçün

¹ 24:10 *Aram-Naharayim* – Mesopotamiya.

su verdi. ³³ Onların qabağına yemək gətirildi, ancaq həmin adam dedi: «Məqsədimi söyləməyincə yeməyəcəyəm». Lavan dedi: «Söylə».

³⁴ O dedi: «Mən İbrahimin nökrüyəm. ³⁵ Rəbb ağama çoxlu xeyir-dua verdi: onu varlandırıd, ona qoyun-keçi, mal-qara, qızıl-gümüş, qullar, qarabaşlar, dəvələr və eşşəklər verdi. ³⁶ Ağamın arvadı Sara da qoca ikən ağama bir oğul doğdu. Ağam özünə məxsus olan hər şeyi ona verdi. ³⁷ Sonra da məni and içdirərək dedi: “Ölkələrimdə yaşadığım Kənanlıların qızlarından oğluma arvad alma, ³⁸ ancaq atamın evinə – qohumlarımla yanına gedib oradan oğluma bir arvad al”. ³⁹ Mən ağama dedim: “Bəlkə o qadın mənimlə gəlmədi”. ⁴⁰ O mənə dedi: “Önündə davrandığımı Rəbb sənənlə Öz mələyini göndərəcək, yolun uğurlu olacaq və qohumlarımla arasından – atamın evindən oğluma bir arvad alacaqsan. ⁴¹ Qohumlarımla yanına getdiyin zaman içdiyin anddan azad olacaqsan: əgər o qızı sənə verməsələr, içdiyin anddan azad olacaqsan”.

⁴² Mən də bu gün bulağın yanına gəlib dua etdim: “Ey ağam İbrahimin Allahı Rəbb, yalvarıram, getdiyim yolu aç. ⁴³ İndi mən bulağın yanında dururam; su çəkməyə gələn və mənim ona «xahiş edirəm, mənə səhəngindən bir az su ver, içim» deyəcəyəm, ⁴⁴ onun da mənə «sən də iç, dəvələrinə də gedib su çəkim» söyləyəcək qız ağamın oğlu üçün Rəbbin təyin etdiyi arvad olsun”. ⁴⁵ Mən ürəyimdə dua etməyi qurtarmamışdım ki, Rivqa səhəngi çiyində gəldi və bulağa enib su çəkdi. Ona dedim: “Xahiş edirəm, mənə su ver”. ⁴⁶ O tez səhəngini çiyindən endirib dedi: “Sən iç, gedim dəvələrinə də su verim”. Mən içdim, o isə dəvələrə su verdi. ⁴⁷ Ondan soruşdum: “Sən kimin qızısan?” O dedi: “Milkanın Naxora doğduğu Betuelin qızıyam”. Mən də onun burnuna halqa və qollarına bilərziklər taxdım. ⁴⁸ Sonra əyilib Rəbbə səcdə etdim. Ağamın qardaşı qızını oğluna almaq üçün məni birbaşa buraya gətirən ağam İbrahimin Allahı Rəbbə şükür etdim. ⁴⁹ İndi mənə deyən görüm, siz ağama xeyirxahlıq və sədaqət göstərmək istəyirsiniz ya yox? Bunu mənə bildirin ki, mən də nə edəcəyimi bilim».

⁵⁰ Lavan və Betuel ona belə cavab verdilər: «Bu iş Rəbdən oldu; sənə nə yaxşı, nə də pis söz deyə bilərik. ⁵¹ Bax Rivqa qarşıdadır: onu götürüb get və qoy o, Rəbbin söylədiyi kimi ağamın oğluna arvad olsun». ⁵² İbrahimin nökrə onların sözlərini eşidəndə yerə qapanıb Rəbbə səcdə etdi. ⁵³ Nökrə qızıl-gümüş şeylər və paltarlar çıxarıb Rivqaya verdi. Onun qardaşına və anasına da qiymətli şeylər bağışladı. ⁵⁴ Özü və onunla birgə olan adamlar yeyib-içdilər və orada gecələdilər. Səhər qalxanda nökrə dedi: «Məni ağamın yanına göndərin». ⁵⁵ Qızın qardaşı ilə anası dedilər: «Qoy qız bizimlə heç olmasa on gün qalsın, sonra gedər». ⁵⁶ Nökrə onlara dedi: «İndi ki Rəbb mənə yol açdı, məni gecikdirməyin, buraxın ağamın yanına gedim». ⁵⁷ Onlar dedilər: «Qoy qızı çağırıb öz dilindən eşidək». ⁵⁸ Rivqanı çağırıb ona dedilər: «Bu adamla gedirsənmi?» O da «gedirəm»

dedi. ⁵⁹Onlar bacıları Rivqanı, onun dayəsini, İbrahimin nökərini və onunla olan adamları yola saldılar. ⁶⁰Rivqaya xeyir-dua verib dedilər:

«Ey bacımız,

Minlərlə, on minlərlə övlada ana olasan!

Qoy nəslin yağıların yurduna sahib olsun!»

⁶¹Rivqa və qulluqçuları qalxıb dəvələrə mindilər və o adamla birgə getdilər. Beləliklə, nökər Rivqanı götürüb getdi.

⁶²İshaq Beer-Laxay-Roi yolu ilə gəldi, çünki o, Negev torpağında yaşayırdı. ⁶³Axşam düşəndə İshaq bir qədər düşünmək üçün çöllüyə getdi. O, başını qaldırıb baxanda gördü ki, dəvələr gəlir. ⁶⁴Rivqa da başını qaldırıb İshaqı görəndə davadən düşdü. ⁶⁵O, nökərdən soruşdu: «Bizi qarşılamaq üçün çöllüyə gələn bu adam kimdir?» Nökər «ağamdır» dedi. Rivqa rübəndini üzünə çəkib örtündü.

⁶⁶Nökər baş vermiş bütün işlər barədə İshaqa danışdı. ⁶⁷İshaq Rivqanı anası Saranın yaşadığı çadıra apardı və Rivqa onun arvadı oldu. İshaq onu sevdi və anasının ölümündən sonra onunla təsəlli tapdı.

İbrahimin ölümü

(1Saln. 1:32-33)

25 ¹İbrahim başqa bir arvad aldı. Onun adı Qetura idi. ²Qetura ona bunları doğdu: Zimran, Yoqşan, Medan, Midyan, İşbaq və Şuah. ³Yoqşandan Səba və Dedan törədi. Dedanın nəsiləri: Aşşurlular, Letuşlular, Leumlular. ⁴Midyanın oğulları: Efa, Efer, Xanok, Avida və Eldaa. Bunların hamısı Qeturanın övladlarıdır. ⁵İbrahim özünə məxsus olan hər şeyi İshaqa verdi. ⁶Cariyələrinin oğullarına isə hədiyyələr verdi. Sağlığında onları oğlu İshaqın yanından şərq torpağına tərəf göndərdi.

⁷İbrahim yüz yetmiş beş il ömür sürdü. ⁸O, uzun ömür sürdü, qoca vaxtında son nəfəsini verərək ölüb əcdadlarına qoşuldu. ⁹Oğulları İshaq və İsmail onu Mamre qarşısında olan Maxpela mağarasında, Xetli Sohar oğlu Efronun tarlasında basdırdılar. ¹⁰^m O tarlanı İbrahim Xetlilərdən satın almışdı. İbrahim və arvadı Sara orada basdırıldı. ¹¹Allah İbrahimin ölümündən sonra oğlu İshaqa xeyir-dua verdi. İshaq Beer-Laxay-Roidə yaşayırdı.

İsmailin oğulları

(1Saln. 1:28-31)

¹²Saranın qarabaşı Misirli Həcərin İbrahimə doğduğu İsmailin nəsil tarixçəsi belədir. ¹³Doğulma sırasına görə İsmailin oğullarının adları belədir: İsmailin ilk oğlu Nevayot, Qedar, Adbeel, Mivsam, ¹⁴Mişma, Duma, Massa, ¹⁵Xadad, Tema, Yetur, Nafiş və Qedma; ¹⁶İsmailin oğulları

bunlardır, kəndləri və obaları ilə birgə onların adları belədir. Onlar öz tayfalarının on iki başçısı idi. ¹⁷İsmail yüz otuz yeddi il ömür sürdü. O, ömrünü başa vurdu və ölüb əcdadlarına qoşuldu. ¹⁸İsmailin nəsilləri Xaviladan Şura qədər olan ərazidə məskən saldı. Şur Aşşura gedərkən Misirin qarşısındadır. Onlar qardaşlarının yaşadığı yerin qarşısında yerləşmişdi.

Yaqub və Esav

¹⁹İbrahimin oğlu İshaqın tarixçəsi belədir: İbrahimdən İshaq törədi. ²⁰İshaq Paddan-Aramdan Aramlı Lavanın bacısı, Aramlı Betuelin qızı Rivqanı arvad alanda qırx yaşında idi. ²¹İshaq arvadı üçün Rəbbə yalvardı, çünki o, sonsuz idi. Rəbb İshaqın yalvarışını eşitdi, onun arvadı Rivqa hamilə oldu. ²²Rivqanın bətnindəki uşaqlar çarpışmağa başladı. O da «Niyə bu iş başıma gəldi?» deyib bu barədə Rəbdən soruşmağa getdi. ²³ⁿ Rəbb ona dedi:

«Sənin bətnində iki millət var,
Sənin qarnından iki xalq çıxacaq.
Bir xalq o biri xalqdan güclü olacaq,
Böyüyü kiçiyinə qulluq edəcək».

²⁴Rivqanın doğmaq vaxtı çatanda məlum oldu ki, onun bətnində əkilər var. ²⁵İlk doğulan uşağın bütün dərisi qırmızı və tüklü cübbə kimi idi. Onda onun adını Esav^j qoydular. ²⁶Ondan sonra qardaşı doğuldu. O, əli ilə Esavın topuğundan tutmuşdu. Onun adını Yaqub^p qoydular. Onların doğulduğu vaxt İshaq altmış yaşında idi.

²⁷Uşaqlar böyüdü. Esav mahir ovçu və çöl adamı oldu. Yaqub isə çadırlarda yaşayan mülayim bir adam oldu. ²⁸İshaq Esavı sevirdi, çünki onun ovladığı heyvanlar İshaqın xoşuna gəlirdi. Rivqa isə Yaqubu sevirdi.

²⁹Bir gün Yaqub şorba bişirirdi. Esav isə çöldən yorğun gəldi. ³⁰Esav Yaquba dedi: «Bu qırmızı şorbadan bir az ver, yeyim, çünki acmışam». Buna görə də ona Edom^q adı verildi. ³¹Yaqub dedi: «Əvvəlcə ilk oğulluq haqqını mənə sat». ³²Esav dedi: «Bir halda ki mən acından ölüərəm, ilk oğulluq haqqı nəyimə lazımdır?» ³³^r Yaqub dedi: «Əvvəlcə mənə and iç». Esav ona and içdi və ilk oğulluq haqqını Yaquba satdı. ³⁴Yaqub Esava çörək və mərci şorbası verdi. Esav yeyib-içdi, sonra qalxıb getdi. Beləcə Esav ilk oğulluq haqqına etinasızlıq etdi.

İshaq və Avimelek

26 ¹İbrahimin yaşadığı dövrdə olan aclıqdan başqa, ölkədə daha bir aclıq oldu. İshaq Gerara, Filiştillərin padşahı Avimelekin yanına

ⁿ 25:23 Rom. 9:11-12 ^j 25:25 Esav – ibrani dilində *tüklü*. ^p 25:26 Yaqub – ibrani dilində *topuq tutan*. ^q 25:30 Edom – ibrani dilində *qırmızı*. ^r 25:33 İbr. 12:16

getdi. ²Rəbb ona görünüb dedi: «Misirə getmə, sənə söylədiyim ölkədə məskən sal, ^{3s} bu torpaqda qal. Mən sənənlə olacağam və sənə xeyir-dua verib bütün bu ölkələri sənə və nəslinə verəcəyəm; atan İbrahimə içdiyim andı yerinə yetirəcəyəm. ⁴Nəslini göydəki ulduzlar qədər çoxaldacağam və bütün bu ölkələri nəslinə verəcəyəm. Yer üzünün bütün millətləri sənənin nəslinin vasitəsilə xeyir-dua alacaq. ⁵Çünkü İbrahim sözümə qulaq asıb Mənim buyruğuma, əmrlərimə, qaydalarım və qanunlarıma əməl etdi».

⁶İshaq da Gerarda yaşadı. ^{7t}O ölkənin sakinləri İshaqın arvadı barədə soruşanda «bu mənim bacımdır» dedi, çünki «mənim arvadımdır» deməyə qorxdu. Öz-özünə dedi: «Yoxsa Rivqadan ötrü bu yerin adamları məni öldürürlər». Rivqa görünüşcə çox gözəl idi. ⁸İshaq orada uzun müddət qaldı. Bir gün Filiştililərin padşahı Avimelek pəncərədən baxıb gördü ki, İshaq arvadı Rivqanı əzizləyir. ⁹Avimelek İshaqı çağırır dedi: «O ki sənənin arvadındır. Bəs niyə onun barəsində “bu mənim bacımdır” dedin?» İshaq ona dedi: «Çünkü istəmədim ki, ondan ötrü ölüm». ¹⁰Avimelek dedi: «Bu nə işdir başımıza gətirdin? Az qalmışdı ki, xalqdan biri sənənin arvadınla yatsın. Beləcə bizi günaha batıracaqdın». ¹¹Sonra Avimelek «bu adama və onun arvadına toxunan mütləq öldürüləcək» deyərək bütün xalqa elan etdi.

¹²İshaq o torpaqda toxum əkdə və o il yüz qat məhsul aldı. Beləcə Rəbb ona xeyir-dua verdi. ¹³Bu şəxs böyük adam oldu. Çox böyük adam olana qədər get-gedə yüksəldi. ¹⁴Onun çoxlu qoyun-keçisi, mal-qarası və xidmətçiləri olduğuna görə Filiştililər ona paxıllıq etməyə başladı. ¹⁵Atası İbrahimin dövründə atasının qullarının qazdığı bütün quyuları Filiştililər qapayıb torpaqla doldurmuşdular. ¹⁶Avimelek İshaqa dedi: «Yanımızdan get, çünki bizdən çox güclü oldun». ¹⁷İshaq oradan getdi, Gerar vadisində məskən saldı və orada qaldı.

¹⁸İshaq atası İbrahimin dövründə qazılmış su quyularını yenə qazdı, çünki Filiştililər İbrahimin ölümündən sonra onları qapamışdılar. O, atasının qoyduğu adları yenə onlara verdi. ¹⁹İshaqın qulları vadidə torpağı qazdılar və bir içməli su quyusu tapdılar. ²⁰Gerar çobanları «su bizimdir» deyib İshaqın çobanları ilə mübahisə etdilər. O, quyunun adını Eseq^u qoydu, çünki onun üstündə mübahisə etmişdilər. ²¹Onlar başqa bir quyu qazdılar. Onun üçün də mübahisə etdilər. İshaq bu quyunun adını Sitna^v qoydu. ²²İshaq oradan köçüb başqa bir quyu qazdı. Ancaq onun üçün mübahisə etmədilər, buna görə də İshaq onun adını Rexovot^w qoyub dedi: «İndi Rəbb bizə genişlik verdi və biz bu torpaqda çoxalacağıq».

^s **26:3-4** Yar. 22:16-18; Həv. 3:25 ^t **26:7** Yar. 12:13; 20:2 ^u **26:20** Eseq – ibrani dilində mübahisə. ^v **26:21** Sitna – ibrani dilində düşmənçilik. ^w **26:22** Rexovot – ibrani dilində genişlik.

²³ İshaq oradan Beer-Şevaya getdi. ²⁴ O gecə Rəbb ona görünüb dedi: «Mən atan İbrahimin Allahıyam. Qorxma, çünki Mən səninləyəm. Qulum İbrahimə görə sənə xeyir-dua verəcəyəm və nəslini çoxaldacağam». ²⁵ İshaq orada bir qurbangah düzəltdi və Rəbbin adını çağırdı. O özünə qadın qurdu. İshaqın qulları orada bir quyu qazdılar.

^{26x} O zaman Avimelek məsləhətçisi Axuzzat, ordu başçısı Pikol ilə birgə Gerardan İshaqın yaşadığı torpağa gəldi. ²⁷ İshaq onlara dedi: «Nə üçün yanıma gəlmisiniz? Sizin ki məndən acığınız gəlirdi və mənə yanınızdan qovdunuz». ²⁸ Onlar dedilər: «Biz aydın gördük ki, Rəbb, doğrudan da, səninlədir. İndi istəyirik ki, səninlə bizim aramızda and olsun. Gəl səninlə əhd bağlayaq ki, ²⁹ biz sənə toxunmadığımız və yalnız yaxşılıq edib sağ-salamat yola saldıığımız kimi sən də bizə heç bir pislilik etməyəcəksən. İndi sən Rəbbin xeyir-dua verdiyi adamsan». ³⁰ İshaq onlara ziyafət verdi və onlar yeyib-içdilər. ³¹ Səhər tezdən qalxıb bir-birlərinə and içdilər. İshaq onları yola saldı və onlar sağ-salamat onun yanından getdilər. ³² O gün İshaqın qulları gəldilər və qazdıqları quyu barədə ona bildirərək «su tapdıq» dedilər. ³³ İshaq bu quyunun adını Şiva^y qoydu, buna görə də şəhərin adı bu günə qədər Beer-Şevadır.

Esavın arvadları

³⁴ Esav qırx yaşında olanda Xetli Beerinin qızı Yehuditi və Xetli Elonun qızı Basmatı arvad aldı. ³⁵ Onlar İshaqın və Rıvqanın ürəklərinə dərd oldu.

İshaqın Yaquba xeyir-dua verməsi

27 ¹ İshaq qocalıb gözləri görməyəndə böyük oğlu Esavı yanına çağırıb dedi: «Ay oğlum». Esav ona «mən buradayam» dedi. ² İshaq dedi: «Mən artıq qocalmışam, bu gün-sabah öləcəyəm. ³ İndi silahını, yayını və oxdanını götür, çöllüyə get və mənim üçün heyvan ovla. ⁴ Sonra da mənə xoşladığım ləzzətli yeməyi hazırla və gətir ki, yeyim. Onda ölməmişdən qabaq mən sənə xeyir-dua verərəm».

⁵ İshaq oğlu Esavla danışarkən Rıvqa eşidirdi. Esav heyvan ovlayıb gətirmək üçün çöllüyə getdi. ⁶ Rıvqa oğlu Yaquba belə dedi: «Bax mən eşitdim ki, atan qardaşın Esava bu sözləri dedi: ⁷ «Mənim üçün ov əti gətir, mənə ləzzətli yemək hazırla ki, yeyim. Sonra sənə ölümündən qabaq Rəbbin hüsurunda xeyir-dua verərəm». ⁸ Oğlum, indi sənə əmr edəcəyəm sözlərə qulaq as: ⁹ bu saat sürüyə gedib oradan mənə iki yaxşı oğlaq gətir. Onlardan atanın xoşladığı kimi ləzzətli yemək hazırlayacağam. ¹⁰ Sən də onu yeməsi üçün atana aparacaqsan ki, ölümündən qabaq sənə xeyir-dua versin». ¹¹ Yaqub anası Rıvqaya dedi: «Qardaşım Esav tükli bir

x 26:26 Yar. 21:22 y 26:33 Şiva – ibrani dilində *and*.

adamdır, mən isə tüksüzəm. ¹² Birdən atam mənə əlini sürtər və mən onun nəzərində yalançı olaram. Onda üzərimə xeyir-dua yox, lənət gətirərəm».

¹³ Anası ona dedi: «Sənə olunacaq lənət mənə gəlsin, oğlum. Ancaq sözümə qulaq as: get, dediyim şeyi mənə gətir». ¹⁴ Yaqub gedib oğlaqları götürdü və anasına gətirdi, anası da onun atasının xoşladığı kimi ləzzətli yemək hazırladı. ¹⁵ Rivqa böyük oğlu Esavın evdə saxladığı ən gözəl paltarını götürüb kiçik oğlu Yaquba geyindirdi. ¹⁶ Onun əllərinə və boynunun tüksüz yerinə oğlaq dəriləri bağladı. ¹⁷ Sonra hazırladığı ləzzətli yeməyi və çörəyi oğlu Yaqubun əlinə verdi.

¹⁸ Yaqub atasının yanına gəlib dedi: «Ay ata». Atası dedi: «Mən buradayam. Sən kimsən, oğlum?» ¹⁹ Yaqub atasına dedi: «Sənin ilk oğlun Esavam. Dediyin kimi elədim. Qalx otur və gətirdiyim ov ətindən ye ki, mənə xeyir-dua verəsən». ²⁰ İshaq oğluna dedi: «Necə oldu ki, belə tez ov tapdın, oğlum?» O dedi: «Sənin Allahın Rəbb mənə uğur verdi». ²¹ İshaq Yaquba dedi: «Yaxın gəl, oğlum, əlimi sənə sürtüb bilim ki, doğrudanmı, oğlum Esavsan ya yox?» ²² Yaqub atası İshaqa yaxınlaşdı. İshaq əlini ona sürtüb dedi: «Səs Yaqubun səsidir, ancaq əllər Esavın əlləridir». ²³ İshaq onu tanımadı, çünki onun əlləri qardaşı Esavın əlləri kimi tükli idi. İshaq Yaquba xeyir-dua verdi. ²⁴ O soruşdu: «Doğrudanmı, sən oğlum Esavsan?» Yaqub dedi: «Bəli». ²⁵ İshaq dedi: «Oğlum, gətirdiyin ov ətini qabağıma qoy, yeyim, sonra da sənə xeyir-dua verərəm». Yaqub yeməyi onun qabağına qoydu və o yedi, Yaqub ona şərab gətirdi və o içdi. ²⁶ Atası İshaq Yaquba dedi: «Oğlum, indi yaxınlaş, atanı öp». ^{27^z} O yaxınlaşıb atasını öpdü. İshaq onun paltarının qoxusunu hiss etdi və ona xeyir-dua verib dedi:

«Bax oğlumun qoxusu
Rəbbin xeyir-dua verdiyi
Çölün qoxusu kimidir.

²⁸ Allah sənə göylərin şəhini,
Torpağın şirəsini,
Bol buğda və çoxlu təzə şərab versin.

^{29^a} Xalqlar sənə qulluq etsin,
Ümmətlər sənə baş əysin.
Öz qardaşlarına ağa ol,
Ananın oğulları sənə baş əysin.
Sənə lənət edənlərə lənət gəlsin,
Sənə xeyir-dua verənlər xeyir-dua alsın».

İshaqın Esava xeyir-dua verməsi

³⁰ İshaq Yaquba xeyir-dua verib qurtarandan sonra Yaqub atası İshaqın yanından çıxar-çıxmaz qardaşı Esav ovdan qayıtdı. ³¹ Esav da ləzzətli

^z 27:27-29 İbr. 11:20 ^a 27:29 Yar. 12:3

yemək hazırlayıb atasına gətirdi və ona dedi: «Atam qalxıb oğlunun gətirdiyi ov ətindən yesin və mənə xeyir-dua versin». ³² Atası İshaq ondan soruşdu: «Sən kimsən?» O cavab verdi: «Mən ilk oğlun Esavam». ³³ İshaqın canına bərk titrətmə düşdü və o dedi: «Bəs onda heyvan ovlayıb mənə gətirən kim idi? Sən gəlməmişdən qabaq hər şeydən yedim və ona xeyir-dua verdim. Xeyir-dua da onunku oldu». ³⁴ Esav atasının sözlərini eşidəndə ucadan və acı səslə fəryad edib dedi: «Ay ata, mənə də xeyir-dua ver». ³⁵ İshaq dedi: «Qardaşın hiylə ilə gəlib sənin xeyir-duanı aldı». ³⁶ Esav dedi: «Onu nəhaq yerə Yaqub çağırırlar ki? Bununla ikinci dəfədir ki, məni aldadır: əvvəl ilk oğulluq haqqımı, indi də xeyir-duamı aldı». Sonra soruşdu: «Bəs mənə xeyir-dua saxlamamısan?» ³⁷ İshaq Esava cavab verdi: «Onu sənə ağa etdim, bütün qardaşlarını ona qul olaraq verdim, buğda və təzə şərable onu təmin etdim. Bəs sənə nə edim, oğlum?» ³⁸ Esav atasına dedi: «Səndə yalnız bir xeyir-dua varmı, ata? Mənə də xeyir-dua ver, ata». Esav hönkürüb ağladı. ³⁹ Atası İshaq ona belə cavab verdi:

«Yaşadığın yer torpağın şirəsindən,
Yuxarıda göylərin şəhindən uzaq olacaq.

⁴⁰ Qılincınla yaşayıb
Qardaşına qulluq edəcəksən.
Amma azad olmaq istəyəndə
Onun boyunduruğunu
Boynundan qırıb atacaqsan».

⁴¹ Atası Yaquba xeyir-dua verdiyinə görə Esav qardaşına nifrət etdi. O öz-özünə dedi: «Atamın matəm günləri yaxınlaşır. O zaman qardaşım Yaqubu öldürərəm». ⁴² Böyük oğlu Esavın dediği sözlər Rivqanın qulağına çatdı. Buna görə də xəbər göndərüb kiçik oğlu Yaqubu çağırırdı və ona dedi: «Bax qardaşın Esav səni öldürməklə qisas almaq istəyir. ⁴³ Oğlum, indi sözümə qulaq as: qalxıb Xarana, qardaşım Lavanın yanına qaç. ⁴⁴ Qardaşının hirs soyuyana qədər bir müddət Lavanın yanında qal. ⁴⁵ Sənə qarşı qəzəbi sönəndə, ona elədiyini unudanda xəbər göndərüb səni oradan çağıraram. Nə üçün bir gündə ikinizdən də məhrum olum?»

⁴⁶ Sonra Rivqa İshaqa dedi: «Xetli qızların əlindən həyatımdan bezdim. Əgər Yaqub da beləcə bu ölkənin qızlarından – Xetli qızlardan özünə arvad alsə, daha mən niyə yaşayıram?»

İshaqın Yaqubu Lavanın yanına göndərməsi

28 ¹ İshaq Yaqubu çağırub ona xeyir-dua verdi və xəbərdarlıq edərək dedi: «Kənan qızlarından arvad alma. ² Qalxıb Paddan-Arama,

^b 27:36 Yar. 25:29-34 ^c 27:38 İbr. 12:17 ^d 27:39-40 İbr. 11:20 ^e 27:40 Yar. 36:8; 2Pad. 8:20

ana baban Betuelin evinə get. Oradan dayın Lavanın qızlarından özünə arvad al. ³Küllü-İxtiyar Allah sənə xeyir-dua versin, səni bəhərli edib nəslini çoxaltsın, səndən çoxlu xalq törəsin; ^{4f}İbrahimin xeyir-duasını sənə və səninlə birgə nəslinə versin ki, Allahın İbrahimə verdiyi torpağı – qərib kimi yaşadığın torpağı irs olaraq alasan». ⁵İshaq Yaqubu yola saldı. O, Paddan-Arama, Yaqubla Esavın anası Rivqanın qardaşı Aramlı Betuel oğlu Lavanın yanına getdi.

Esavın üçüncü arvadı

⁶Esav gördü ki, İshaq Yaquba xeyir-dua verdi və özünə arvad almaq üçün onu Paddan-Arama göndərdi; həm də ona xeyir-dua verən zaman «Kənan qızlarından arvad alma» deyib xəbərdarlıq etdi. ⁷Yaqub da ata-anasına qulaq asıb Paddan-Arama getdi. ⁸Esav gördü ki, Kənan qızları atası İshaqın xoşuna gəlmir. ⁹Esav İsmailin yanına getdi. O, İbrahim oğlu İsmailin qızı Maxalatı arvadlarının üstünə arvad aldı. Maxalat Nevayotun bacısı idi.

Yaquburn Bet-Eldə yuxu görməsi

¹⁰Yaqub Beer-Şevadan çıxıb Xarana tərəf getdi. ¹¹Bir yerə çatıb orada gecələdi, çünki günəş batmışdı. O torpaqdan bir daş götürüb başının altına qoydu və orada yatdı. ^{12g}O, yuxuda gördü ki, yerin üzərində bir nərdivan durmuş və onun başı göylərə çatmışdır. Allahın mələkləri onunla çıxıb-düşürdülər. ^{13h}Rəbb nərdivanın üstündə durub deyirdi: «Mən baban İbrahimin və İshaqın Allahı Rəbbəm. Üstündə yatdığın torpağı sənə və nəslinə verəcəyəm. ¹⁴ⁱSənin nəslin yerin tozu kimi çox olacaq, qərbə, şərqə, şimala və cənuba yayılacaq. Yer üzünün bütün tayfaları sənin və nəslinin vasitəsilə xeyir-dua alacaq. ¹⁵Mən həmişə səninləyəm, gedəcəyin hər yerdə səni qoruyacağam və bu torpağa qaytaracağam. Dediymi edənə qədər səni tərk etməyəcəyəm».

¹⁶Yaqub yuxusundan oyanıb dedi: «Doğrudan da, Rəbb buradadır. Mən isə bunu bilmirdim». ¹⁷Sonra qorxub dedi: «Bu yer necə də qorxuludur. Bu, Allahın evindən başqa bir şey ola bilməz, bura göylərin qapısıdır».

¹⁸Yaqub səhər tezdən qalxdı. O, başının altına qoyduğu daşı götürüb sütun kimi qoydu və üstünə zeytun yağı tökdü. ¹⁹O yerin adını Bet-El^j qoydu, ancaq əvvəlcə şəhərin adı Luz idi. ²⁰Yaqub əhd edib dedi: «Əgər Allah mənimlə olsa, getdiyim bu yolda məni qorusa, mənə yemək üçün çörək və geymək üçün paltar versə, ²¹sağ-salamat atamın evinə dönsəm, o zaman Rəbb mənə Allah olacaq. ²²Sütun kimi qoyduğum bu daş da Allahın evi olacaq. Ay Allah, mənə verəcəyin hər şeyin onda birini Sənə verəcəyəm».

^f 28:4 Yar. 17:4-8 ^g 28:12 Yəh. 1:51 ^h 28:13 Yar. 13:14-15 ⁱ 28:14 Yar. 12:3; 22:18; 26:4 ^j 28:19 Bet-El – ibrani dilində *Allahın evi*.

Yaqubun Paddan-Arama gəlişi

29 ¹Yaqub yoluna davam edərək şərq xalqlarının torpağına getdi. ²O gördü ki, çöllükdə bir quyu var və onun yanında üç qoyun sürüsü yatıb, çünki quyudan o sürülərə su verirdilər. Quyunun ağzında böyük bir daş var idi. ³Bütün sürülər oraya yığılırdı. Adamlar daşı quyunun ağzından yuvarlayıb qoyunlara su verir və yenə daşı yerinə – quyunun üstünə qoyurdular.

⁴Yaqub onlardan soruşdu: «Ey qardaşlar, haradansınız?» Onlar dedilər: «Biz Xarandanıq». ⁵Yaqub onlara dedi: «Naxorun nəvəsi Lavanı tanıyırsınız mı?» Onlar dedilər: «Tanırıq». ⁶Yaqub onlardan soruşdu: «O, sağ-salamatdırmı?» Onlar dedilər: «Bəli, sağ-salamatdır. Odur, qızı Rəhilə də qoyunlarla gəlir». ⁷Yaqub dedi: «Hələ axşama çox vaxt var, sürülərin yığılma vaxtı deyil. Qoyunlara su verin, sonra aparıb otarın». ⁸Onlar dedilər: «Bütün sürülər yığılmayınca və daş quyunun ağzından yuvarlanmayınca bunu edə bilmərik, yalnız onda qoyunlara su verə bilərik».

⁹Yaqub onlarla danışarkən Rəhilə atasının qoyunları ilə gəldi, çünki o, çoban idi. ¹⁰Yaqub dayısı Lavanın qızı Rəhiləni və dayısı Lavanın qoyunlarını görəndə yaxınlaşıb daşı quyunun ağzından yuvarladı və dayısı Lavanın qoyunlarına su verdi. ¹¹Yaqub Rəhiləni öpdü və hönkürtü ilə ağladı. ¹²Yaqub atasının qohumlarından və Rivqanın oğlu olduğunu Rəhiləyə bildirdi. Rəhilə də qaçıb atasına danışdı.

¹³Lavan bacısı oğlu Yaqubun gəldiyini eşidəndə onu qarşılamağa qaçdı. Onu qucaqlayıb öpdü və evinə gətirdi. Yaqub hər şeyi Lavana danışdı. ¹⁴Lavan ona dedi: «Sən, doğrudan da, mənim sümüyümdən, mənim ətimdənsən». Yaqub onun yanında bir ay qaldı.

Yaqubun Leanı və Rəhiləni arvad alması

¹⁵Lavan Yaquba dedi: «Məgər qohum olduğun üçün mənə havayı xidmət edəcəksən? Mənə söylə, haqqın nə olsun?» ¹⁶Lavanın iki qızı var idi: böyüyünün adı Lea, kiçiyininki Rəhilə idi. ¹⁷Leanın gözləri zəif görürdü, Rəhilə isə çox gözəl və qamətli idi. ¹⁸Yaqub Rəhiləyə vuruldu və dedi: «Kiçik qızın Rəhilə üçün sənə yeddi il xidmət edərəm». ¹⁹Lavan dedi: «Onu sənə vermək başqa adama verməkdən daha yaxşıdır. Yanımda qal». ²⁰Yaqub Rəhiləyə görə yeddi il xidmət etdi. Onu sevdiyi üçün bu müddət gözüne bir neçə gün kimi göründü.

²¹Yaqub Lavana dedi: «Vaxtım çatdı; indi arvadımı mənə ver ki, onun yanına girim». ²²Lavan o torpağın bütün adamlarını topladı və bir ziyafət verdi. ²³Gecə qızı Leanı götürüb Yaqubun yanına apardı. Yaqub onun yanına girdi. ²⁴Lavan öz qarabaşı Zilpanı Leaya qulluqçu olmaq üçün verdi. ²⁵Səhər məlum oldu ki, bu, Leadır. Yaqub Lavana dedi: «Nə

üçün mənimlə belə rəftar etdin? Sənin yanında Rəhilə üçün xidmət etmədimmi? Bəs məni niyə aldatdın?» ²⁶Lavan dedi: «Bizim yerdə kiçik qızı böyüyündən əvvəl ərə vermək olmaz. ²⁷Bu həftəni bitir, onu da sənə verərik. Onun üçün də yanımda daha yeddi il xidmət etməlisən». ²⁸Yaqub belə də etdi: o həftəni bitirdi. Lavan da qızı Rəhiləni ona arvad olmaq üçün verdi. ²⁹Öz qarabaşı Bilhanı da qızı Rəhiləyə qulluqçu olmaq üçün verdi. ³⁰Yaqub Rəhilənin də yanına girdi. Rəhiləni Leadan da çox sevdi. O, Lavanın yanında daha yeddi il xidmət etdi.

Yaqubun övladları

³¹Rəbb Leanın sevilmədiyini görüb onun bətnini açdı. Rəhilə isə sonsuz idi. ³²Lea hamilə olub bir oğul doğdu və onun adını Ruven^k qoyaraq dedi: «Yəqin Rəbb mənim fəqirliyimi gördü. İndi ərim məni sevecək». ³³O yenə hamilə olub bir oğul doğdu və dedi: «Rəbb sevilmədiyimi eşidib mənə bunu da verdi». Onun da adını Şimeon^l qoydu. ³⁴Lea yenə hamilə olub bir oğul doğdu və dedi: «İndi bu dəfə ərim mənə bağlanacaq, çünki ona üç oğul doğdum». Buna görə də adını Levi^m qoydu. ³⁵O yenə hamilə olub bir oğul doğdu və dedi: «Bu dəfə Rəbbi mədh edəcəyəm». Buna görə də onun adını Yəhudaⁿ qoydu. Sonra o, bir müddət doğmadı.

30 ¹Rəhilə Yaquba uşaq doğmadığını görəndə bacısına həsəd apardı və ərinə dedi: «Mənə uşaq ver, yoxsa ölərəm». ²Yaqubun Rəhiləyə qəzəbi alovlandı və o dedi: «Məgər mən sənin bətninə bəhər verməyən Allaham?» ³Rəhilə dedi: «Qarabaşım Bilhanı götür və yanına gir. Qoy o, dizlərimin üstünə bir uşaq doğsun və ondan uşaqlarım olsun». ⁴Rəhilə qarabaşı Bilhanı ona arvad olmaq üçün verdi və Yaqub onun yanına girdi. ⁵Bilha hamilə olub Yaquba bir oğul doğdu. ⁶Rəhilə dedi: «Allah məni haqlı çıxartdı və səsimi eşidib mənə bir oğul verdi». Buna görə də onun adını Dan^j qoydu. ⁷Rəhilənin qarabaşı Bilha yenə hamilə olub Yaquba ikinci oğul doğdu. ⁸Rəhilə dedi: «Bacımla güclü mübarizəyə girişib ona üstün gəldim». O, uşağın adını Naftali^p qoydu.

⁹Lea daha doğmadığına görə qarabaşı Zilpanı götürüb Yaquba arvad olmaq üçün verdi. ¹⁰Leanın qarabaşı Zilpa Yaquba bir oğul doğdu. ¹¹Lea «uğur qazandım» deyib onun adını Qad^q qoydu. ¹²Leanın qarabaşı Zilpa Yaquba ikinci oğul doğdu. ¹³Lea dedi: «Xoşbəxtəm, çünki qadınlar məni bəxtiyar sayacaqlar». O, uşağın adını Aşer^r qoydu.

¹⁴Ruven buğda biçini vaxtı gedib tarlada məhəbbət otları tapdı və onları anası Leaya gətirdi. Rəhilə Leaya dedi: «Oğlunun məhəbbət

^k 29:32 Ruven – ibrani dilində *baxın, bir oğul*. ^l 29:33 Şimeon – ibrani dilində *əşitmək*.

^m 29:34 Levi – ibrani dilində *bağlanma*. ⁿ 29:35 Yəhuda – ibrani dilində *mədh edilmiş*.

^j 30:6 Dan – ibrani dilində *höküm etdi*. ^p 30:8 Naftali – ibrani dilində *mənim mübarizəm*.

^q 30:11 Qad – ibrani dilində *uğur*. ^r 30:13 Aşer – ibrani dilində *xoşbəxt*.

otlarından mənə də ver». ¹⁵Lea ona dedi: «Ərimi əlimdən aldığın bəs deyilmi? İndi də oğlumun məhəbbət otlarını almaq istəyirsən?» Rəhilə dedi: «Elə isə qoy ərim oğlunun məhəbbət otlarının əvəzində bu gecə səninlə yatsın». ¹⁶Yaqub axşam çöldən gələndə Lea onu qarşılamağa çıxıb dedi: «Mənim yanıma gir, çünki səni oğlumun məhəbbət otları ilə satın almışam». Yaqub o gecə onunla yatdı. ¹⁷Allah Leanı eşitdi və o hamilə olub Yaquba beşinci oğlunu doğdu. ¹⁸Lea dedi: «Allah haqqımı verdi, çünki qulluqçumu ərimə verdim». O, uşağın adını İssakar^s qoydu. ¹⁹Lea yenə hamilə olub Yaquba altıncı oğlunu doğdu. ²⁰O dedi: «Allah mənə yaxşı bir hədiyyə verdi, bu dəfə ərim mənə hörmət edəcək, çünki ona altı oğul doğdum». O, uşağın adını Zevulun^t qoydu. ²¹Sonra bir qız doğub, adını Dina qoydu.

²²Allah Rəhiləni yada salıb onu da eşitdi və bətnini açdı. ²³O hamilə olub bir oğul doğdu və dedi: «Allah xəcalətimi götürdü». ²⁴O «Rəbb mənə bir oğul da artırsın» deyib uşağın adını Yusif^u qoydu.

Yaqubun sürülərə sahib olması

²⁵Rəhilə Yusifi doğandan sonra Yaqub Lavana dedi: «Məni göndər, öz torpağıma və ölkəmə gedim. ²⁶Əvəzində sənə xidmət etdiyim arvadlarımı və uşaqlarımı da ver, gedim, çünki sənə necə xidmət etdiyimi yaxşı bilirsən». ²⁷Lavan ona dedi: «Əgər indi sənin gözündə lütf tapdımsa, yanımda qal, çünki baxıcılıq edib sənə görə Rəbbin mənə xeyir-dua verdiyini gördüm». ²⁸Sonra dedi: «Haqqını mənə təyin et, verim». ²⁹Yaqub ona dedi: «Sənə necə xidmət etdiyimi və mənimlə olan sürülərini necə saxladığımı bilirsən. ³⁰Çünki mən gəlməmişdən əvvəl sənin malın az idi, sonra isə xeyli çoxaldı; Rəbb mənim gəlişimlə sənə xeyir-dua verdi. Bəs mən öz ailəm üçün nə vaxt çalışacağam?» ³¹Lavan dedi: «Sənə nə verim?» Yaqub dedi: «Mənə heç nə vermə. Əgər bunu etsən, yenə sənin sürünü qoruyub ona baxaram: ³²qoy bu gün sənin bütün sürülərinin içindən keçib qoyunlar arasından hər xallı, zolaqlı qoyunu və qara quzunu, keçilər arasından hər zolaqlı və xallı keçini ayırım; haqqım da bu olsun. ³³Bundan sonra qarşında olan haqqım üçün gəldikdə düzliyəm mənim barəmdə şəhadət edəcək. Qoy keçilərdən xallı və zolaqlı olmayanı, quzulardan da qara olmayanı oğurlanmış sayılsın». ³⁴Lavan dedi: «Yaxşı, qoy dediyin kimi olsun». ³⁵Amma o həmin gün alabəzək və xallı təkələri, bütün zolaqlı və xallı keçiləri, ağ keçiləri və bütün qara quzuları ayırıb oğullarının ixtiyarına verdi. ³⁶Sonra özü Yaqubdan üç günlük yol qədər uzaqlaşdı. Yaqub isə Lavanın qalan sürüsünü otarırdı.

^s 30:18 *İssakar* – ibrani dilində *haqq verilsin*. ^t 30:20 *Zevulun* – ibrani dilində *hörmət*.

^u 30:24 *Yusif* – ibrani dilində *artırsın*.

³⁷Yaqub ağcaqovaq, badam və çinar ağacından düzəldilmiş təzə çubuqlar götürdü və çubuqların qabığını soyub ağ rəngli içi üzə çıxana qədər zolaqlar açdı. ³⁸Sonra qabığını soyduğu çubuqları sürülərin su içmək üçün gəldikləri təknələrə, heyvanların qabağına qoydu. Onlar gəlib su içəndə döllənirdi. ³⁹Beləcə heyvanlar çubuqların qabağında döllənirdi və sürülərdə alabəzək, xallı və zolaqlı heyvanlar doğulurdu. ⁴⁰Yaqub quzuları ayırırdı və sürünün üzünü Lavanın sürüsündə olan bütün alabəzək və qara heyvanlara tərəf tuturdu. O öz sürüsünü ayrıca qoydu və onları Lavanın sürüsünə qatmadı. ⁴¹Hər dəfə sürünün qüvvətli heyvanları dölləndikləri zaman Yaqub təknələrə, sürünün gözləri önünə çubuqlar qoyurdu ki, çubuqlar arasında döllənsinlər. ⁴²Ancaq heyvanlar zəif olanda onları qoymazdı. Beləcə zəif heyvanlar Lavanın, qüvvətli heyvanlar isə Yaqubun oldu. ⁴³Bu adam çox varlandı: onun çoxlu sürüsü, qarabaşı, qulu, dəvəsi və eşşəyi oldu.

Yaqubun Lavandan qaçması

31 ¹Yaqub Lavanın oğullarının bu sözləri dediklərini eşitdi: «Yaqub atamıza məxsus olan hər şeyə sahib oldu, bütün bu var-dövləti atamıza məxsus olan əmlakdan əldə etdi». ²Yaqub Lavanın ona münasibətini gördü, o da Yaqubla əvvəlki kimi rəftar etmirdi. ³Rəbb Yaquba dedi: «Atalarının ölkəsinə, öz qohumlarının yanına qayıt. Mən sənənlə olacağam». ⁴Yaqub xəbər göndərüb Rəhiləni və Leanı çöllərə – sürüsünü otardığı yerə çağırırdı. ⁵Yaqub onlara dedi: «Mən atanızın münasibətini görürəm ki, mənimlə əvvəlki kimi rəftar etmir. Ancaq atamın Allahı mənimlədir. ⁶Siz bilirsiniz ki, var gücümlə atanıza xidmət etmişəm. ⁷Atanız məni aldatdı və haqqımı on dəfə dəyişdirdi, amma Allah onu mənə pislik etməyə qoymadı. ⁸O, “xallı heyvanlar sənə haqqın olacaq” deyəndə bütün sürüdə xallı heyvanlar doğuldu. “Sənə haqqın alabəzək heyvanlar olacaq” deyəndə isə bütün sürüdə alabəzək heyvanlar doğuldu. ⁹Beləcə Allah atanızın sürüsünü alıb mənə verdi. ¹⁰Sürünün dölləndiyi vaxt yuxuda başımı qaldırıb gördüm ki, sürüdəki heyvanlarla cütləşən təkələr alabəzək, xallı və ləkəlidir. ¹¹Yuxuda Allahın mələyi mənə dedi: “Yaqub!” “Mən buradayam!” deyə cavab verdim. ¹²O dedi: “İndi başını qaldır, gör ki, sürüdəki heyvanlarla cütləşən bütün təkələr alabəzək, xallı və ləkəlidir, çünki Lavanın sənə etdiyi hər şeyi gördüm. ¹³” Mən Bet-Eldə sənə görünən Allaham. Orada bir sütun qoyub məsh etdin və Mənim önümdə əhd etdin. İndi qalxıb bu torpaqdan get və doğulduğun torpağa qayıt”».

¹⁴Rəhilə və Lea ona cavab verdilər: «Məgər atamızın mülkündə bir payımız ya mirasımız var? ¹⁵Məgər o bizi özgə hesab etmir? Axı o bizi

satıb bizim üçün ödənmis pulu da xərclədi. ¹⁶Buna görə də Allahın atamızdan aldığı bütün o var-dövlət bizim və uşaqlarımızdır. İndi sən də Allahın söylədiyi şeylərin hamısına əməl et».

¹⁷Onda Yaqub qalxıb uşaqlarını və arvadlarını dəvələrə mindirdi. ¹⁸Bütün sürüsünü, qazandığı bütün var-dövlətini, Paddan-Aramda əldə etdiyi öz sürüsünü sürdü ki, Kənan torpağına, atası İshaqın yanına getsin. ¹⁹Lavan qoyunlarını qırxmağa gedəndə Rəhilə atasına məxsus olan ev bütələrini oğurladı. ²⁰Yaqub qaçdığını bildirməməklə Aramlı Lavana aldatdı. ²¹Beləcə özünə məxsus olan hər şeyi götürüb qaçdı. O, Fərat çayını keçib Gilead dağlıq bölgəsinə yönəldi.

Lavanın Yaqubu təqib etməsi

²²Yaqubun qaçdığı Lavana üçüncü gün bildirildi. ²³O, qohumlarını özü ilə götürüb yeddi gün onu təqib etdi və Gilead dağlıq bölgəsində Yaquba çatdı. ²⁴Allah gecə yuxusunda Aramlı Lavana görünüb dedi: «Özünü gözlə, Yaquba nə yaxşı, nə də pis söz de».

²⁵Lavan Yaquba çatdı. Yaqub dağda çadır qurmuşdu. Lavan qohumları ilə birgə Gilead dağında çadır qurdu. ²⁶Lavan Yaquba dedi: «Niyə belə etdin? Məndən gizlicə qaçdın və qızlarımı müharibə əsirləri kimi apardın. ²⁷Nə üçün gizlicə qaçıb məni aldatdın? Mənə bunu bildirmədin ki, səni sevinclə, mahnı oxumaqla, dəf və lira çalmaqla yola salım. ²⁸Məni nəvələrimlə qızlarımı öpməyə qoymadın; ağılsızcasına rəftar etmişən. ²⁹Sizə pislik edə bilərdim, ancaq atanızın Allahı dünən gecə mənə belə söylədi: “Özünü gözlə, Yaquba nə yaxşı, nə də pis söz de”. ³⁰İndi atanın evi üçün bərk darıxdığına görə çıxıb gedirsən. Bəs büt allahlarımı niyə oğurlayıb aparırsan?» ³¹Yaqub Lavana cavab verdi: «Qorxub düşündüm ki, qızlarını zorla məndən alarsan. ³²Büt allahlarını isə kimin yanında tapsan, o sağ qalmayacaq. Qohumlarımızın önündə yoxlayıb məndə nəyini tapsan, özünə götür». Ancaq Yaqub Rəhilənin onları oğurladığını bilmirdi.

³³Lavan Yaqubun, Leanın və iki qarabaşın çadırına girdi, ancaq büt allahları tapmadı. O, Leanın çadırından çıxıb Rəhilənin çadırına girdi. ³⁴Rəhilə ev bütələrini götürərək dəvənin yəhərinə qoyub onların üstündə oturmuşdu. Lavan bütün çadırı yoxladı, ancaq onları tapmadı. ³⁵Rəhilə atasına dedi: «Hüzurunda qalxa bilmədiyim üçün ağam qəzəblənməsin, çünki qadın adətinə mübtəlayam». Lavan axtardı, ancaq ev bütələrini tapmadı.

³⁶Yaqub qəzəblənib Lavana mübahisə etdi. O, Lavana söylədi: «Günahım və təqsirim nədir ki, məni belə təqib edirsən? ³⁷Bütün şeylərimi yoxladın, bütün ev şeylərimdən nə tapdın? Tapdığın şeyi mənim qohumlarıma və öz qohumlarının qabağına qoy ki, ikimizin arasında şəhadət olsun. ³⁸Ötən iyirmi il sənin yanında işlədim, qoyunların və

keçilərin balalarını salmadı, sürülərindəki qoçlarını yemədim. ³⁹Vəhşi heyvanların parçaladığı heyvanı sənin yanına gətirməzdim, zərərini özüm çəkərdim. İstər gündüz, istərsə də gecə oğurlanan hər heyvanı məndən tələb edərdin. ⁴⁰Gündüzün istisi, gecənin soyuğu mənə əldən salardı, yuxum gözümdən tökülərdi. ⁴¹İyirmi il sənin evində qaldım: iki qızın üçün on dörd il və sürün üçün altı il sənə xidmət etdim. Sən isə on dəfə haqqımı dəyişdirdin. ⁴²Atamın və İbrahimin Allahı, İshaqın sitayiş etdiyi Allah mənimlə olmasaydı, indi yəqin mənə əliboş yola salardın. Allah əzabımı və əlimin zəhmətini gördü, dünən gecə sənə xəbərdarlıq etdi».

⁴³Lavan Yaquba belə cavab verdi: «Qızlar mənim qızlarım, uşaqlar mənim uşaqlarım, sürülər mənim sürülərim və sənin gördüyün hər şey mənimdir. Bu gün qızlarıma yaxud onların doğduqları uşaqlara nə edə bilərəm? ⁴⁴İndi gəl bir-birimizə əhd edək ki, səninlə mənim aramda şahid olsun». ⁴⁵Yaqub bir daş götürüb sütun kimi qoydu. ⁴⁶O öz qohumlarına dedi: «Daş yığın». Onlar daşları götürüb bir qalaq düzəltdilər və o qalağın yanında yeyib-içdilər. ⁴⁷Lavan onun adını Yeqar-Sahaduta^w qoydu, Yaqub isə onun adını Qaled^x qoydu. ⁴⁸Lavan dedi: «Bu qalaq bu gün mənimlə sənin aranda şahiddir». Buna görə də onun adı Qaleddir. ⁴⁹Ona həm də Mispə^y deyildi, çünki Lavan demişdi: «Bir-birimizdən ayrılan zaman qoy Rəbb səninlə mənim aramda gözetçi olsun. ⁵⁰Söz ver ki, qızlarımı incitməyəcəksən və onların üstünə arvad almayacaqsan. Bil ki, bizim aramızda bir nəfər şahid olmasa da, Allah aramızda şahiddir».

⁵¹Lavan yenə Yaquba dedi: «Bax bu da öz aramızda düzəltdiyim qalaq və sütun! ⁵²Bu qalaq və sütun şahid olsunlar ki, nə mən sənəin tərəfinə – qalağın o tayına gedəcəyəm, nə də sən pislik etmək üçün mənim tərəfimə – qalağın və sütunun bu tayına gələcəksən. ⁵³Qoy İbrahimin, Naxorun və onların atalarının Allahı aramızda hökm etsin!» Yaqub atası İshaqın sitayiş etdiyi Allaha and içdi. ⁵⁴Sonra Yaqub o dağda qurban kəsdi və qohumlarını çörək yeməyə çağırdı. Onlar çörək yedilər və dağda gecələdilər. ⁵⁵Lavan səhər tezdən qalxıb nəvələrini və qızlarını öpdü, onlara xeyir-dua verdi. Sonra öz yerinə qayıtdı.

Yaqubun Esavla görüşə hazırlaşması

32 ¹Yaqub yoluna davam etdi. Allahın mələkləri ona rast gəldi. ²Yaqub onları görəndə dedi: «Bu, Allahın ordugahıdır». O yerin adını Maxanayim^z qoydu.

³Yaqub özündən qabaq Edom çölünə, Seir torpağına, qardaşı Esavın yanına qasidlər göndərdi. ⁴Onlara bu əmri verdi: «Ağam Esava

^w 31:47 *Yeqar-Sahaduta* – arami dilində *şəhadət daş qalağı*. ^x 31:47 *Qaled* – ibrani dilində *şəhadət daş qalağı*. ^y 31:49 *Mispə* – ibrani dilində *gözetçi qülləsi*. ^z 32:2 *Maxanayim* – ibrani dilində *iki ordugah*.

söyləyin ki, qulun Yaqub belə deyir: “Mən Lavanın yanında qalıb indiyə qədər yaşadım”. ⁵Mal-qaram, eşşəklərim, qoyun-keçim, qullarım və qarabaşlarım oldu. Mən ağama xəbər vermək üçün yanına qasidlər göndərdim ki, sənin gözündə lütf tapım».

⁶Qasidlər Yaqubun yanına qayıdıb dedilər: «Qardaşın Esavın yanına getdik. Özü də səni qarşılamaq üçün gəlir və yanında dörd yüz nəfər var». ⁷Yaqub çox qorxub həyəcanlandı. Yanında olan adamları, qoyun-keçini, mal-qaranı və dəvələri iki dəstəyə ayırıb dedi: ⁸«Əgər Esav bir dəstəyə hücum edib onları qırsa, arxada qalan dəstə qaça bilsin».

⁹Sonra Yaqub dedi: «Ey babam İbrahimin Allahı, atam İshaqın Allahı Rəbb, Sən mənə demişdin: “Öz ölkənə və qohumlarının yanına qayıt. Mən sənə yaxşılıq edəcəyəm”. ¹⁰Quluna göstərdiyin bütün xeyirxahlığa və sədaqətə layiq deyiləm; bu İordan çayını təkcə dəyənəyimlə keçdim, indi isə iki dəstə köçüm var. ¹¹Yalvarıram, məni qardaşım Esavın əlindən qurtar. Çünki onun gəlib məni, uşaqlarımla analarını öldürməsindən qorxuram. ¹²^a Sən dedin: “Hökmən sənə yaxşılıq edəcəyəm, nəslini saysız-hesabsız dəniz qumu qədər çoxaldacağam”».

¹³Yaqub o gecəni orada keçirdi. Özündə olan hər şeydən qardaşı Esava hədiyyə olaraq ¹⁴iki yüz keçi, iyirmi təkə, iki yüz qoyun, iyirmi qoç, ¹⁵balaları ilə birgə otuz sağmal dəvə, qırx inək, on buğa, iyirmi dişi və on erkək eşşək götürdü. ¹⁶Sürüləri ayrı-ayrı qullarına tapşırıb və onlara dedi: «Mənim qabağında gedin və bir sürü ilə o biri sürü arasında məsafə saxlayın». ¹⁷Yaqub birinci qula əmr edib dedi: «Qardaşım Esav sənə rast gəlib “Kimin adamısan, hara gedirsən, qabağındakı bu heyvanlar kimindir?” deyə soruşanda ¹⁸ona söylə: “Bunlar qulun Yaqubundur, bu da ağam Esava göndərilmiş hədiyyələrdir. Özü də bizim dalımızca gəlir”». ¹⁹Sonra o, ikinci, üçüncü quluna və sürülərin dalınca gedən hər kəsə əmr edib dedi: ²⁰«Esava rast gələndə ona eyni sözləri söyləyin: “Qulun Yaqub da dalımızca gəlir”». Çünki o öz-özünə deyirdi: «Əvvəlcə qabağında göndərdiyim hədiyyələrlə onu rəhmə gətirərəm, sonra onunla görüşərəm. Bəlkə onda məni qəbul edər». ²¹Hədiyyələr Yaqubun qabağında getdi, o isə gecəni düşərgədə yatdı.

Yaqubun Allahla rastlaşması

²²Yaqub gecə qalxıb iki arvadını, iki cariyəsini və on bir uşağını götürərək Yabboq çayının keçidindən keçdi. ²³Onları götürüb çayı keçirdi və özünə məxsus şeyləri də keçirdi. ²⁴Sonra Yaqub tək qaldı. Dan yeri sökülənə qədər bir Şəxs onunla güləşdi. ²⁵Yaquba üstün gələ bilmədiyini görüb onun budunun oynasına zərbə vurdu. O Şəxslə güləşərkən Yaqubun budunda oynaqı zədələndi. ²⁶O Şəxs dedi: «Burax,

^a 32:12 Yar. 22:17

gedim, çünki səhər açılır». Yaqub dedi: «Mənə xeyir-dua verməsən, Səni buraxmaram». ²⁷O Şəxs soruşdu: «Adın nədir?» O dedi: «Yaqub». ²⁸^{b c} O Şəxs dedi: «Artıq sənə Yaqub deyil, İsrail^d deyiləcək, çünki sən Allahla və insanlarla güləşib üstün gəlmişən». ²⁹Yaqub soruşdu: «Xahiş edirəm, adını söylə». O dedi: «Adımı niyə soruşursan?» O Şəxs orada Yaquba xeyir-dua verdi. ³⁰Yaqub o yerin adını Peniel^e qoydu, çünki demişdi: «Allahı üz-üzə gördüm və salamat qaldım». ³¹Yaqub Penieldən keçəndə günəş doğdu. O, bir budundan axsayırdı. ³²Ona görə bu günə qədər də İsraililər bud oynamağının üzərindəki vətərləri yeməzlər. Çünki güləşən Şəxs Yaqubun bud oynamağının vətərinə toxunmuşdu.

Yaqubun Esavla görüşü

33 ¹Yaqub başını qaldırıb gördü ki, Esav dörd yüz adamla birlikdə gəlir. O, Leanın, Rəhilənin və iki cariyəsinin uşaqlarını ayırdı: ²cariyələrlə onların uşaqlarını qabağa, Lea ilə onun uşaqlarını ortaya, Rəhilə ilə Yusifi isə arxaya qoydu. ³Özü isə onların qabağına keçdi və qardaşına yaxınlaşanda yeddi dəfə yerə əyildi.

⁴Esav Yaqubu qarşılamaq üçün qaçıb onu qucaqladı və boynuna sarılıb öpdü. Onlar ağlaşdılar. ⁵Esav başını qaldırıb qadınları və uşaqları görəndə dedi: «Bunlar sənin nəyindir?» Yaqub dedi: «Allahın sənin quluna lütf etdiyi uşaqlardır». ⁶Əvvəl cariyələrlə uşaqları yaxınlaşıb təzim etdilər, ⁷sonra Lea ilə uşaqları yaxınlaşıb təzim etdilər, axırda isə Yusiflə Rəhilə yaxınlaşıb təzim etdilər. ⁸Esav soruşdu: «Rast gəldiyim o biri dəstəni nə üçün göndərmişdin?» Yaqub dedi: «Ağamın gözündə lütf tapmaq üçün». ⁹Esav dedi: «Mənim sürüm çoxdur, qardaşım, səndə olan sənin olsun». ¹⁰Yaqub dedi: «Yox, xahiş edirəm, indi gözündə lütf tapdımsa, məndən bu hədiyyələri götür. Çünki sənin üzünü görəndə Allahın üzünü görmüş sandım, mənə qarşı çox xeyirxah oldun. ¹¹Xahiş edirəm, sənə gətirilən hədiyyələri götür. Çünki Allah mənə lütf etdi və indi mənim hər şeyim var». Yaqub təkid etdikdən sonra Esav hədiyyələri götürdü.

¹²Esav dedi: «Köç edib gedək. Mən sizin qabağınızda gedəcəyəm». ¹³Yaqub ona dedi: «Ağam bilir ki, uşaqlar zəifdir, yanımda olan qoyun-keçi və mal-qara da sağmaldır. Sürüləri bir gün bərk sürsələr, hamısı tələf olar. ¹⁴Xahiş edirəm, ağam qulundan qabaqda getsin, mən isə ağamın yanına, Seirə çatana qədər qabağımda olan sürülərin və uşaqların yerişinə görə yavaş sürəcəyəm». ¹⁵Esav dedi: «Mənimlə olan adamların bəzisini sənə qalmaq üçün qoyum». Yaqub dedi: «Bu nəyə lazımdır? Mən ancaq ağamın gözündə lütf tapmaq istəyirəm». ¹⁶Esav o gün yola

^b 32:28 Yar. 35:10 ^c 32:28 Huşə 12:4 ^d 32:28 *İsrail* – ibrani dilində *Allahla güləşən*.

^e 32:30 *Peniel* – ibrani dilində *Allahın üzü*.

düşüb Seirə qayıtdı. ¹⁷Yaqub Sukkota köçüb özünə ev tikdi və sürüsünə ağıllar düzəltdi. Ona görə də bu yerin adını Sukkot^f qoydular.

¹⁸Yaqub Paddan-Aramdan qayıtdıqdan sonra sağ-salamat Kənan torpağında olan Şekem şəhərinə gəldi və şəhərin qarşısında məskən saldı. ¹⁹^g O, çadırını qurduğu tarla sahəsini Şekemin atası Xamurun oğullarından yüz parça gümüşlə satın aldı. ²⁰Yaqub orada bir qurbangah qurub adını El-Elohe-İsrail^h qoydu.

Dinanın rüsvayçılığı

34 ¹Leanın Yaquba doğduğu qızı Dina o ölkənin qızlarını görməyə çıxdı. ²O ölkənin ağası Xivli Xamurun oğlu Şekem onu gördü. Qızı aparıb onunla yatdı və onu zorladı. ³Onun ürəyi Yaqubun qızı Dinaya bağlandı. Şekem qızı sevdi və onunla xoş rəftar etdi. ⁴Şekem atası Xamora dedi: «Bu qızı mənə arvad al».

⁵Yaqub qızı Dinanın zorlandığını eşitdi, ancaq oğulları çöldə sürülərinin yanında olduqları üçün onlar gələndə qədər susdu. ⁶Şekemin atası Xamor Yaqubla danışmaq üçün onun yanına getdi. ⁷Yaqubun oğulları bunu eşidib çöllükdən gəldilər. Onlar məyus oldular və bərk qəzəbləndilər. Çünki Şekem Yaqubun qızı ilə yatmaqla İsraili rüsvay etmişdi, belə iş etmək olmazdı.

⁸Xamor onlara belə dedi: «Oğlum Şekemin ürəyi qızınıza bağlanıb. Xahiş edirəm, qızı ona arvad olmaq üçün verəsiniz. ⁹Bizimlə qohum olun: öz qızlarınızı bizə arvad verin, bizim qızlarımızı özünüzə alın. ¹⁰Bizimlə qalın, ölkə də sizin ixtiyarınızdadır: burada yaşayın, ticarət edin və mülk sahibi olun». ¹¹Şekem qızın atasına və qardaşlarına dedi: «Sizin gözünüzdə lütf tapmaq üçün məndən nə istəsiniz, verərəm. ¹²Məndən çoxlu başlıq və hədiyyələr istəyin, söylədiyiniz hər şeyi verərəm. Ancaq qızı arvad olmaq üçün mənə verin».

¹³Yaqubun oğulları Şekemə və onun atası Xamora hiylə ilə cavab verdilər, çünki Şekem bacıları Dinanı zorlamışdı. ¹⁴Onlara dedilər: «Biz bunu edə bilmərik, bacımızı sünnətsiz bir adama əvə verə bilmərik. Bu bizim üçün rüsvayçılıq olar. ¹⁵Ancaq bir şərtlə sizinlə razı oluruq: bütün kişiləriniz sünnət edilib bizim kimi olsalar, ¹⁶öz qızlarımızı sizə əvə verərik, sizin qızlarınızı özümüzlə alarıq və sizinlə yaşayıb bir xalq olarıq. ¹⁷Əgər bizə qulaq asmasanız və sünnət olunmasanız, qızımızı götürüb gedəcəyik».

¹⁸Onların sözləri Xamurun və oğlu Şekemin xoşuna gəldi. ¹⁹Cavan oğlan bu işi dərhal etdi, çünki Yaqubun qızı çox xoşuna gəlmişdi. Şekem atasının evində ən hörmətli adam idi. ²⁰Xamor və oğlu Şekem

^f 33:17 *Sukkot* – ibrani dilində *ağıllar yaxud çardaqlar*. ^g 33:19 *Yeşua* 24:32; *Yəh.* 4:5; *Həv.* 7:16 ^h 33:20 *El-Elohe-İsrail* – ibrani dilində *Allah, İsrailin Allahı*.

öz şəhərlərinin darvazasına gəldilər və şəhərin adamlarına belə dedilər: ²¹«Bu adamlar bizimlə səmimidir. Qoy bu ölkədə yaşasınlar və ticarət etsinlər. Bu ölkə onlar üçün kifayət qədər genişdir. Onların qızlarını özümüzə arvad alırıq, öz qızlarımızı da onlara ərə verərik. ²²Bu adamlar yalnız bir şərtlə bizimlə yaşamağa və bir xalq olmağa razı olurlar ki, bizim də bütün kişilərimiz onlar kimi sünnət olunsun. ²³Onların sürüləri, mülkləri və heyvanları bizim olmayacaqmı? Gəlin onlarla razılaşaq və onlar bizimlə yaşasın». ²⁴Şəhərin bütün sakinləri Xamora və oğlu Şekemə qulaq asdılar: şəhər əhalisindən olan bütün kişilər sünnət olundu.

²⁵Üçüncü gün onlar hələ də ağır çəkən zaman Dinanın qardaşları – Yaqubun iki oğlu Şimeon və Levi qılınclarını götürüb maneəsiz şəhərə girdilər və bütün kişiləri qılıncdan keçirdilər. ²⁶Xamoru və oğlu Şekemi də öldürdülər. Dinanı Şekemin evindən götürüb getdilər. ²⁷Yaqubun oğulları ölənlərin yanına gəldilər və şəhəri qarət etdilər, çünki bacılarını zorlamışdılar. ²⁸Onların qoyun-keçilərinə, mal-qaralarına, eşşəklərinə, şəhərdə və çöldə olan hər şeyi götürdülər. ²⁹Bütün mallarını, uşaqlarını və qadınlarını əsir apardılar, onların evlərində olan hər şeyi qarət etdilər. ³⁰Yaqub Şimeona və Leviyə dedi: «Ölkədə yaşayan Kənanlılarda və Perizlilərdə mənə qarşı nifrət oyadıb məni bəlaya saldınız. Biz sayca azıq, əgər birləşib bizi qırsalar, özüm də ailəmlə birgə həlak olacağam». ³¹Amma onlar dedilər: «Bəs bizim bacımızla bir fahişə kimi rəftar etmək olarmı?»

Yaqubun Bet-Elə qayıtması

35 ¹ⁱ Allah Yaquba dedi: «Qalxıb Bet-Elə get və orada qal. Qardaşın Esavın əlindən qaçanda sənə görünən Allaha orada bir qurbangah düzəlt». ²Yaqub ailəsinə və onunla olanların hamısına dedi: «Yanınızda olan özgə büt allahlarını atın və özünüzü pak edib paltarlarınızı dəyişin. ³Qalxıb Bet-Elə gedək. Dərdli günümdə mənə cavab verən və getdiyim yolda mənimlə olan Allaha orada bir qurbangah düzəldəcəyəm». ⁴Onlar yanlarında olan bütün özgə büt allahlarını və qulaqlarındakı sırğaları Yaquba verdilər. Yaqub bunları Şekem yaxınlığında olan palıdın altında basdırdı. ⁵Onlar yola düşdülər. Allah ətraf şəhərlərin sakinlərini dəhşətə salmışdı və buna görə də onlar Yaqubun oğullarını təqib etmədilər.

⁶Yaqub yanındakı bütün adamlarla birgə Kənan torpağında olan Luza, yəni Bet-Elə gəldi. ⁷Burada bir qurbangah düzəldib o yerin adını El-Bet-Elⁱ qoydu, çünki qardaşının əlindən qaçanda Allah Özünü orada Yaquba zahir etmişdi.

ⁱ 35:1 Yar. 28:11-17 ⁱ 35:7 *El-Bet-El* – ibrani dilində *Bet-Elin Allahu*.

⁸Rivqanın dayəsi Devora öldü. Onu Bet-Elin aşağısında olan palıdın altında basdırdılar. Oranın adını Allon-Bakut^k qoydular.

⁹Yaqub Paddan-Aramdan qayıdanda Allah yenə Yaquba göründü və ona xeyir-dua verdi. ¹⁰^l Allah ona dedi: «Sənin adın Yaqubdur. Artıq adın Yaqub çağırılmayacaq, bundan sonra adın İsrail olacaq». Allah onun adını İsrail qoydu ¹¹^m və ona dedi: «Küllü-İxtiyar Allah Mənəm. Qoy nəslin artıb çoxalsın. Səndən bir millət və çoxlu millət törəyəcək, sənin nəslindən çoxlu padşahlar çıxacaq. ¹²İbrahimə və İshaqa verdiyim torpağı sənə verəcəyəm. Səndən sonra da onu sənin nəslinə verəcəyəm». ¹³Allah Yaqubla danışdığı yerdə onun yanından yuxarı çəkildi. ¹⁴ⁿ Yaqub Allahın onunla danışdığı yerdə bir sütun qoydu, üstünə içmə təqdimi səpdi və sonra üzərinə zeytun yağı tökdü. ¹⁵Yaqub Allahın onunla danışdığı yerin adını Bet-El qoydu.

Rəhilənin və İshaqın ölümü

¹⁶Onlar Bet-Eldən yola düşdülər. Efrata çatana yaxın Rəhilə doğdu. Onun doğuşu ağır oldu. ¹⁷Doğuş zamanı ağrı çəkəndə mamaça ona dedi: «Qorxma, yenə də bir oğlun oldu». ¹⁸O, ölüm ayağında can verərkən oğlunun adını Ben-Oni^j qoydu, ancaq atası onun adını Binyamin^p qoydu. ¹⁹Rəhilə öldü və Efrata, yəni Bet-Lexemə gedən yolda basdırıldı. ²⁰Yaqub onun qəbri üstünə bir daş qoydu. O bu günə qədər Rəhilənin başdaşdır.

²¹İsrail yola düşdü və Eder qülləsinin o biri tərəfində çadır qurdu. ²²İsrail bu ölkədə yaşayanda Ruven gedib atasının cariyəsi Bilha ilə yatdı. İsrail bunu eşitdi.

²³Yaqubun on iki oğlu var idi. Leanın oğulları: Yaqubun ilk oğlu Ruven, Şimeon, Levi, Yəhuda, İssakar və Zevulun. ²⁴Rəhilənin oğulları: Yusif və Binyamin. ²⁵Rəhilənin qulluqçusu Bilhanın oğulları: Dan və Naftali. ²⁶Leanın qulluqçusu Zilpanın oğulları: Qad və Aşer. Yaqubun Paddan-Aramda doğulan oğulları bunlardır.

²⁷^q Yaqub Qiryat-Arbada, yəni Xevronda olan Mamreyə, atası İshaqın yanına gəldi. İbrahim və İshaq Mamredə qərib idilər. ²⁸İshaq yüz səksən il ömür sürdü. ²⁹O qocalıb yaşa dolaraq canını tapşırdı və ölüb əcdadlarına qoşuldu. Oğulları Esav və Yaqub onu basdırdılar.

Esavın nəslı

(1Saln. 1:34-37)

36 ¹Esavın, yəni Edomun tarixçəsi belədir. ²^r Esav Kənan qızlarından Xetli Elonun qızı Adanı, Xivli Siveonun qızı

^k 35:8 Allon-Bakut – ibrani dilində *ağlaşma palıdı*. ^l 35:10 Yar. 32:28

^m 35:11-12 Yar. 17:4-8 ⁿ 35:14-15 Yar. 28:18-19 ^j 35:18 Ben-Oni – ibrani dilində

kədərimin oğlu. ^p 35:18 Binyamin – ibrani dilində *sağ əlimin oğlu*. ^q 35:27 Yar. 13:18

^r 36:2 Yar. 26:34

Ananın qızı Oholivamanı, ^{3s} həmçinin İsmailin qızı, Nevayotun bacısı Basmatı arvad aldı. ⁴Ada Esava Elifazı doğdu, Basmat isə Reueli doğdu. ⁵Oholivama Yeuşu, Yalamı və Qorahı doğdu; Esavın Kənan torpağında doğulan oğulları bunlardır.

⁶Esav arvadlarını, oğullarını, qızlarını, evindəki adamların hamısını, sürülərini, bütün heyvanlarını və Kənan torpağında qazandığı bütün var-dövləti götürüb qardaşı Yaqubun yanından başqa bir torpağa getdi. ⁷Çünki əmlakları çox olduğuna görə bir yerdə yaşaya bilmədilər; sürüləri çox olduğu üçün qaldıqları torpağa sığmırdılar. ⁸Esav, yəni Edom Seir dağlıq diyarında məskən saldı.

⁹Edomluların əcdadı Esavın Seir dağlıq diyarındakı tarixçəsi belədir. ¹⁰Esavın oğullarının adları belədir: Esavın arvadı Adanın oğlu Elifaz, Esavın arvadı Basmatın oğlu Reuel. ¹¹Elifazın oğulları: Teman, Omar, Sefo, Qatam və Qenaz. ¹²Timna Esavın oğlu Elifazın cariyəsi idi. O, Elifaza Amaleqi doğdu. Esavın arvadı Adanın nəvələri bunlardır. ¹³Reuelin oğulları bunlardır: Naxat, Zerah, Şamma və Mizza; bunlar Esavın arvadı Basmatın nəvələridir. ¹⁴Esavın arvadı Siveon qızı Ana qızı Oholivamanın oğulları bunlardır: o, Esava Yeuşu, Yalamı və Qorahı doğdu.

¹⁵Esav oğullarının başçıları bunlardır: Esavın ilk oğlu Elifazın oğulları: başçı Teman, başçı Omar, başçı Sefo, başçı Qenaz, ¹⁶başçı Qorah, başçı Qatam, başçı Amaleq. Edom torpağında Elifazdan olan başçılar bunlardır; onlar Adanın nəvələridir. ¹⁷Esavın oğlu Reuelin oğulları bunlardır: başçı Naxat, başçı Zerah, başçı Şamma, başçı Mizza. Edom torpağında Reueldən olan başçılar bunlardır; onlar Esavın arvadı Basmatın nəvələridir. ¹⁸Esavın arvadı Oholivamanın oğulları bunlardır: başçı Yeuş, başçı Yalam, başçı Qorah; onlar Esavın arvadı Ana qızı Oholivamanın nəslindən olan başçılardır. ¹⁹Bunlar Esavın, yəni Edomun oğullarıdır, bunlar da onların başçılarıdır.

Seirin nəsl (1Saln. 1:38-41)

²⁰Ölkədə yaşayan Xorlu Seirin oğulları bunlardır: Lotan, Şoval, Siveon, Ana, ²¹Dişon, Eser və Dişan. Edom torpağında başçılıq edən Xorlu Seirin oğulları bunlardır.

²²Lotanın oğulları Xori və Hemam, Lotanın bacısı Timna. ²³Şovalın oğulları bunlardır: Alvan, Manaxat, Eval, Şefo və Onam. ²⁴Siveonun oğulları bunlardır: Ayya və Ana; atası Siveonun eşşəklərini otararkən çöldə isti bulaqlar tapan Ana budur. ²⁵Ananın övladları bunlardır: Dişon və Ananın qızı Oholivama. ²⁶Dişonun oğulları bunlardır: Xemdan, Eşban,

^s 36:3 Yar. 28:9

İtran və Keran. ²⁷Eserin oğulları bunlardır: Bilhan, Zaavan və Aqan.

²⁸Dişanın oğulları bunlardır: Us və Aran.

²⁹Xorlulardan olan başçılar bunlardır: başçı Lotan, başçı Şoval, başçı Siveon, başçı Ana, ³⁰başçı Dişon, başçı Eser, başçı Dişan; Seir torpağında qəbilələrinə görə Xorlu başçılar bunlardır.

Edomun padşahları və başçıları

(1Saln. 1:43-54)

³¹İsraillilərə bir kəs padşahlıq etməzdən əvvəl Edom ölkəsində padşahlıq edən adamlar bunlardır: ³²Edomda Beorun oğlu Bela padşah oldu. Onun şəhəri Din hava idi. ³³Bela öldü və onun yerinə Bosradan olan Zerah oğlu Yovav padşah oldu. ³⁴Yovav öldü və onun yerinə Temanlıların torpağından olan Xuşam padşah oldu. ³⁵Xuşam öldü və onun yerinə Moav çölündə Midyanlıları qıran Bedad oğlu Hadad padşah oldu. Onun şəhəri Avit idi. ³⁶Hadad öldü və onun yerinə Masreqadan olan Samla padşah oldu. ³⁷Samla öldü və onun yerinə Rexovot-Hannahardan olan Şaul padşah oldu. ³⁸Şaul öldü və onun yerinə Akbor oğlu Baal-Xanan padşah oldu. ³⁹Akbor oğlu Baal-Xanan öldü və onun yerinə Hadar padşah oldu. Onun şəhəri Pau idi. Onun arvadının adı Me-Zahav qızı Matred qızı Mehetavel idi.

⁴⁰Esavın nəslindən olan başçıların qəbilələrinə və yerlərinə görə adları belədir: başçı Timna, başçı Alva, başçı Yetet, ⁴¹başçı Oholivama, başçı Ela, başçı Pinon, ⁴²başçı Qenaz, başçı Teman, başçı Mivsar, ⁴³başçı Maqdiel, başçı İram; sahib olduqları ölkədə yaşadıkları yerlərə görə Edom başçıları bunlardır. Esav da Edomluların əcdadıdır.

Yusifin yuxuları

37 ¹Yaqub atasının qərib olduğu Kənan torpağında yaşadı.

²Yaqubun tarixçəsi belədir.

Yusif on yeddi yaşında bir gənc idi. O öz qardaşları – atasının arvadları Bilhanın və Zilpanın oğulları ilə birlikdə sürü otarırdı. Yusif onların pis işləri barədə xəbərləri atasına çatdırırdı. ³İsrail Yusifi bütün oğullarından çox sevirdi, çünki Yusif onun qocalıq çağının oğlu idi. O, Yusifə əlvən paltar tikdirdi. ⁴Qardaşları gördülər ki, ataları onlardan çox Yusifi sevir. Buna görə də ona nifrət etdilər və onunla yaxşı rəftar etmədilər.

⁵Bir dəfə Yusif yuxu gördü və onu qardaşlarına danışdı. Bundan sonra ona daha çox nifrət etməyə başladılar. ⁶Yusif onlara dedi: «Gördüyüm bu yuxuya qulaq asın: ⁷biz zəminin ortasında dərz bağlayırdıq; mənim dərzim qalxıb dik durdu, sizin dərzləriniz isə mənim dərzimi əhatəyə alıb ona təzim etdilər». ⁸Qardaşları ona dedilər: «Doğrudanmı, sən bizə padşah olacaqsan, hökmranlıq edəcəksən?» Onlar yuxularına və sözlərinə görə Yusifə daha çox nifrət etdilər.

⁹Yusif başqa bir yuxu gördü və onu qardaşlarına danışib dedi: «Yenə bir yuxu gördüm; gördüm ki, günəş, ay və on bir ulduz mənə təzim edir». ¹⁰O, yuxusunu atasına və qardaşlarına danışanda atası onu danlayıb dedi: «Bu gördüyün yuxu nə deməkdir? Doğrudanmı, mən, anan və qardaşların yerə əyilib sənə təzim etmək üçün gələcəyik?» ¹¹^t Qardaşları ona paxıllıq etdilər, atası isə bu sözü yadda saxladı.

Qardaşlarının Yusifi satması

¹²Bir gün Yusifin qardaşları atalarının sürüsünü otarmaq üçün Şekemə getdilər. ¹³İsrail Yusifə dedi: «Qardaşların Şekemdə sürü otarırlar. Gəl səni də onların yanına göndərim». O, atasına dedi: «Getməyə hazıram». ¹⁴İsrail yenə ona dedi: «Get bax, qardaşların yaxşıdırımı, sürü salamatdırımı? Sonra mənə xəbər gətir». Beləcə onu Xevron vadisindən yola saldı.

Yusif gəlib Şekemə çatdı. ¹⁵Çöldə dolaşarkən bir nəfər ona rast gəldi. Bu adam «Nə axtarırsan?» deyərək ondan soruşdu. ¹⁶O dedi: «Mən qardaşlarımı axtarıram. Mənə de görüm, onlar sürünü harada otarırlar?» ¹⁷Bu adam dedi: «Buradan getdilər, çünki mən onların “Dotana gedək” sözlərini eşitdim». Yusif qardaşlarının dalınca düşdü və onları Dotanda tapdı.

¹⁸Qardaşları onu uzaqdan gördülər. Yusif onların yanına çatmamış onu öldürmək qərarına gəldilər. ¹⁹Qardaşlar bir-birlərinə dedilər: «Baxın, bu yuxular görən gəlir. ²⁰İndi gəlin onu öldürüb bir quyuya ataq, sonra da deyək ki, vəhşi heyvan onu parçaladı. Onda görərik, yuxuları necə çin çıxır». ²¹Ruven bunu eşidib Yusifi onların əlindən qurtarmaq üçün dedi: «Gəlin ona toxunmayaq». ²²Ruven onlara «qan tökməyin, onu çöldə olan bu quyuya atın, ancaq ona toxunmayın» dedi. Bunu ona görə deyirdi ki, Yusifi qardaşlarının əlindən qurtarıb atasının yanına qaytarsın. ²³Yusif qardaşlarının yanına çatanda onlar Yusifin əyninə geydiyi alabəzək paltarı dartıb çıxartdılar. ²⁴Özünü də götürüb quyuya atdılar. Quyu boş idi, orada su yox idi.

²⁵Qardaşlar çörək yemək üçün oturdular. Onlar başlarını qaldıranda gördülər ki, Gileaddan İsmaililərin bir karvanı gəlir. Onların dəvələri ədviyyat, balzam və ətriyyatla yüklənmişdi və bunları Misirə aparırdılar. ²⁶Yəhuda qardaşlarına dedi: «Əgər qardaşımızı öldürüb qətlə ört-basdır etsək, bunun nə xeyri olar? ²⁷Gəlin onu İsmaililərə sataq və ona toxunmayaq, çünki qardaşımızdır, biz eyni qandanıq». Qardaşları onun sözü ilə razılaşdılar. ²⁸^u Oradan Midyan tacirləri keçəndə Yusifi quyudan çıxarıb İsmaililərə iyirmi gümüşə satdılar. Onlar da Yusifi Misirə apardılar.

^t 37:11 Həv. 7:9-10 ^u 37:28 Həv. 7:9-10

²⁹Ruven quyuya tərəf qayıdıb gördü ki, Yusif orada yoxdur. O, paltarını cırdı. ³⁰Sonra qardaşlarının yanına qayıdıb dedi: «Uşaq yoxdur, bəs mən nə edim?» ³¹Onlar Yusifin paltarını götürdülər və bir keçi kəsib paltarı qana batırdılar. ³²Sonra qardaşlar bu əlvan paltarı götürüb atalarına gətirdilər və dedilər: «Biz bunu tapdıq: gör, oğlunun paltarıdır ya yox?» ³³O, paltarı tanıyıb dedi: «Bu, oğlumun paltarıdır; yəqin onu vəhşi bir heyvan yeyib. Həqiqətən, Yusif parçalanıb». ³⁴Yaqub öz paltarını cırdı və belinə çul bağladı; o uzun müddət oğlu üçün yas tutdu. ³⁵Bütün oğulları və qızları ona təsəlli vermək üçün yığışdı, ancaq o təsəlli tapmaq istəməyib dedi: «Kədərlə oğlumun yanına – ölümlər diyarına enəcəyəm». Beləcə atası onun üçün ağladı.

³⁶Midyanlılar isə Yusifi Misirdə fironun bir əyanı olan mühafizəçilər rəisi Potifara satdılar.

Yəhuda və Tamar

38 ¹O zaman Yəhuda qardaşlarından ayrılaraq Xira adlı Adullamlı bir adamın yanına gedib məskən saldı. ²Yəhuda orada Şua adlı Kənanlı bir adamın qızını gördü. Yəhuda qızı arvad alıb yanına girdi. ³Qadın hamilə olub bir oğlan doğdu və Yəhuda onun adını Er qoydu. ⁴Qadın yenə hamilə olub bir oğlan doğdu və adını Onan qoydu. ⁵Sonra yenə də bir oğlan doğub, adını Şela qoydu. Qadın onu doğduğu zaman Yəhuda Kezivdə idi.

⁶Yəhuda ilk oğlu Er üçün bir arvad aldı, onun adı Tamar idi. ⁷Yəhudanın ilk oğlu Er Rəbbin gözündə pis idi və Rəbb onu öldürdü. ⁸Yəhuda Onana dedi: «Qardaşın arvadının yanına gir, öz qayınlıq vəzifəni yerinə yetirib qardaşın üçün nəsil yetişdir». ⁹Onan bilirdi ki, bu nəsil ona məxsus olmayacaq. Buna görə də qardaşı arvadının yanına girəndə toxumunu yerə tökərdi ki, qardaşı üçün nəsil yetişdirməsin. ¹⁰Onun etdiyi bu iş Rəbbin gözündə pis oldu və Rəbb onu da öldürdü. ¹¹Yəhuda gəlini Tamara dedi: «Atanın evinə qayıt, oğlum Şela böyüyənə qədər dul olaraq qal». Yəhuda fikirləşdi ki, Şela da qardaşları kimi ölə bilər. Tamar gedib atasının evində qaldı.

¹²Uzun müddətdən sonra Şuanın qızı olan Yəhudanın arvadı öldü. Yəhuda matəm qurtarandan sonra dostu Adullamlı Xira ilə birlikdə Timnata sürüsünü qıraxanların yanına getdi. ¹³Tamara bildirdilər: «Bax qayınatan sürüsünü qırmaq üçün Timnata gəlir». ¹⁴Tamar dulluq paltarını əynindən çıxarıb rübənd örtüdü və bürünüb Timnata gedən yolda olan Enayim darvazasının yanında oturdu. Çünki o görürdü ki, Şela böyüyüb, o isə hələ də Şelaya ərə verilməyib.

¹⁵Yəhuda onu görəndə elə bildi ki, bir fahişə qadındır, çünki üzünü örtmüşdü. ¹⁶Yəhuda yolunu ona tərəf salıb dedi: «İcazə ver, sənin yanına

girim». Ancaq onun öz gəlini olduğunu bilmədi. Qadın dedi: «Yanıma girmək üçün mənə nə verirsən?» ¹⁷Yəhuda dedi: «Sürüdən bir oğlaq göndərəm». O dedi: «Onu göndərənsə qədər mənə girov olaraq bir şey verərsənmi?» ¹⁸Yəhuda soruşdu: «Girov olaraq sənə nə verim?» Qadın dedi: «Öz möhürünü, qaytanını və əlində olan əsanı». Yəhuda bunları qadına verib yanına girdi. Qadın ondan hamilə qaldı. ¹⁹Sonra Tamar qalxıb getdi və rübəndini çıxarib dulluq paltarını geydi.

²⁰Yəhuda qadından girovunu almaq üçün Adullamlı dostunun vasitəsilə oğlağı göndərdi. Ancaq o, qadını tapmadı. ²¹Qadının olduğu yerin adamlarından soruşdu: «Enayimdə yol kənarında olan fahişə^w haradadır?» Onlar dedilər: «Burada fahişə yoxdur». ²²O, Yəhudanın yanına qayıdıb dedi: «Onu tapa bilmədim. O yerin adamları da “burada fahişə yoxdur” dedilər». ²³Yəhuda dedi: «Qoy bu şeylər onunku olsun, ancaq biz bu işdən rüsvay olmayaq. Bax mən bu oğlağı ona göndərdim, amma sən onu tapmadın».

²⁴Bundan təxminən üç ay sonra Yəhudaya bildirdilər: «Gəlinin Tamar zina edib, həm də bu zinadan hamilə qalıb». Yəhuda dedi: «Onu çıxarıb yandırın». ²⁵O bayıra çıxarıldığı zaman qayınatasına xəbər göndərüb dedi: «Mən bu şeylərin sahibi olan adamdan hamilə qaldım». Sonra dedi: «Bax gör, bu möhür, qaytan və əsa kimindir?» ²⁶Yəhuda bunları tanıyıb dedi: «O məndən haqlıdır, çünki onu oğlum Şelaya vermədim». Yəhuda onunla bir daha yaxınlıq etmədi.

²⁷Tamar doğanda məlum oldu ki, bətnində əkiz var. ²⁸Doğuş vaxtı bir uşaq əlini çıxartdı. Mamaça götürüb onun əlinə qırmızı ip bağladı və dedi: «Əvvəlcə bu doğuldu». ²⁹Ancaq o uşaq əlini geri çəkdi və qardaşı birinci doğuldu. Mamaça dedi: «Özünə necə dəşik açdın?» Buna görə də onun adını Peres^x qoydular. ³⁰Ondan sonra əlində qırmızı ip olan qardaşı doğuldu. Onun adını Zerah^y qoydular.

Yusif və Potifarın arvadı

39 ¹Yusif Misirə aparıldı. Fironun bir əyanı – mühafizəçilər rəisi Misirli Potifar onu oraya gətirmiş İsmaililərdən satın aldı. ^{2z} Rəbb Yusiflə idi və o, işlərində uğur qazanırdı. Yusif Misirli ağasının evində qalırdı. ³Ağası gördü ki, Rəbb onunladır və etdiyi hər işdə ona uğur verir.

⁴Yusif ağasının gözündə lütf tapdı və onun şəxsi xidmətçisi oldu. Ağası Yusifi evinə nəzarətçi təyin etdi və özünə məxsus olan hər şeyi onun ixtiyarına verdi. ⁵Evinin və özünə məxsus olan hər şeyin ixtiyarını ona verən vaxtdan bəri Rəbb Yusifə görə Misirlinin evinə bərəkət verdi,

^w 38:21-22 *fahişə* – yaxud *məbəd fahişəsi*. ^x 38:29 *Peres* – ibrani dilində *deşik açmaq*.

^y 38:30 *Zerah* – ibrani dilində *qırmızı*. ^z 39:2,21 Həv. 7:9-10

evində, tarlasında və özüne məxsus olan hər şeydə Rəbbin bərəkəti göründü. ⁶Ağası özüne məxsus olan hər şeyi Yusifin ixtiyarına vermişdi, yediyi yeməkdən başqa, evində olan heç nədən xəbəri yox idi. Yusif gözəl və yaraşqlı idi.

⁷Bir müddət sonra ağasının arvadının Yusifə gözü düşüb dedi: «Gəl mənimlə yat». ⁸Ancaq Yusif bundan imtina edib ağasının arvadına dedi: «Mən burada olarkən ağam evində nə olduğunu bilmir və özüne məxsus olan hər şeyi mənim ixtiyarına verib. ⁹Bu evdə isə hətta o məndən böyük deyil və səndən başqa heç bir şeyi məndən əsirgəmədi, çünki sən onun arvadısan. Bəs mən necə bu böyük pislili edib Allahın önündə günaha bata bilərəm?» ¹⁰Qadın hər gün bunu Yusifə deyirdi, Yusif isə onunla yatmağa, hətta birgə olmağa razı olmurdu.

¹¹Bir gün Yusif öz işini görmək üçün evə girdi. İçəridə ev adamlarından heç kəs yox idi. ¹²Qadın «Mənimlə yat!» deyib onun paltarından tutdu. Yusif paltarını onun əlində qoyub qaçdı və bayıra çıxdı. ¹³Qadın onun paltarını əlində qoyub qaçdığını görəndə ¹⁴ev adamlarını çağıraraq dedi: «Baxın, ağanız bu İbranini bizi təhqir etmək üçün yanımıza gətirib. O mənimlə yatmaq üçün yanıma gəldi, mən isə ucadan qışqırdım. ¹⁵O, səsimi ucaldıb qışqırdığımı görəndə paltarını yanımda qoyub qaçdı və bayıra çıxdı». ¹⁶Yusifin ağası evə gələndə qadın onun paltarını özündə saxladı. ¹⁷Sonra ərinə də bu sözləri söyləyib dedi: «Bizə gətirdiyin bu İbrani qul məni təhqir etmək üçün yanıma gəldi. ¹⁸Səsimi ucaldıb qışqırdığım zaman paltarını yanımda qoyub bayıra qaçdı».

¹⁹Yusifin ağası arvadının «sənin qulun mənimlə belə rəftar etdi» sözlərini eşidəndə bərk qəzəbləndi. ²⁰Ağası Yusifi götürüb padşahın məhbuslarının saxlanıldığı zindana təhvil verdi. Yusif zindanda qaldı. ²¹Ancaq Rəbb Yusiflə idi və ona xeyirxahlıq göstərdi. O, zindanın baş nəzarətçisinin gözündə lütf tapdı. ²²Zindanın baş nəzarətçisi zindanda olan bütün məhbusları Yusifin ixtiyarına verdi. Orada görülən hər iş o başçılıq edirdi. ²³Zindanın baş nəzarətçisi Yusifin ixtiyarında olan heç nəyə nəzarət etmirdi, çünki Rəbb Yusiflə idi və etdiyi hər işdə ona uğur verirdi.

Yusif məhbusların yuxusunu yozur

40 ¹Bir müddət sonra Misir padşahının saqisi və çörəkçisi ağaları Misir padşahına qarşı günah etdilər. ²Firon bu iki əyanına – baş saqiye və baş çörəkçiyə bərk qəzəbləndi ³və onları mühafizəçilər rəisinin evində – Yusifin məhbus olduğu zindanda saxladı. ⁴Mühafizəçilər rəisi Yusifi onlara xidmətçi təyin etdi və Yusif də onlara xidmət etdi. Onlar bir müddət zindanda qaldılar.

⁵Bir gün Misir padşahının zindanda məhbus olan saqisi və çörəkçisi yuxu gördülər. Hər ikisi bir gecədə müxtəlif mənalı yuxular gördü.

⁶Səhər Yusif onların yanına gəldi və kədərli olduqlarını gördü. ⁷Yusif onunla birgə ağasının evində, zindanda olan firon əyanlarından soruşdu: «Niyə bu gün üzünüz kədərlidir?» ⁸Onlar Yusifə dedilər: «Yuxu görmüşük, ancaq onu yozan yoxdur». Yusif onlara dedi: «Yuxu yozmaq Allahın işi deyilmi? Onu mənə danışın».

⁹Baş saqi yuxusunu Yusifə danışdı və dedi: «Yuxumda gördüm ki, önümdə bir üzüm tənəyi var. ¹⁰Tənəkdə üç budaq var idi. Onlarda tumurcuqlar görünüb çiçək açdı və salxımlar yetişdi. ¹¹Fironun piyaləsi mənim əlimdə idi. Üzümləri götürüb fironun piyaləsinə sıxdım və piyaləni firona verdim». ¹²Yusif ona dedi: «Onun yozması belədir: üç budaq üç gündür. ¹³Üç gün ərzində firon səni yüksəldəcək. Səni öz işinə qaytaracaq, sən də onun saqisi olduğun vaxtdakı kimi əvvəlki qaydaya görə fironun piyaləsini əlinə verəcəksən. ¹⁴Ancaq sənin vəziyyətin yaxşılaşanda məni yadına sal və xeyirxahlıq göstər. Haqqımda firona danışdı məni bu yerdən çıxart. ¹⁵Doğrudan da, mən İbranilərin torpağından oğurlanmışam və burada da zindana salınmağa layiq bir iş görməmişəm».

¹⁶Baş çörəkçi Yusifin yuxunu yaxşılaşdırmağa yozduğunu görüb ona dedi: «Mən isə yuxuda gördüm ki, başımın üstündə üç səbət ağ çörək var. ¹⁷Ən üstdəki səbətdə çörəkçinin firon üçün bişirdiyi hər cür çörək var. Quşlar başımın üstündəki səbətdən onları yeyirdi». ¹⁸Yusif belə cavab verdi: «Onun yozması belədir: üç səbət üç gündür. ¹⁹Üç gün ərzində firon sənənin başını bədənindən ayıracaq, özünü də ağacdən asacaq və quşlar sənənin ətinə didəcək».

²⁰Üçüncü gün – fironun ad günü o bütün əyanlarına ziyafət verdi. Baş saqini və baş çörəkçini əyanlarının önünə çıxartdı. ²¹Baş saqini saqiliyinə qaytardı və o, piyaləni fironun əlinə verdi, ²²baş çörəkçini isə asdırdı; hər şey Yusifin yozduğu kimi oldu. ²³Ancaq baş saqi Yusifi yada salmadı və onu unutdu.

Fironun yuxuları

41 ¹İki il keçəndən sonra firon belə bir yuxu gördü: o, Nil çayının sahilində dayanmışdı. ²Çaydan yeddi bəslənmiş və kök inək çıxdı. Onlar qamışlıq içində otlamağa başladı. ³Onlardan sonra haldan düşmüş və arıq olan başqa yeddi inək Nil çayından çıxdı. Onlar çayın sahilindəki inəklərin yanında dayandılar. ⁴Haldan düşmüş və arıq inəklər bəslənmiş və kök olan yeddi inəyi yedilər. Onda firon yuxudan oyandı.

⁵Sonra yatıb ikinci dəfə bu yuxunu gördü: bir saplaqdan yeddi dolu və yaxşı sünbül çıxdı. ⁶Onlardan sonra isə cılız və şərqlə küləyindən yanmış yeddi sünbül bitdi. ⁷Cılız sünbüllər yeddi böyük və dolu sünbülü uddular. Onda firon oyandı; bu bir yuxu idi.

⁸Səhəri gün onun ürəyi narahat oldu. O xəbər göndərərək Misirin bütün sehrbazlarını və müdriklərini çağırırdı. Firon onlara öz yuxusunu danışdı, ancaq onların arasında fironun yuxusunu yozan bir adam tapılmadı.

⁹Baş saqi firona belə söylədi: «Mən bu gün öz günahımı yadıma saldım: ¹⁰bir dəfə firon qullarına qəzəbləndi və mənimlə baş çörəkçini zindana, mühafizəçilər rəisinin evinə saldı. ¹¹Biz bir gecə yuxu gördük, hər birimiz müxtəlif mənalı yuxular gördük. ¹²Orada bizimlə birgə mühafizəçilər rəisinin qulu olan bir İbrani gənc var idi. Biz ona danışdıq, o da yuxularımızı yozdu, hər birimizə yuxusunun mənasını izah etdi. ¹³O bizə necə yozmuşdusa, elə də oldu: mən öz vəzifəmə qaytarıldım, baş çörəkçi isə asıldı».

¹⁴Firon xəbər göndərrib Yusifi çağırdı. Onu tez zindandan çıxartdılar. O, başını qırxıb paltarlarını dəyişdi və fironun hüzuruna gəldi. ¹⁵Firon Yusifə dedi: «Bir yuxu görmüşəm, ancaq onu yozan yoxdur. Mən sənəin barəndə eşitmişəm ki, yuxuları eşidib yoza bilirsən». ¹⁶Yusif firona cavab verdi: «Bu məndən deyil, Allah fironun xeyrinə cavab verəcək». ¹⁷Firon Yusifə dedi: «Yuxumda gördüm ki, Nil çayının sahilində durmuşam. ¹⁸Çaydan kök və bəslənmiş yeddi inək çıxdı. Onlar qamışlıq içində otlamağa başladı. ¹⁹Onlardan sonra halsız, çox cılız və arıq olan başqa yeddi inək çıxdı. Bütün Misir ölkəsində bunlar kimi cılız inək görməmişəm. ²⁰Arıq və cılız inəklər əvvəlki yeddi kök inəyi yedilər. ²¹Kök inəklər onların qarınlarına girdiklərinə baxmayaraq, bu bilinmirdi, onlar əvvəlki kimi arıq idi. Onda oyandım. ²²Yenə yuxumda gördüm ki, bir saplaqdan yeddi dolu və böyük sünbül çıxdı. ²³Onlardan sonra solğun, cılız və şərq küləyindən yanmış yeddi sünbül bitdi. ²⁴Cılız sünbüllər yeddi dolu sünbülü uddular; bunları sehrbazlara danışdım, ancaq izah edən olmadı».

²⁵Yusif firona dedi: «Fironun yuxularının mənası eynidir. Allah etmək istədiyi işi firona bildirdi. ²⁶Yeddi bəslənmiş inək yeddi ildir, yeddi dolu sünbül də yeddi ildir; yuxuların mənası eynidir. ²⁷Onlardan sonra çıxan yeddi arıq, cılız inək və şərq küləyindən yanmış boş yeddi sünbül də yeddi ildir; yeddi il aclıq olacaq. ²⁸Firona demək istədiyim sözlər bunlardır. Allah etmək istədiyi işi firona göstərdi. ²⁹Bütün Misir torpağında yeddi il böyük bolluq olacaq. ³⁰Bundan sonra yeddi il aclıq olacaq. Misir ölkəsində olan bütün bolluq yaddan çıxacaq və aclıq ölkəni əldən salacaq. ³¹Ölkədəki bolluq ondan sonra gələn aclıq üzündən görünməyəcək, çünki aclıq çox ağır olacaq. ³²Firon yuxunu iki dəfə görüb, çünki Allah belə qərara gəlmişdir və tezliklə bu işi görəcək. ³³Buna görə də firon ağıllı və müdrik bir adam axtarsın, onu Misir ölkəsinə başçı təyin etsin. ³⁴Firon ölkədə məmurlar qoymağı əmr etsin və yeddi il bolluq zamanı Misir torpağının məhsullarının beşdə birini yığsın. ³⁵Qoy onlar uğurlu olan bu illərin bütün məhsullarını toplansınlar. Taxılı isə azuqə olaraq şəhərlərdə fironun nəzarəti altında yığıb saxlasınlar. ³⁶Bu azuqə Misir torpağına gələn yeddi il aclıq dövrü üçün ehtiyat olacaq, ta ki ölkə əhalisi aclıqdan qırılmasın».

Yusifin Misirdə başçı olması

³⁷Bu sözlər fironun və onun əyanlarının xoşuna gəldi. ³⁸Firon əyanlarına dedi: «Bu adam kimi Allahın Ruhuna malik olan bir kəs tapa biləcəyikmi?» ³⁹Sonra firon Yusifə dedi: «İndi ki Allah sənə bütün bu şeyləri bildirdi, deməli, sənin kimi ağıllı və müdrik adam yoxdur. ⁴⁰^a Sən mənim saray adamlarıma başçılıq edəcəksən və bütün xalqım sənin əmrinlə idarə olunacaq. Mən yalnız taxtda səndən böyük olacağam». ⁴¹Firon yenə Yusifə dedi: «Səni bütün Misir ölkəsinə başçı təyin edirəm». ⁴²Firon öz möhürünü barmağından çıxarıb Yusifin barmağına taxdı, ona incə kətan paltar geyindirdi və boynuna qızıl zəncir asdı. ⁴³Firon əmr etdi ki, onu özünün ikinci arabasına mindirsinlər və qarşısında «Diz çökün!» deyib bağırınsınlar. Beləcə o, Yusifə bütün Misir ölkəsinə başçı qoydu. ⁴⁴Firon Yusifə dedi: «Mən fironam. Bütün Misir ölkəsində heç kəs sənsiz əlini yaxud ayağını tərpətməyəcək». ⁴⁵Firon Yusifin adını Safnat-Paneah qoydu və On şəhərinin kahini Poti-Feranın qızı Asnatı ona arvad olmaq üçün verdi. Yusif bütün Misir ölkəsini gəzməyə çıxdı.

⁴⁶Misir padşahı fironun hüsurunda olarkən Yusif otuz yaşında idi. Yusif fironun hüsurundan çıxıb bütün Misir ölkəsini dolaşdı. ⁴⁷Yeddi bolluq ilində torpaq qucaq-qucaq məhsul verdi. ⁴⁸Yusif yeddi ildə Misir torpağında yığılmış bütün məhsulu topladı. O, məhsulu şəhərlərə qoydu. Hər şəhərin ətrafında olan tarlada yetişən məhsulu o şəhərdə saxladı. ⁴⁹Yusif dəniz qumu qədər çox taxıl yığdı və daha onu hesablamadı, çünki sayı-hesabı yox idi.

⁵⁰Aclıq illərindən qabaq Yusifin iki oğlu oldu; onları Yusifə On kahini Poti-Feranın qızı Asnat doğdu. ⁵¹Yusif ilk oğlunun adını Menaşşe^b qoydu, çünki demişdi: «Allah bütün zəhmətimi və atamın evindəkilərin hamısını mənə unutturdu». ⁵²İkinci oğlunun adını Efrayim^c qoydu, çünki demişdi: «Allah əziyyət çəkdiyim torpaqda mənə bəhərli etdi».

⁵³Misir torpağında yeddi il bolluq qurtardı. ⁵⁴^d Yusifin söylədiyi kimi yeddi il aclıq başladı. Bütün ölkələrdə aclıq oldu, lakin Misir torpağının hər yerində ərzaq var idi. ⁵⁵^e Bütün Misir əhalisi aclıq çekəndə çörək üçün firona fəryad etdi. Firon bütün Misirlilərə dedi: «Yusifin yanına gedin, onun dediyini edin». ⁵⁶Bütün yer üzündə aclıq oldu. Yusif məhsul olan bütün anbarları açıb Misirlilərə taxıl satırdı. Misir torpağında aclıq gücləndi. ⁵⁷Bütün ölkələrin adamları taxıl almaq üçün Misirə, Yusifin yanına gəlirdilər, çünki bütün yer üzündə şiddətli aclıq idi.

^a 41:40 Həv. 7:9-10 ^b 41:51 Menaşşe – ibrani dilində *unutduran*. ^c 41:52 Efrayim – ibrani dilində *bəhərli*. ^d 41:54 Həv. 7:11 ^e 41:55 Yəh. 2:5

Yusifin qardaşları Misirə gedir

42 ¹Yaqub öyrəndi ki, Misirdə taxıl var. O öz oğullarına dedi: «Nə üçün bir-birinizə baxırsınız?» ^{2f}Yenə dedi: «Mən eşitdim ki, Misirdə taxıl var, gedib oradan bizim üçün taxıl alın ki, ölməyib yaşayaq». ³Yusifin on qardaşı taxıl almaq üçün Misirə getdi. ⁴Ancaq Yaqub Yusifin qardaşı Binyamini qardaşları ilə birgə göndərmədi, çünki fikirləşirdi ki, onun başına bir fəlakət gələ bilər. ⁵Taxıl almağa gələnlər arasında İsrailin oğulları da var idi, çünki Kənan torpağında da aclıq hökm sürürdü.

⁶Yusif ölkənin başçısı idi və ölkənin bütün əhalisinə də taxılı özü satırdı. Yusifin qardaşları gəlib onun önündə üzlərini yerə qoyub səcdə etdilər. ⁷Yusif qardaşlarını görüb tanıdı, ancaq onlarla yad adam kimi rəftar edərək sərt danışdı. Yusif onlardan soruşdu: «Haradan gəlirsiniz?» Onlar dedilər: «Ərzaq almaq üçün Kənan torpağından gəlirik».

⁸Yusif qardaşlarını tanıdı, amma onlar Yusifi tanımadılar. ^{9g}Yusif qardaşları barədə gördüyü yuxuları xatırlayıb onlara dedi: «Siz casussunuz, ölkənin zəif yerlərini öyrənmək üçün gəlmisiniz».

¹⁰Qardaşları ona dedilər: «Xeyr, ey ağamız, qulların yalnız ərzaq almaq üçün gəliblər. ¹¹Biz hamımız bir adamın oğullarıyıq. Biz təmiz adamlarıq, qulların casus deyil». ¹²Ancaq Yusif onlara dedi: «Xeyr, siz ölkənin zəif yerlərini öyrənmək üçün gəlmisiniz». ¹³Onlar dedilər: «Biz qulların on iki qardaşq və Kənan torpağında bir adamın oğullarıyıq. Kiçik qardaşımız indi atamızın yanındadır, bir qardaşımız isə yoxa çıxıb».

¹⁴Yusif onlara dedi: «Hər şey mən dediyim kimidir: siz casussunuz, ¹⁵ancaq mən sizi belə yoxlayacağam: fironun canına and olsun ki, kiçik qardaşınız buraya gəlməsə, siz buradan gedə bilməyəcəksiniz.

¹⁶Aranızdan bir nəfəri göndərin ki, qardaşınızı gətirsin, siz isə burada saxlanacaqsınız. Onda sizin düz deyib-demədiyiniz bilinəcək. Yoxsa fironun canına and olsun ki, siz casussunuz». ¹⁷Yusif üç gün onları zindanda saxladı.

¹⁸Üçüncü gün Yusif onlara dedi: «Dediyimə əməl edib canınızı qurtarın, çünki mən Allahdan qorxuram. ¹⁹Əgər siz təmiz adamsınızsız, qoy qardaşlarınızdan biri həbs olunduğunuz yerdə qalsın, siz isə gedib ailələrinizi aclıqdan qurtarmaq üçün taxıl aparın. ²⁰Sonra kiçik qardaşınızı mənim yanıma gətirin. Beləcə düz dediyinizi biləcəyəm və canınızı qurtaracaqsınız». Qardaşlar belə də etdilər. ²¹Onlar bir-birlərinə dedilər: «Doğrudan da, biz qardaşımızın qarşısında təqsirkarıq. O bizə yalvardığı vaxt çəkdiyi əziyyəti gördük, ancaq ona qulaq asmadıq. Buna görə də başımıza bu bəla gəldi». ^{22h}Ruven onlara belə cavab verdi: «Mən

^f 42:2 Həv. 7:12 ^g 42:9 Yar. 37:5-10 ^h 42:22 Yar. 37:21-22

demədimmi uşağa pislik etməyin, lakin siz mənə qulaq asmadınız. İndi isə onun qanına görə cəza çəkirik». ²³ Qardaşları Yusifin onları başa düşdüyünü bilmirdilər, çünki onlar tərcüməçi vasitəsilə danışmışdılar. ²⁴ Yusif onların yanından kənara çəkilib ağladı. Sonra qardaşlarının yanına qayıdıb onlarla söhbət etdi. Aralarından Şimeonu götürüb qardaşlarının gözü qabağında onun əl-qolunu bağladı. ²⁵ Yusif əmr etdi ki, onların çuvalları taxilla doldurulsun, hər birinin verdiyi pul da öz çuvalına qoyulsun və onlara yol üçün azuqə verilsin. Belə də edildi.

²⁶ Qardaşlar taxıllarını eşşəklərinin belinə yükləyib oradan getdilər. ²⁷ Onlardan biri gecələdiyi yerdə eşşəyinə yem vermək üçün çuvalını açanda öz pulunu gördü: pul çuvalın ağzında idi. ²⁸ O, qardaşlarına dedi: «Pulum özümə qaytarılıb, budur, o, çuvalımın içindədir». Qardaşların ürəyi həyəcana düşdü və onlar qorxa-qorxa bir-birlərinə dedilər: «Allah bizim başımıza nə iş gətirdi?»

²⁹ Onlar Kənan torpağına, ataları Yaqubun yanına gəldilər və başlarına gələn bütün hadisələri ona danışdı dedilər: ³⁰ «O ölkənin başçısı olan adam bizimlə sərt danışdı, bizi ölkəyə gələn casuslar hesab etdi. ³¹ Ona dedik: “Biz təmiz adamlarıq, casus deyilik. ³² Biz bir atanın oğulları, on iki qardaş. Bir qardaşımız yoxa çıxıb, biri də indi Kənan torpağında atamızın yanındadır”. ³³ O ölkənin başçısı olan adam bizə dedi: “Sizin təmiz adam olduğunuzu bundan biləcəyəm: qardaşlarınızdan birini yanımda qoyub, ailələrinizi aclıqdan qurtarmaq üçün taxıl götürərək gedin. ³⁴ Sonra kiçik qardaşınızı yanıma gətirin. O zaman sizin casus deyil, təmiz adam olduğunuzu biləcəyəm. Onda qardaşınızı sizə təhvil verəcəyəm və ölkədə alver edə bilərsiniz»».

³⁵ Qardaşlar çuvallarını boşaldarkən gördülər ki, hər kəsin çuvalında pul kisəsi var. Özləri və onların atası pul kisələrini görəndə qorxdular. ³⁶ Ataları Yaqub onlara dedi: «Siz məni övladsız qoydunuz. Yusif yox, Şimeon yox, Binyamini də aparacaqsınız. Bütün bunları mənim başıma gətirmək istəyirsiniz». ³⁷ Ruven atasına belə dedi: «Əgər onu sənin yanına gətirməsəm, iki oğlumu öldürərsən. Onu mənim ixtiyarına ver, mən də onu qaytarıb yanına gətirəcəyəm».

³⁸ Yaqub dedi: «Oğlum sizinlə getməyəcək, çünki onun qardaşı ölüb və tək qalıb. Əgər getdiyiniz yolda onun başına bir iş gəlsə, mənim ağ saçlı başımı kədər içində ölümlər diyarına endirəcəksiniz».

Misirə ikinci səfər

43 ¹ Kənan torpağında aclıq güclənmişdi. ² Qardaşların Misirdən gətirdiyi buğda yeyilib tükənəndə ataları onlara dedi: «Yenə gedib bizə bir az ərzaq alın».

³ Yəhuda ona belə söylədi: «O adam bizə ciddi xəbərdarlıq edib dedi ki, əgər qardaşınız sizinlə gəlməsə, gözümə görünməyin. ⁴ Əgər

sən qardaşımızı bizimlə göndərsən, gedib ərzaq alarıq. ⁵ Ancaq onu göndərməsən, getməyəcəyik, çünki o adam bizə dedi ki, qardaşınız sizinlə gəlməsə, gözümə görünməyin». ⁶ İsrail dedi: «Niyə o adama daha bir qardaşınız olduğunu bildirib mənə pislik etdiniz?» ⁷ Onlar dedilər: «O adam özümüz və ailəmiz barədə dəfələrlə bizə belə suallar verdi: “İndi atanız sağdır mı? Başqa qardaşlarınız varmı?” Biz də onun bu suallarına cavab verdik. Ağlımıza gələrdi ki, o bizə “qardaşınızı gətirin” deyəcək?» ⁸ Sonra Yəhuda atası İsrailə dedi: «Uşağı mənimlə göndər ki, qalxıb gedək. Sən də, biz də, uşaqlarımız da ölməyib sağ qalar ıq. ⁹ Mən ona zamin dururam, onu məndən tələb edərsən. Əgər onu sənin yanına gətirib qarş ında dayandırmasam, ömrüm boyu önündə təqsirkar olacağam. ¹⁰ Çünki biz gecikməsəydik, indi iki dəfə gedib-qayıdardıq».

¹¹ Ataları İsrail onlara dedi: «Əgər belədirsə, bunu edin: torbalarınızda bu torpağın ən yaxşı məhsullarından o adama hədiyyə olaraq bir qədər balzam, bal, ədviyyat, ətriyyat, püstə və badam götürün. ¹² Özünüzlə iki qat art ıq pul götürün. Çuvallarınızın içində geri qaytarılmış pulu öz əllərinizlə aparıb verin, bəlkə bir səhv olub. ¹³ Qardaşlarınızı götürüb gedin və o adamın yanına qayıdın. ¹⁴ Külli-İxtiyar Allah o adamda sizə qarşı mərhəmət oyandırıns ın, o da digər qardaşınızı və Binyamini sizə təhvil versin. Mən uşaqlarımdan məhrum olacağamsa, qoy olum».

¹⁵ Qardaşlar özləri ilə hədiyyə və iki qat art ıq pul götürdülər. Binyamini də götürüb qalxdılar və Misirə gəlib Yusifin önündə durdular. ¹⁶ Yusif Binyamini onlarla bərabər görəndə öz ev nəzarətçisinə dedi: «Bu adamları evə apar və heyvan kəsib hazırla, çünki onlar mənimlə nahar edəcəklər». ¹⁷ O adam Yusifin dediyinə əməl etdi: bu adamları Yusifin evinə apardı. ¹⁸ Bu adamlar Yusifin evinə aparıldıqları üçün qorxub dedilər: «Keçən dəfə çuvallarımızda geri qaytarılmış pul üstündə bizi apar ırlar. O istəyir ki, bizə qarşı bəhanə tapıb üstümüzə düşsün, bizi özünə qul etsin və eşşəklərimizi alsın». ¹⁹ Onlar Yusifin ev nəzarətçisinə yaxınlaşdılar və evin astanasında ona belə söylədilər: ²⁰ «Ey ağamız, keçən dəfə biz ərzaq almaq üçün gəlmişdik. ²¹ Ancaq gecələdiyimiz yerə çatdığımız zaman çuvallarımızı açıb gördük ki, hər birimizin pulu çəkisi əskik olmayaraq çuvalımızın içindədir. İndi onu öz əllərimizlə geri qaytarırıq. ²² Ərzaq almaq üçün özümüzlə başqa pul da gətirmişik. O pulu isə çuvallarımıza kimin qoyduğunu bilmirik». ²³ Ev nəzarətçisi dedi: «Narahat olmayın, qorxmayın. Özünüzlə və atanızın Allahı sizə çuvallarınızda xəzinə verdi. Pulunuz mənə gəlib çatdı». Sonra Şimeonu onların yanına gətirdi. ²⁴ O adam qardaşları Yusifin evinə gətirdi. Ayaqlarını yumaq üçün onlara su verdi və eşşəklərinə yem verdi. ²⁵ Qardaşlar Yusif nahara gələndə qədər hədiyyəni hazırladılar, çünki orada yemək yeyəcəklərini eşitdilər.

²⁶ Yusif evə gələndə onlar hədiyyəni otağa gətirib təqdim etdilər, onun önündə yerə qədər əyilib səcdə etdilər. ²⁷ Yusif onların kefini soruşub

dedi: «O dediyiniz qoca atanız salamatdırmı? Hələ də yaşayırmı?»

²⁸ Onlar dedilər: «Sənin qulun atamız salamatdır, hələ də yaşayır». Onlar Yusifə əyilib təzim etdilər.

²⁹ Yusif başını qaldıranda öz anasının oğlu olan qardaşı Binyamini görüb dedi: «Mənə söylədiyiniz kiçik qardaşınız budurmu?» Sonra Binyaminə dedi: «Ey oğlum, Allah sənə lütf etsin». ³⁰ Yusif tələsik oradan çıxdı, çünki qardaşını görəndə ürəyi sızıldadı, onu ağlamaq tutdu və otağa girib orada ağladı. ³¹ Sonra üzünü yuyub çıxdı, özünə gəlib dedi: «Yemək gətirin». ³² Yeməyi ona ayrıca, qardaşlarına ayrıca, onunla birgə yeyən Misirlilərə isə ayrıca qoydular, çünki Misirlilər İbranilərlə birgə yemək yeməzdilər; bu, Misirlilər üçün iyrənc bir şey idi. ³³ Qardaşlar böyük-kiçikliyinə görə Yusifin hüzurunda oturdular. Onlar bir-birlərinə baxıb çaşdılar. ³⁴ Yusifin önündəki yeməklərdən onlara pay ayrıldı. Ancaq Binyaminin payı onların hər birinin payından beş qat artıq idi. Onlar yeyib-içdilər və onunla bərabər xoş vaxt keçirdilər.

Yusifin itmiş kasası

44 ¹ Yusif öz ev nəzarətçisinə əmr edib dedi: «Bu adamların çuvallarını gücləri çatana qədər ərzaqla doldur və hər kəsin pulunu öz çuvalının ağzına qoy. ² Kiçiyinin çuvalının ağzına isə mənim kasamı – gümüş kasanı və taxıl əvəzinə verilən pulu qoy». O, Yusifin dediyi sözə əməl etdi. ³ Səhər açılanda bu adamları eşşəkləri ilə birgə yola saldılar. ⁴ Onlar hələ şəhərdən uzaqlaşmamışdı ki, Yusif öz ev nəzarətçisinə dedi: «Qalx o adamların dalınca get və onlara çatdığın zaman belə söylə: “Nə üçün yaxşılığa pisliliklə cavab verdiniz? ⁵ Bu kasa ağamın içdiyi və onunla baxıcılıq etdiyi kasa deyilmi? Siz çox pis iş tutdunuz”».

⁶ Ev nəzarətçisi onlara çatdı və bu sözləri söylədi. ⁷ Qardaşlar ona dedilər: «Nə üçün ağam belə sözlər söyləyir? Bu iş qullarından uzaq olsun. ⁸ Biz çuvalımızın içində tapdığımız pulu Kənan torpağından sənə geri qaytardıq. Ağanın evindən necə qızıl yaxud gümüş oğurlaya bilərik? ⁹ Qoy bu şey qullarından kimdə tapılsa, o adam öldürülsün və biz də ağamıza qul olaq». ¹⁰ O dedi: «Yaxşı, qoy siz deyən kimi olsun: bu kimin yanında tapılsa, o mənə qul olsun, qalanlarınız isə təqsirkar olmayacaqsınız». ¹¹ Onların hər biri tələsik çuvalını yerə endirdi və çuvalının ağzını açdı. ¹² Ev nəzarətçisi böyükdən başlayıb kiçiyə qədər onları axtardı və kasa Binyaminin çuvalından tapıldı. ¹³ Qardaşlar paltarlarını cırdılar və hər biri eşşəyini yükləyib şəhərə qayıtdı.

¹⁴ Yəhuda qardaşları ilə birgə Yusifin evinə gəldi. O hələ də orada idi. Onlar Yusifin önündə yerə qapandılar. ¹⁵ Yusif onlara dedi: «Bu nə işdir, görmüsünüz? Güman etmədiniz ki, mənim kimi bir adam baxıcılıq edə bilər?» ¹⁶ Yəhuda dedi: «Ağama nə deyim, nə söyləyim? Özümüzü necə

təmizə çıxara bilərik? Allah öz qullarında təqsir gördü. İndi biz də, yanında kasa tapılan adam da ağamızın quluyuq». ¹⁷O dedi: «Yox, mən belə etməyəcəyəm. Yalnız yanında kasa tapılan adam mənə qul olacaq, siz isə sağ-salamat atanızın yanına gedin».

¹⁸Yəhuda ona yaxınlaşıb dedi: «Ey ağam, xahiş edirəm ki, qulunun dediyi sözlərə qulaq as və quluna qarşı qəzəbin alovlanmasın, çünki sən firon kimi bir adamsan. ¹⁹O zaman ağam qullarından “Sizin atanız yaxud qardaşınız varmı?” deyə soruşanda ²⁰biz ağamıza söyləmişdik: “Bizim bir qoca atamız və onun da ixtiyar çağında doğulan bir kiçik uşağı var. Onun bir qardaşı öldü, anasından doğulan yalnız o qaldı. Atası onu çox sevir”. ²¹Sən qullarına demişdin: “Onu mənim yanıma gətirin ki, öz gözümlə görüm”. ²²Biz də ağamıza demişdik: “Uşaq atasından ayrılı bilməz, çünki atasından ayrılırsa, atası ölür”. ²³Amma sən qullarına demişdin: “Əgər kiçik qardaşınız sizinlə gəlməsə, bir daha gözümə görünməyin”. ²⁴Sənin qulun atamın yanına gəldiyimiz zaman ağamızın sözlərini ona çatdırdıq. ²⁵Atamız dedi: “Yenə gedin, bizə bir az ərzaq alıb gətirin”. ²⁶Biz dedik: “Gedə bilmərik. Kiçik qardaşımız bizimlə getsə, gedərik, kiçik qardaşımız bizimlə getməsə, o adamın gözüne görünə bilmərik”. ²⁷Sənin qulun atam bizə dedi: “Bilirsiniz ki, arvadım mənə iki oğul doğdu. ²⁸Bir oğlum yanımdan getdi və dedim ki, onu yəqin vəhşi bir heyvan parçalayıb; indiyə qədər o oğlumu görməmişəm. ²⁹Bu oğlumu da yanımdan aparsanız və onun başına bir iş gəlsə, ağ saçlı başımı kədər içində ölümlər diyarına endirəcəksiniz”. ³⁰İndi sənin qulun atamın yanına qayıtdığım zaman uşaq bizimlə olmasa və ürəyi bütün sevgisi ilə uşağa bağlanan atamız ³¹onu görməsə, ölür. Onda biz qulların qulun atamızın ağ saçlı başını kədər içində ölümlər diyarına endirərik. ³²Mən qulun, atama uşaq üçün zəmin durub dedim: “Əgər onu sənin yanına gətirməsəm, atamın önündə ömrüm boyu təqsirkar olacağam”. ³³İndi xahiş edirəm, qoy uşağın əvəzinə mən ağama qul olmaq üçün qalım, uşaq isə qardaşlarımla birgə getsin. ³⁴Çünki o mənimlə olmasa, necə atamın yanına gedə bilərəm? Onda mən atamın başına fəlakət gəldiyini görərəm».

Yusifin özünü tanıtməsi

45 ¹ⁱ Yusif yanında duranların hamısının önündə özünü saxlaya bilməyib qışqırdı: «Hamını yanımdan çıxarın». Yusif özünü qardaşlarına tanıtdığı zaman yanında heç kəs yox idi. ²O hönkürüb ağladı. Misirlilər və fironun saray adamları eşitdilər.

³Yusif qardaşlarına dedi: «Mən Yusifəm. Atam hələ sağdırmı?» Qardaşları ona cavab vermədilər, çünki çaşmışdılar. ⁴Yusif qardaşlarına dedi: «Mənə yaxın gəlin». Onlar yaxın gəldilər. Yusif dedi: «Misirə satdığınız

qardaşınız Yusif mənəm. ⁵İndi məni buraya satdığınız üçün kədərlənməyin və təəssüflənməyin, çünki Allah həyatınızı qorumaq üçün məni sizdən qabaq buraya göndərdi. ⁶Artıq iki ildir ki, ölkədə aclıqdır, hələ beş il də əkin-biçin olmayacaq. ⁷Allah məni sizdən qabaq buraya göndərdi ki, sizi yer üzündə saxlasın və böyük bir qurtuluşla həyatınızı qorusun. ⁸Ona görə də məni buraya göndərən siz deyilsiniz, Allahdır. O məni firona ata^j, onun bütün saray adamlarına ağa, bütün Misir ölkəsinə isə başçı etdi. ⁹^k Tez atamın yanına gedib ona söyləyin ki, oğlun Yusif belə deyir: “Allah məni bütün Misir ölkəsinə ağa etdi. Daha durma, yanıma gəl. ¹⁰Qoşen vilayətində yaşayarsan. Özün, oğulların, nəvələrin, qoyun-keçin, mal-qaran – sənin hər şeyin mənə yaxın olar. ¹¹Orada sənin qayğına qalaram, çünki daha beş il aclıq olacaq. Yoxsa özün, ailən və bütün yaxın adamların yoxsulluq çəkəcək”. ¹²İndi sizin və qardaşım Binyaminin gözləri görür ki, bu sözləri dilimlə sizə deyirəm. ¹³Misirdə sahib olduğum böyük izzəti və bütün gördüklərinizi atama bildirin və tezliklə atamı buraya gətirin». ¹⁴Yusif qardaşı Binyaminin boynuna sarılıb ağladı, Binyamin də onun boynuna sarılıb ağladı. ¹⁵Yusif bütün qardaşlarını öpdü və onların boynuna sarılıb ağladı. Bundan sonra qardaşları onunla söhbət etdilər.

¹⁶Yusifin qardaşlarının gəlməsi barədə fironun sarayına xəbər çatdı. Bu xəbər fironun və onun əyanlarının xoşuna gəldi. ¹⁷Firon Yusifə dedi: «Qardaşlarına söylə ki, belə etsinlər: heyvanlarınızı yükləyin və yola düşüb Kənan torpağına gedin. ¹⁸Atanızı və ev adamlarınızı götürüb yanıma gəlin. Sizə Misir ölkəsində ən yaxşı torpağı verəcəyəm, torpağın şirəsini yeyəcəksiniz. ¹⁹Sənə isə əmr olunur ki, onlara söyləyəsən: “Belə edin: arvad-uşağınız üçün Misir ölkəsində özünüzə arabalar götürün və atanızı gətirib gəlin”. ²⁰Orada qalan şeylərinizdə gözüünüz qalmasın, çünki bütün Misir torpağının ən yaxşı şeyləri sizindir».

²¹İsrailin oğulları belə də etdilər. Yusif fironun əmri ilə onlara arabalar və yol üçün azuqə verdi. ²²Onların hər birinə bir dəst paltar verdi, Binyaminə isə üç yüz parça gümüş və beş dəst paltar verdi. ²³Yusif atası üçün Misirin ən yaxşı şeyləri ilə yüklənmiş on eşşək, yol üçün taxıl, çörək və azuqə yüklənmiş on dişi eşşək göndərdi. ²⁴O, qardaşlarını yola saldı və onlar getdilər. Yusif onlara dedi: «Yolda dava etməyin». ²⁵Onlar Misirdən çıxıb Kənan torpağına, ataları Yaqubun yanına gəldilər. ²⁶Ona hər şeyi danışib dedilər: «Yusif sağ-salamatdır, özü də bütün Misir ölkəsinə başçılıq edir». Yaqub heyrətlənib qaldı və onlara inanmadı. ²⁷Qardaşlar Yusifin onlara dediyi bütün sözləri ona söylədilər. Onu aparmaq üçün Yusifin göndərdiyi arabaları görəndə ataları Yaqubun ürəyi ruhlandı. ²⁸İsrail dedi: «İndi inandım ki, oğlum Yusif sağ-salamatdır. Qoy ölməmişdən qabaq gedib onu görüm».

Yaqubun Misirə getməsi

46 ¹İsrail özünə məxsus hər şeyi ilə birgə yola çıxdı. Beer-Şevaya gəlib atası İshaqın Allahına qurbanlar kəsdi. ²Gecə görüntülərində Allah İsraili çağırdı: «Yaqub! Yaqub!» Yaqub cavab verdi: «Mən buradayam». ³Allah dedi: «Mən Allaham, atanın Allahıyam. Misirə getməkdən qorxma, çünki orada səndən böyük bir millət törədəcəyəm. ⁴Mən də səninlə birgə Misirə gedəcəyəm. Səni yenə oradan çıxaracağam. Yusif öz əli ilə sənin gözlərini bağlayacaq».

⁵Yaqub Beer-Şevadan çıxdı. İsrailin oğulları ataları Yaqubu və arvad-uşaqlarını fironun Yaqubu aparmaq üçün göndərdiyi arabalara mindirildilər. ⁶¹ Yaqub və onun bütün övladları heyvanlarını və Kənan torpağında əldə etdikləri hər şeyi götürüb Misirə gəldilər. ⁷⁰ özü ilə birgə oğullarını və qızlarını, oğul nəvələrini və qız nəvələrini – bütün övladlarını Misirə gətirdi.

⁸İsrailin Misirə gələn oğullarının – Yaqubla oğullarının adları belədir: Yaqubun ilk oğlu Ruven. ⁹Ruvenin oğulları: Xanok, Pallu, Xesron və Karmi. ¹⁰Şimeonun oğulları: Yemuel, Yamin, Ohad, Yakin, Sohar və bir Kənanlı qadından doğulan Şaul. ¹¹Levinin oğulları: Gerşon, Qohat və Merari. ¹²Yəhudanın oğulları: Er, Onan, Şela, Peres və Zerah. Ancaq Er və Onan Kənan ölkəsində öldülər. Peresin oğulları: Xesron və Xamul. ¹³İssakarın oğulları: Tola, Puvva, Yov və Şimron. ¹⁴Zevulunun oğulları: Sered, Elon və Yaxleel. ¹⁵Bunlar Yaqubun Leadan doğulan övladlarıdır. Lea onları və qızı Dinanı Paddan-Aramda doğdu. Yaqubun oğul və qız övladları cəmi otuz üç nəfər idi.

¹⁶Qadın oğulları: Sifyon, Haqqi, Şuni, Esbon, Eri, Arodi və Areli. ¹⁷Aşerin oğulları: İmna, İşva, İşvi, Beria və onların bacısı Serah. Berianın oğulları: Xever və Malkiel. ¹⁸Bunlar Lavanın qızı Leaya verdiyi Zilpadan doğulan Yaqub övladlarıdır. Onlar on altı nəfər idi.

¹⁹Yaqubun arvadı Rəhilənin oğulları: Yusif və Binyamin. ²⁰^m Yusifin Misirdə On şəhərinin kahini Poti-Feranın qızı Asnatdan Menaşşe və Efrayim adlı iki oğlu oldu. ²¹Binyaminin oğulları: Bela, Beker, Aşbel, Gera, Naaman, Exi, Roş, Muppim, Xuppim və Ard. ²²Bunlar Yaqubun Rəhilədən doğulan övladlarıdır. Onlar on dörd nəfər idi.

²³Danın oğlu Xuşim. ²⁴Naftalinin oğulları: Yaxseel, Quni, Yeser, Şillem. ²⁵Bunlar Lavanın qızı Rəhiləyə verdiyi Bilhadan doğulan Yaqub övladlarıdır. Onlar cəmi yeddi nəfər idi.

²⁶Yaqubun oğullarının arvadlarından başqa, Yaqubun nəslindən olan və onunla Misirə gələn övladları altmış altı nəfər idi. ²⁷ⁿ Yusifin Misirdə doğulan iki oğlu ilə birlikdə Misirə köçən Yaqubun ailəsində yetmiş nəfər var idi.

¹ 46:6-7 Həv. 7:15 ^m 46:20 Yar. 41:50-52 ⁿ 46:27 Həv. 7:14

Yaqub oğullarının Qoşendə sakin olması

²⁸ Yaqub Qoşen yoluna bələdçilik etmək üçün özündən əvvəl Yəhudanı Yusifin yanına göndərdi. Onlar Qoşen torpağına girəndə ²⁹ Yusif arabasını hazırlayıb Qoşenə atası İsraili qarşılamağa getdi. Özünü atasına tanıtdırıb onun boynuna sarıldı və uzun müddət onu qucaqlayıb ağladı. ³⁰ İsrail Yusifə dedi: «İndi ölə bilərəm, çünki üzünü gördüm. Sən sağ-salamatsanmış». ³¹ Yusif qardaşlarına və atasının ailəsinə dedi: «Qoy gedim firona xəbər verim ki, Kənan torpağında yaşayan qardaşlarımla atamın ailəsi yanıma gəliblər. ³² Onlar sürü sahibi olan çobanlardır. Ona görə də qoyun-keçiləri, mal-qaraları və bütün şeyləri ilə birlikdə gəliblər. ³³ Firon sizi çağırır “Nə işin sahibisiniz?” deyə soruşsa, ³⁴ deyin: “Atalarımız kimi biz də uşaqlıqdan bəri heyvandarlıqla məşğuluq”. Belə deyin ki, qoy sizi Qoşen vilayətində yerləşdirsin, çünki Misirlilər çobanlardan iyrənirlər».

47 ¹ Yusif fironun yanına daxil olub dedi: «Kənan torpağından atam və qardaşlarım qoyun-keçiləri, mal-qaraları və özlərinə məxsus hər şeyləri ilə birgə buraya gəliblər və indi Qoşen vilayətindədirlər». ² Sonra qardaşları arasından beşini götürüb fironun hüzuruna gətirdi. ³ Firon Yusifin qardaşlarına dedi: «Nə işin sahibisiniz?» Onlar firona dedilər: «Biz qulların, atalarımız kimi çobanıq. ⁴ Bu ölkəyə müvəqqəti yaşamaq üçün gəlmişik, çünki Kənan torpağında dəhşətli aclıq hökm sürür. Sürülərimiz üçün otlaq yox idi. İndi xahiş edirik ki, Qoşen vilayətində yaşamağa izin verəsiniz». ⁵ Firon Yusifə dedi: «Atanla qardaşların yanına gəliblər. ⁶ Misir torpağı sənin önündədir: atanla qardaşlarını bu torpağın ən yaxşı yerlərində yerləşdir. Qoy Qoşen vilayətində yaşasınlar. Aralarında hansı bacarıqlıdırsa, onu mənim sürülərimə çoban qoy».

⁷ Yusif atası Yaqubu götürüb fironun hüzuruna gətirdi. Yaqub firona xeyir-dua verdi. ⁸ Firon Yaqubdan soruşdu: «Neçə yaşın var?» ⁹ Yaqub firona cavab verdi: «Ömrümün yüz otuz ilini qürbətdə keçirdim, amma ömrüm az və ağır oldu, atalarımın qürbətdəki ömrü qədər uzun olmadı». ¹⁰ Sonra firona xeyir-dua verib onun hüzurundan çıxdı.

¹¹ Yusif atası ilə qardaşlarını Misirdə yerləşdirdi və fironun əmrinə əsasən onlara ölkənin ən yaxşı yerində – Ramses bölgəsində mülk verdi. ¹² Bundan əlavə, Yusif atasına, qardaşlarına və atasının ailəsinə malik olduqları uşaqların sayına görə çörək saxladı.

Aclıq güclənir

¹³ Aclıq getdikcə o qədər gücləndi ki, heç bir ölkədə çörək tapılmadı. Misir və Kənan ölkələrinin əhalisini aclıq taqətdən salmışdı. ¹⁴ Yusif satdığı taxılın əvəzində Misir və Kənan ölkələrində yığılan bütün pulları toplayıb

fironun sarayına apardı. ¹⁵Misir və Kənan ölkələrində pul qurtaranda bütün Misirlilər Yusifin yanına gəlib dedilər: «Bizə çörək ver. Gərək qarşında ölək? Axı pulumuz qurtarıb». ¹⁶Yusif dedi: «Onda heyvanlarınızı verin. Əgər pulunuz qurtarıbsa, heyvanlarınızı verin, onların əvəzinə sizə çörək verərəm». ¹⁷Onlar heyvanlarını Yusif üçün gətirdilər. Yusif də atların, qoyun-keçi və mal-qara sürülərinin, eşşəklərin əvəzinə onlara çörək verdi. Həmin il onları heyvanları əvəzinə verdiyi çörəklə saxladı.

¹⁸İl başa çatanda ikinci il yenə onun yanına gəlib dedilər: «Ağamızdan gizli deyil ki, pulumuz qurtarıb, heyvan sürülərimiz də ağamızıdır. Ağamızın hüsurunda canımız və torpaqlarımızdan başqa bir şeyimiz qalmadı. ¹⁹Nə üçün gözünnün önündə torpağımızla bərabər məhv olaq? Bizi və torpaqlarımızı çörək əvəzinə satın al. Qoy firon bizim də, torpaqlarımızın da sahibi olsun. Toxum ver ki, ölməyib yaşaya bilək, həm də torpağımız səhraya çevrilməsin».

²⁰Beləliklə, Yusif Misirin bütün torpaqlarını firon üçün satın aldı. Bütün Misirlilər öz zəmilərini satdılar, çünki aclıqdan əzab çəkirdilər. Bütün torpaqlar fironun oldu. ²¹Yusif Misir ərazisinin bir ucundan o biri ucuna qədər bütün əhalisini şəhərlərə köçürdü. ²²Yalnız kahinlərin torpağını satın almadı, çünki onlar fironun məvacib alır və fironun verdiyi məvaciblə dolanırdılar. Buna görə də torpaqlarını satmadılar.

²³Yusif xalqa dedi: «Sizi də, torpaqlarınızı da firon üçün satın almışam. Alın, bu sizin toxumunuz, torpağı əkin. ²⁴Məhsul yığılanda onun beşdə birini firona verin. Beşdə dördünü isə toxumluq olaraq istifadə edin. Həm özünü, həm külfətiniz, həm də övladlarınız yesin».

²⁵Xalq isə dedi: «Sən bizim canımızı qurtardın. Qoy ağamızın gözündə lütf tapaq, biz fironun köləsi oluruq». ²⁶Yusif məhsulun beşdə birinin firona verilməsi barədə Misirdə bir torpaq qanunu qoydu. Bu qanun bu günə qədər qüvvədədir. Yalnız kahinlərin torpaqları firona verilmədi.

İsrailin son sözü

²⁷İsrailin nəslə Misirdəki Qoşen vilayətində yaşayaraq orada mülk sahibi oldu. Onlar artaraq çoxaldılar. ²⁸Yaqub Misir torpağında on yeddi il yaşadı. O, yüz qırx yeddi il ömür sürdü. ²⁹İsrailin öləcəyi gün yaxınlaşanda oğlu Yusifi çağıraraq dedi: «Əgər gözündə lütf tapmışamsa, əlini budumun altına qoy və and iç ki, xeyirxahlıq və sədaqət göstərüb məni Misirdə basdırmayacaqsan, ³⁰ancaq atalarımınla birgə uyumaq üçün öləndə məni Misirdən aparıb onların məqbərəsində basdıracaqsan». Yusif dedi: «Dediyn kimi edərəm». ³¹Atası dedi: «Mənə and iç». O da and içdi. İsrail yatağının başına^a söykənib Allaha səcdə etdi.

^a 47:29-30 Yar. 49:29-32; 50:6 ^b 47:31 İbr. 11:21 ^c 47:31 Yatağının başına – yaxud dəyənəyinin başına.

Yaqubun Efrayimə və Menaşseyə xeyir-dua verməsi

48 ¹Bir müddət sonra Yusifə dedilər: «Atan xəstədir». O, iki oğlunu – Menaşşe və Efrayimi özü ilə götürdü. ²Yaquba xəbər verib dedilər: «Budur, oğlun Yusif yanına gəlir». İsrail gücünü toplayıb yatağı üstündə oturdu. ³Yaqub Yusifə dedi: «Küllü-İxtiyar Allah Kənan torpağında olan Luzda mənə göründü və xeyir-dua verdi. ⁴O mənə belə dedi: “Bax Mən səni bəhərli edib nəslini çoxaldacağam, səndən çoxlu xalq törədəcəyəm. Səndən sonra bu torpağı övladlarına əbədi mülk olaraq verəcəyəm”. ⁵İndi sənın yanına, Misirə gəlməzdən əvvəl Misir torpağında doğulan iki oğlun da mənimdir: Efrayim və Menaşşe Ruvenlə Şimeon kimi mənimki olacaq. ⁶Onlardan sonra sənın üçün doğulan uşaqlar isə səninki olacaq, öz miras torpaqlarında qardaşlarının adları ilə qeyd olunacaq. ⁷Səni Paddandan gələndə Kənan torpağında Efrata yaxın yerdə Rəhilə yanımdaca öldü. Onu elə orada – Efrat yolunda, yəni Bet-Lexemdə basdırdım».

⁸İsrail Yusifin oğullarını görüb dedi: «Bunlar kimdir?» ⁹Yusif atasına dedi: «Allahın burada mənə verdiyi oğullarımdır». İsrail dedi: «Onları yanıma gətir, xeyir-dua verim». ¹⁰İsrail artıq qocalmış, gözləri zəifləmişdi və görə bilmirdi. Yusif oğullarını atasının yanına apardı və atası onları öpüb qucaqladı. ¹¹Sonra İsrail Yusifə dedi: «Düşünmürdüm ki, üzünü bir də görərəm, amma Allah mənə sənın övladlarını da göstərdi». ¹²Yusif övladlarını atasının dizləri yanından kənara çəkib onun qarşısında üzünü yerə qoyaraq səcdə etdi. ¹³Sonra oğullarını götürüb Efrayimi sağ əli ilə İsrailin sol tərəfinə, Menaşşeni isə sol əli ilə İsrailin sağ tərəfinə çəkərək ona yaxınlaşdı. ¹⁴İsrail əllərini çarpaz uzatdı: sağ əlini kiçik olan Efrayimin, sol əlini isə Menaşşenin başına qoydu. Menaşşe ilk oğul olduğuna baxmayaraq, İsrail əllərini qəsdən dəyişdi. ¹⁵İsrail Yusifə xeyir-dua verərək belə dedi:

«Atalarım İbrahimin, İshaqın xidmət etdiyi Allah,

Bu günə qədər mənim qayğıma qalan Allah,

¹⁶Məni bütün pisliliklərdən xilas edən Mələk

Qoy bu uşaqlara da xeyir-dua versin!

Onlar mənim adımla,

Atalarım İbrahim və İshaqın

Adı ilə çağırılsın,

Yer üzündə çoxaldıqca çoxalsın!»

¹⁷Yusif atasının sağ əlini Efrayimin başına qoyduğunu gördü və bu onun xoşuna gəlmədi. O, atasının əlini Efrayimin başından götürüb Menaşşenin başına qoymaq istədi. ¹⁸Buna görə də atasına dedi: «Ata, ilk

oğul Menaşşedir, sağ əlini onun başına qoy. Belə düz deyil». ¹⁹Lakin atası istəməyib dedi: «Bilirəm, oğlum, bilirəm. Menaşşenin nəslindən də böyük bir xalq olacaq. Amma kiçik qardaşından daha böyük bir xalq törəyəcək, onun nəslindən çoxlu millətlər yaranacaq». ^{20t} O gün İsrail nəvələrinə xeyir-dua verərək dedi:

«İsrail nəsli
 “Qoy Allah səni
 Efrayim və Menaşşe kimi etsin”
 Deyərək sizin adınızla
 Xeyir-dua verəcək».

Yaqub beləcə Efrayimi Menaşşedən üstün tutdu. ²¹İsrail Yusifə dedi: «Artıq mən ölürəm, amma Allah sizinlə olacaq, sizi atalarınızın torpağına qaytaracaq. ²²Sənə qardaşlarından bir pay da artıq olaraq Şekemi verirəm. Onu mən Emorluların əlindən qılıncım və kamanımla almışam».

Yaqubun oğullarına xeyir-duası

49 ¹Yaqub oğullarını çağırır dedi: «Yanıma toplaşın, gələcəkdə başınıza gələnləri sizə söyləyim:

² Ey Yaqub oğulları, yığılıb eşidin,
 Atanız İsrailə qulaq asın:

³ Ey Ruven, ilk oğlum,
 Sən mənim gücüksən, qüdrətimin başlanğıcısan.
 Ləyaqətin hamıdan üstündür,
 Qüvvətin hamıdan çoxdur.

⁴ Amma sən su kimi oynaqsan,
 Artıq üstün olmayacaqsan.
 Çünki atanın yatağına girib
 Onu murdar etdin –
 Bax o, döşəyimə çıxdı.

⁵ Şimeonla Levi qardaşdır,
 Qəddarlıq qılıncları ilə silahlanıblar.

⁶ Ey qəlbim, onların məclisinə getmə,
 Ey şərəfim, onların toplantısında olma.
 Çünki onlar qəzəblənəndə qətl etdilər,
 Əylənəndə öküzlərin ayaq vətərini kəsdilər.

⁷ Lənət olsun vəhşi qəzəblərinə,
 Lənət olsun qəddar hiddətlərinə.
 Onları Yaqubda böləcəyəm,

^t 48:20 İbr. 11:21

İsraildə səpələyəcəyəm.

- 8 Yəhuda, qardaşların səni mədh edəcək,
Düşmənlərin boynu əlində olacaq,
Atanın oğulları önündə səcdə edəcək.
- 9^u Yəhuda bir aslan balasıdır,
Ey oğlum, sən şikara çıxanda
Bir şir kimi yerə əyilirsən,
Dişi aslan kimi torpağa yatırsan.
Kim səni yerindən qaldıra bilər?
- 10 Padşahlıq əsası
Yəhudanın əlindən getməyəcək,
Hökmdarlıq əsası onun nəslindən itməyəcək;
O vaxta qədər ki əsanın Sahibi^v gələcək.
Onda xalqlar Ona itaət edəcək.
- 11 Eşşəyini tənəyə,
Ulağını ən seçmə bir tənəyə bağlayacaq.
Paltarını şərabda,
Köynəyini üzümün qanında yuyacaq.
- 12 Gözləri şərabdən da parlaq olacaq,
Dişləri süddən də ağ olacaq.
- 13 Zevulun isə dəniz kənarında yaşayacaq,
Ora gəmilərin limanı olacaq,
Ərazisi Sidonun yanınadək uzanacaq.
- 14 Qoyun ağlları arasında uzanan İssakar
Bir qüvvətli ulağa oxşar.
- 15 O, yaxşı və rahat olan yer,
Bir səfalı ölkə görsə,
Çiyinini yük daşımaq üçün əyər,
Mükəlləfiyyətçi qul olar.
- 16 Dan İsrail qəbilələrindən biri olub
Öz xalqına hökm edəcək.
- 17 Dan yol üstündə bir ilan,
Cığırda bir gürzə olacaq;
Elə bir gürzə ki atın topuğundan sancır,
Süvarisi arxası üstə yığılır.

^u 49:9 Say. 24:9; Vəhy 5:5 ^v 49:10 Əsanın Sahibi – ibrani mətnində Şilo sözü olub mənası tam aydın deyil.

18 Ya Rəbb! Mən Sənin xilasını gözləyirəm.

19 Qad talançı basqınına düşər olacaq,
Lakin onları topuğundan vuracaq.

20 Aşərdən zəngin nemətlər gələcək,
O, şahanə ləzzətli yeməklər yetirəcək.

21 Naftali azad edilmiş bir maraldır,
Ondan gözəl balalar doğulacaq.

22 Yusif barlı bir ağac,
Çəsmə kənarında meyvəli bir ağacdır,
Budaqları divarın üstündən aşar.

23 Oxçular ona güclü hücum etdilər,
Düşməncilik edib üstünə ox yağdırdılar.

24 Amma Yaqubun qüdrətli Allahı –
İsrailin Daşı və Çobanı olan
Allahın sayəsində
Onun kamanı möhkəm,
Qolları qüvvətli oldu.

25 Sənə kömək edən
Atanın Allahıdır,
Sənə xeyir-dua verən
Küllü-İxtiyardır.
Yuxarıda göylərin bərəkəti ilə,
Dərinlikdə olan
Su mənbələrinin bərəkəti ilə,
Döşlərin və bətnlərin bərəkəti ilə
Sənə xeyir-dua verəcək.

26 Atanın xeyir-duası
Atalarımın xeyir-duasından daha ucadır;
Əbədi qalan təpələrin
Zirvəsinə çatar.
Qoy xeyir-dualarım
Yusifin – qardaşlar arasında
Başçı olanın üstündə olsun.

27 Binyamin acgöz bir qurddur,
Səhər ovunu yeyər,
Axşam qənimət paylar».

²⁸ Bunların hamısı İsrailin on iki qəbiləsidir. Ataları onlara xeyir-dua verərkən bu sözləri söylədi və hər birinə xeyir-dua verdi.

Yaqubun ölümü

^{29w} Sonra Yaqub oğullarına vəsiyyəət edib dedi: «Mən ölüb əcdadlarıma qoşulacağam. Məni atalarımın yanında – Xetli Efronun tarlasında olan mağarada basdırın. ³⁰ O mağara Kənan torpağında olan Mamre qarşısındakı Maxpela tarlasındadır. İbrahim o mağaranı qəbir düzəltmək üçün Xetli Efrondan tarlası ilə birlikdə satın almışdı. ^{31x y} İbrahimlə arvadı Sara və İshaqla arvadı Rivqa orada basdırılmışdı. Mən Leanı da orada basdırdım. ³² Həmin tarla ilə oradakı mağara Xetlilərdən satın alınıb». ^{33z} Yaqub oğullarına vəsiyyəət edib qurtaranda ayaqlarını yatağına yığaraq son dəfə nəfəs aldı və ölüb əcdadlarına qoşuldu.

Yaqubun dəfni

50 ¹ Yusif özünü atasının üstünə atdı və ağlayaraq onu öpdü. ² Sonra həkim xidmətçilərinə atasının meyitini mumiyalamağı əmr etdi. Həkimlər İsraili mumiyaladılar. ³ Bu iş qırx günə görüldü, çünki mumiyalamaq üçün qırx gün lazım idi. Misirlilər yetmiş gün İsrail üçün yas tutdular.

⁴ Yas günləri qurtarandan sonra Yusif fironun saray adamlarına müraciət edib dedi: «Əgər gözünüzdə lütf tapmışamsa, firona söyləyin ki, ^{5a} atam məni and içdirib demişdi: “Mən can üstəyəm. Kənan torpağında özüm üçün qəbir qazmışam, məni orada basdır”. İndi qoy o mənə izin versin ki, gedib atamı basdırım və qayıdım». ⁶ Firon dedi: «Get, atanın sənə and içdirdiyi kimi onu basdır».

⁷ Beləliklə, Yusif atasını basdırmağa getdi. Fironun bütün ayanları, sarayın və Misirin bütün ağsaqqalları, ⁸ Yusifin bütün ev adamları, qardaşları və atasının ev adamları onu müşayiət etdilər. Qoşen vilayətində yalnız uşaqlarını, qoyun-keçilərinə və mal-qaralarını qoydular. ⁹ Onlarla birgə atlılar və arabalar da yola çıxmışdı, ona görə də dəstə çox böyük idi. ¹⁰ Onlar İordan çayının yaxınlığındakı Atad xırmanına çatanda böyük ağlaşma ilə matəm qurdular. Yusif atası üçün yeddi gün yas tutdu. ¹¹ O ölkənin əhalisi olan Kənanlılar Atad xırmanındakı yası görəndə dedilər: «Gör Misirlilər necə böyük matəmlə yas tuturlar». Ona görə də İordan çayının yaxınlığındakı bu yerə Avel-Misrayim^b adı verildi.

¹² Yaqubun oğulları atalarının vəsiyyətini əmr etdiyi kimi yerinə yetirdilər. ^{13c} Onu Kənan ölkəsinə gətirib Mamre qarşısındakı Maxpela

w 49:29-30 Yar. 23:3-20 x 49:31 Yar. 25:9-10 y 49:31 Yar. 35:29 z 49:33 Həv. 7:15

a 50:5 Yar. 47:29-31 b 50:11 *Avel-Misrayim* – ibrani dilində *Misirlilərin yası*.

c 50:13 Həv. 7:16

tarlasında olan mağarada basdırdılar. İbrahim bir vaxt həmin mağaranı qəbir düzəltmək üçün tarla ilə birlikdə Xetli Efrondan satın almışdı. ¹⁴Yusif atasını dəfn etdikdən sonra həm özü, həm qardaşları, həm də onunla birlikdə atasının dəfninə gələnlərin hamısı Misirə qayıtdı.

Yusifin qardaşları ilə mehriban rəftarı

¹⁵Ataları öləndən sonra Yusifin qardaşları öz aralarında dedilər: «Bəlkə Yusif bizə qarşı kin saxlayır. Əgər ona etdiyimiz pisiyyə görə bizdən qisas alarsa, nə edərik?» ¹⁶Buna görə də Yusifə xəbər göndərdilər: «Atan ölümündən qabaq bizə vəsiyyəət etdi ki, gedib Yusifə belə deyin: ¹⁷«Bax səndən xahişim budur ki, qardaşlarının günahını və təqsirini bağışlayasan. Axı onlar sənə pislik ediblər». Xahiş edirik, sən atanın Allahının qulları olan biz qardaşlarının günahını bağışla». Bu sözlər Yusifə çatanda o ağladı. ¹⁸Sonra qardaşları özləri Yusifin yanına gedib önündə yerə qapandılar və dedilər: «Biz sənin qullarınıq». ¹⁹Yusif onlara dedi: «Məgər mən Allaham ki, məndən qorxursunuz? ²⁰Baxın siz mənə qarşı pis fikrə düşdünüz, lakin Allah onu yaxşı işə çevirdi ki, bu gün gördüyünüzü etsin və çoxlu adamın həyatını qorusun. ²¹Ona görə də qorxmayın, mən həm sizi, həm də övladlarınızı saxlayacağam». Yusif onlara ürəklərinə olan sözlərlə təsəlli verdi.

Yusifin ölümü

²²Yusifin və atasının nəsli Misirdə sakit oldu. Yusif yüz on il ömür sürdü. ²³O, Efrayimin üç nəsil övladlarını gördü. Menaşşenin oğlu Makirin övladları da Yusifin yanında doğuldu. ²⁴Bir gün Yusif qardaşlarına dedi: «Mən ölürəm, amma Allah mütləq sizə nəzər salacaq. O sizi bu ölkədən İbrahimə, İshaqa və Yaquba and içdiyi torpağa aparacaq». ^{25d} Sonra Yusif İsrailin övladlarını and içdirib dedi: «Allah mütləq sizə nəzər salacaq. Gedən zaman mənim sümüklərimi də buradan çıxarın».

²⁶Yusif yüz on yaşında öldü. Onu Misirdə mumiyalayıb bir tabuta qoydular.

^d 50:25 Çıx. 13:19; Yeşua 24:32; İbr. 11:22